

agrum partitus est, ut cum aliquando peregre do-
mum reuertetur, demessam segetem in agris, &
aceruos segetū contemplatus paribus inter se spa-
tibus dispositos ex campestrū prædiorū meditatione,
conuersus ad suos subridens, uideatis, inquit, quā
multorū fratrum Lacomicus ager esse uideatur, qui
ex equo sine inter se hæc pariti.

De eodem Lycurgo.

AT non agrum ille tantum, sed iura quoque, ita
æquauit ciuitati. Ut Agis rex uictis Athenien-
sibus domū reuersus, quia ad Phiditia (erat id pub-
licum conuiuiū) non accessisset, Ephori portionem
cœnæ petenti regi mitti prohibuerint: Cæterū post-
strid'e quia iratus Agis sacrificiū non obiuisset, pub-
lice damnatus est, ciuitas sancte instituta, & ob id di-
gna, quæ interitu carere debuisset, si quid in huma-
nis esset, quod perpetuo stare possset, in qua nō licuit
regi lautius cenare, quā priuatis.

De L. Lucullo.

Consumperat omnes Asiæ populos foenera-
torum inexplata uoracitas iam inde ex quo
Sylla ingens ipsi genti tributū imperauit, impera-
tumque crudeliter exegit, omnia publica, & priuata
in foenus abierant. Iam & capita hominū ob alieni-
eris magnitudinem libertate priuari, cum L. Lucul-
lus iustissimo decreto foeneratoriam licentiam cohib-
uit, est & foenus ipsum ita moderatum, ut breui sit
provincia

provincia in meliorem statum restituta.

De Catone Vticensi.

Quid Catoe qui cum Ciceronis factū non pro-
bare, quod ille publicas tabulas, in quibus
erāt Clodiani tribunatus acta in Capitolio si egisset,
dictitantis non oportere illa rata haberi, quæ is qui
contra leges esset Tribunus plebis factus rogasset.
Tum Cato si euenti Curia cū, inquit, ne dicas præ-
ter legem creatum, qui permittente lege ad plebem
transiit, & ut plebeius tribunatū caput: quod si (ut
plerique fecerūt) abusus est, cum corrigendū censeo,
non tribunitiam potestatem labefactandam.

De Manlio Capitolino.

Seruauit Capitolium M. Manlius, sepius in acie
stetit pro patria, strenueque dimicauit: accepit
aduersa uulnera, ciues seruauit, præmia tulit, & in
toga multos alieno lenauit ære. Est nihil secius po-
puli suffragio damnatus, quia supra fortunam pri-
uati ciuis aliquid optatæ crederetur: ad eò nullū ab
initio c. uem ferre potuit Rom. populus, qui legibus,
cum opus esset, cogi non possset.

De P. Cassio.

Sic P. Cassius domi, sic M. Iulius spurius aliquan-
to antea in conspectu populi ambo interfecti
sunt, quod uterque ciuili multitudini ambitiose, nec
sine affectati regni susceptione gratificaretur. Tanto
fuit

fuit tunc iustitie, & æquitate maior, quàm proprij commodi ratio

De Octauio Augusto.

Cum Nonius homo Augusto primæpi perne-
Cæsarius ueneficij causam diceret, dubitasse
dicitur Octauius, quæ essent suæ partes, ueritus ne
si reo superesset sua autoritas legibus reu eriperet.
Contra ne à se desinitu prædanare uideretur, ami-
as itaq; consentientibus se dit in subsejlijs aliquot ho-
ras, uerum tacitus, ne iudiciali quidem laudatione
usus, ne primæps plus uelle uideretur, quum ciuitatis
iura postulare.

DE INIUSTITIA.

Capit V.

Rene & filiater actum eset cum ho-
mine in uita, si plures omnino essent
qui ex æquo uirtuti, & uitio studeret,
uel in eo saltem æquilibrium fieret, ut
non multo maior pars hominum proprio affectu, &
& uoluptate traheretur, quæ duæ pestes humane
societatis, adeo nonnunquam peruertunt omne re-
cti & æqui iudicium, ut nec quid deat uideat ho-
mo, nec quid uitæ expediat, hinc praua illa multitu-
dinis iudicia hinc regum, & populorum ab æqui-
tate, & iustitia longissimi deflexus, qui dum affe-
ctum animi consulunt, rationis, & officij obliui-
scuntur.

De prauo

De prauo Israëlitarum studio.

Id cum sæpe fecit Israëlita ille populus in deser-
to deo seruatori, & suo duci ingratus, tum ne-
quiter maxime, cum paucorum impulsu de imperio
Mosi abrogando & Aharoni sacerdote, cogitauit,
beneficiorum immemor: Abrogassetq; haud dubie
omnibus suffragijs, nisi diuinum oraculum, ad quod
res delata est, Aharoni sacerdotium stabilisset, red-
didissetq; Mosi imperium adhuc augustius. Abyro,
Datan, & Chore, seditionis autoribus, manifesta nu-
minis ira, subito terræ hiatu absorptis.

De eodem populo.

Percussit fœdus eadem gens æquis legibus cū
Gabaontis Chanancorum gente. Cæterum
Iudæi uictoriam adepti, quia iusurandum ex institu-
to generis uiolare non sunt ausi, Gabaonitas ex socijs
& fœderatis, castrorum lixas & calones fecere.

De iniusta filiorum Israël cæde.

Protest Sichimitarum cædes ob Dinæ stuprum
uideri iniusta: sepe enim id genus iniuria est
atrocius in multos uindicta, sed tunc medicina mo-
dum excessit, enim uero aliquid uidisse credendum
est Israëlẽ senem iustissimum, qui tabernacula, &
filios ob eam rem solenni ritu expiauit.

De eisdem.

Verū illud iniuste, impieq; credi potest factū,
quod Iosippū fratrem in fontē, iuxta Deo opti-
mo;

mo, ac patri gratum primo interficere cogitarunt, sed admonitū ab eorū uno, precipitaruntq; in profundum puteum, inde exemptum Ismaëlitis uendidere, manifesta cœli prouidentia, ut per eum quem perdiderāt per diti seruariētur.

De Dauide rege.

Iustus, & pius David rex, sed iustior diuina lex, ac longe sanctior, quæ nulli hominum permisit unquā alienam coniugem, attrēctare. At Bersabe, quæ vris connubio locata erat, accersita ab eo est, absente uiro: & quā illa flagitiose adulterata, tam iniuste vris neci deditus. Sed felix culpa, cui poenitentia supersuit.

De Pilato Præside.

Neq; non iniuste fecisse dicam, cum impie etiā fecerit Pilatus Hierosolymorū præsides, qui non iustum sed ipsam damnauit iustitiam. Nec imprudens fecisse uideri potest, qui nisi iniuste, & impie se facere sensisset, nunquā lotis manibus nefarij illius iudicij expertus crederet uoluisset. Ceu quisquā sibi sceleris confcius aliqua sui parte mundus esse possit, sed dum Casarem timet, iratū numen expertus est.

De Herode rege.

Inustus & Herodes, uel potius impius, qui priuignæ gratificatus Ioan. Zachariæ filium, quo post Christum nemo fuit sanctior, interfecit. Dignus qui cū inasta coniuge extrinseco affectus sit supplicio, & per

& per exquisitissimas uterq; poenas discrutiatas.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM
De Atheniensibus.

Sed quo magis à uero cæteræ gentes aberararūt, hoc plura in eorum rebus est huiusmodi exēpla reperire, & ut ab ea ciuitate ordiar, quæ omnium sapientissima diu iudicata est, quid magis alienum à iustitia fieri potuit, quā ciuem optimum totius ciuitatis suffragio urbe eijcere nō imprudenter, aut quia patrie ciuimie cuiquā obfuisset, sed quod firre nō potuit ciuitas, ut ipsa testata est, unius uirtutes uri passim prædicari.

De Romano populo.

Præsedit Romanus populus cæteris mortalibus non minus iustitia, quā m bēlica uirtute, & illius in publicis iudicijs sepius seruata clarissima extant exempla, sed ut Aegyptus, quæ optima egypti medicamenta, eadem & uenena deterrima, sic sceleratissima quædam extiterunt aliquando apud Romanos publica iudicia etsi rara, extiterūt tamen: quale illud cum Romano populo Ardeatibus, & Aricinis ambigui utrorumq; agri factus iudex, capularis, & deliri consiliū senis secutus sibi agrum ad dicit, publicumq; iudicium in suum beneficium uertit.

De Fabiano

De Fabiano iudicio.

Ancepit huiusmodi exemplum in maioribus Fabius ille qui Neapolitanis ex urbe, Nola usque de finibus inter se disceptantibus iudex datus cum utrisque seorsum egit ac tenuit ut paululum suos fines contraherent. Tum uero quicquid agri in medio relictum est Romano populo adiudicauit. Fuit hoc, quis non uidet, decipere non decernere: non iudicatio sed prauaricatio.

De Apio Claudio decemuiro.

Nec illud non detestabile, etsi postea insigniter uindicatum: Quod Apius Claudius decem uir Rom. legum lator mala libidine stuprans de uirginie Romano populo astante contra legis prescriptum, quam ipse prior canno tulerat, uindicias dedit a seruitute contra libertatem. Fuit tam iniquum decretum auctori ipsi exitio quod collegas omnes postmodum inuoluit.

De Carthaginensi senatu,

Quid Carthaginensi senatus an iuste fecisse dici potest, quod Saguntum contra foedus quod Hasdrubal publico consensu cum populo Romano iecerat, expugnatum et excisum ab Annibale non solum probauit sed tanquam iure id fecisset aduersus Romanos in curia factum defendit. Sed cauilum quo tum illi usi sunt, in ipsius demum ciuitatis conuersum est excidium.

De Rom

De Romano populo.

E nim uero quam secundo bello Punico iniuste Pœni fecisse creduntur, tam me hercule nec minus Romani tertio, et ulimo, quod cum Carthaginensibus gesserent, qui nulla ab ea ciuitate iniuria laeserunt, bellum id intulerunt: Idque non prius ostenderrunt, quam ciuitatem ipsam, obsidibus prius impetratis, et acceptis armis, etiam spoliassent.

DE FORTITVDINE Cap. VI.

Fempla fortitudinis in omni gente, et si non adeo multa, aliqua tamen in singulis cenferi possunt: Romanorum uero fortia facere, et pati tam fuit proprium, quam uolatus auium, piscium natatus. Ceterum post Quiritium gentem, quae haud dubie in hoc genere uirtutis omnes alias longe praesertit, Iudaei (si uera sunt, quae Iosephus de his tradidit) non sunt in postremis habendi. Astipulantur huic diuinae litterae, quibus fidem abrogare sit nefas.

De Abraamo.

Fortis quidem, et praeferoxis fuit Abraam in genij: qui cum totus Oriens Assyrio pareret imperio, essentque eius gentis opes omnibus formido Iosephus Chananae terrae incolae, cum parua hominum manu, quam ex omni familia legerat, secutus Assyriorum copias, quae Sodome urbis rege acie uicta, et

M profugam

profligato, grandem ex ea terra præadam, captiuorumq; numerū ingentem ob tributum sibi denegatū abduxerant: circa alterum Iordanis fontem ex improviso adortus magna ex parte cecidit: fœdēq; dissecit. captiuus cum præda receptis, & in his Loth uir o iustissimo fratris sui filio.

De Dauide.

DAuid, qui postea rex fuit, tum uero admodū adolescens, cum Iudeorū nemo ex prouocatione auderet cum Goliathæ Philistæ gentis immanis stature uiro dimicare, solus omnium extitit, qui certamen (ut apparebat) iniquissimum nō detrectarit. Et quod plus etiam admirationis habuit, fundam duntaxat instructus uicerit, uiolento enim excussilapidis ictu moribundum hostem, quantuscūq; fuit, solo explicuit. Ad cuius casum nobilis uictoria ex ualidissimo hostium exercitu est Iudeis quæstia.

De Ionatha.

Ionathas Sauli filius hostium castra uno duntaxat comite noctu ingressus, diuq; ac multū in Philistæos nocturna cæde per occasionē grassatus, tantū illis terrorem incussit, ut multa millia hostium fugata sint, atq; horū pars multo maxima Sauli regis occursum in fuga interficita.

De Iuda Machabeo.

Nvllus Hebræicæ gentis sapius cum hoste certauit quā Iudas Machabei filius, nullus minoribus

noribus copijs felicius, ut penè plures unus sit uictorias adeptus, quā cæteri Iudeorum duces, qui post Mosem eius gentis exercitibus præfuerunt. Et quod omnium fortissime fecit, mortem optijt tam intrepide, quā cum hoste solitus erat confugere.

De Petro Bariona.

Petrus Bariona nō uiribus corporis (nam quæ in homine exactæ ætatis esse poterant?) sed sui regis potius fretus præsentia, in aduersam armorum cohortē, quæ seruatorem in Oliucto circumsteterat, ferrum stringere ausus est, cumq; consauciauit, qui temere in illum manum intecerat: conatus ab eo uim arcere, in cuius potestate sunt non solum res humane, sed uita, & mors hominis. aut igitur Bariona tum ardentius amauit (ut credere est) aut quem tueri conatus est, parum respexit.

De Rolando.

Libet, cum à ueteris instrumenti exemplis abierim, recentiora quædam consuetari: faciūq; statim Rolandi uirtus ne diu querā. Huic enim quāuis multa de illo mille fortitudinis ædita exempla uulgo referantur, quæ fabulis propiora uideri possunt, nō tamen id in dubium uenit, omnibus sui temporis fortitudine præstitisse. Carolūq; qui magni cognomen tulit, felicitatem, & gloriam huius potissimum lacertis constituisse, qui demum in insidias cum fortissimo

quoq; suorum præcipitatus circa Pyrenæum saltū, post ingentis fortitudinis patrata facinora, hostibus magno numero interfectis, ceciderit, ne nunuo quidem tantæ cladis relicto.

De Principio, & Tarunte fratribus.

Magna est fama, atq; aliquāto uetustior Principij, & Tarantis fratrum, qui Gothicis temporibus ex urbe Roma ad pugnam egressi, aduersus Totilam, inclinata disiectaq; urbanorū acie, sua hostibus in cædē ruentibus corpora obiecere, ac tam diu pertinaci statu barbarū remorati sunt, quo ad Principius in uestigio concidit, alter ubi suos in tuto esse uidit, defunctus prælio, multisq; confisus uulneribus, ad Pincianam portam inter suorū complexus, & gratulationes expirauit.

De Andrea Lampaniano.

Adiciatur his exemplū unū recenti memoria sed animi magnitudine inter rara exponendū. Andreas Lampanianus uir nobili loco natus, sed nobilior adhuc factus facinoræ ad posteros memorando. Galeatiū Mariā Mediolanensem ducē, ætate & opibus florentē in Protomartyris e d. e. officiorū, et satellitū multitudinē sepiū, obuiā illi factus in suorum cōspectu sepius ferro repetitū necauit, priusq; à trepidantibus, & auxilio subeuntibus subueniri potuerit. Dignus qui inter Scaeuolas reponeretur, si publicam non priuatam uilius esset in priam.

DE

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Hercule.

Hercules Alcmena filius (si uera sunt quæ de eo Græci scriptores, et Romani Græcos secuti prodiderunt) plura, maioraq; quàm quisquā alius adiit pericula: nullus magis intrepide omnisaria adiit monstra: nullus fortius tulit, ualidiusq; superauit, ut si quis stultæ de eo in deos recepto opinioni acceat, iure dubitet, sit ne ille adeptus magis cælum an meritis.

De Theseo.

Parpropemodum de Theseo manauit ad posteros fama sed utriq; res magis cum monstribus fuit, quàm cum hominibus: & ob id fortasse amborum uirtus cunctatius censenda, cui poëtica subscribitur fides, non historica,

De Cynigero.

Cynigeri Atheniensis gloria magnis est scriptorū laudibus celebrata, qui Marathoniam pugna, cū pallantes Medos ad naues cōpulisset, nauem hostibus onusā dextra manu tenuit, qua hostiū ferro amputata, leua remorari conatus est. cæterum hanc quoq; uis hostilibus abscidit, tum ille ad duplicem cladem mbilo remissior factus, mordicus nauim deæfixit, cædibusque fatigatus, ambabusque manibus

DI 3 amissis

amissis, cum fera que dam rabida morsu & dentibus dimicauit, quando alia ui non potuit.

De Acilio Cesaris milite.

Talis nec minor fuit Acilius C. Cesaris miles nauali bello apud Massilia, qui dextra amissa, quam in hostium puppim iniecerat, in aduersam nauum transiit, umboneq; hostes obuios impellens uelut precipites pre se egit, quoad Cesariani potiti sint uictoria.

De Scaua Centurione.

Maior adhuc Scauae uirtus, qui in Dyrachi na munitione tuenda Cesarianorum fortissimus iudicatus est. enim uero oculo sagitta excusso, femore, & humero transfixis, scuto, centum & uiginti ictibus perforato, fortiter tamē portae suo praesidio credite custodiam retinuit.

De Mutio Scaeuola.

Admonuit me uetustioris exempli Scauae nomen, cui nullum propemodum comparari possit. Mutius, cui Scaeuola, a clade dexterae manus, fuit postea cognomen, quippe qui operosior e manu amissa, leua utebatur, iuuenis, ac penē adulescens, Porsenae castra ingressus regum scribam pro rege interfecit. Captus, suiq; erroris admonitus dexteram flammis iniecit, ut ea parte, qua erratum erat a se ipso poenam exigeret. Visum est id spectaculum cum

ceteris

ceteris tum ipsi regis atrox, qui unius Romae, cuius fiducia, constantiaq; commotus, pacem reddidit uniuersae ciuitati, urbemq; soluit obsidione.

De Valerio Coelice.

Fuit Scaeuola aequalis Valerius Coeles. is eodem bello omnem Etruscorum uim solus tam diu sustinuit, quo ad pontem, qua hostes erant in urbem irrupturi, sit ab ijs qui in tutum refugerant a tergo abruptus. Tum uero a suis exclusus quemlibet hostium ad manum secum conferendam prouocans, ubi ab uniuersis in se impetum fieri uidit, in subiectum Tyberim desiliens, incolomis ad suos cecidit.

De Aristomene Messenio.

Fabulosum uideri possit, ceterum quia ab autoribus minime obscuris est res memoriae prodita, non indigna relatio est. Aristomenes Messenius eodem proelio Lacedaemonios interfecisse memoratur, cum totidem uinctos etiam iugulare magnum fuerit, sed Graecia tantum sibi scribenti indulisit, ut nihil pro modum de fide cogitarit.

De Romulo.

Pari robore memorandum quod de Romulo a nostris prodium reperio, caesa a Romanis circa Fidenas acie una sex hostium millia, quorum Romulus plus dimidio sua manu confecerit.

De M. Seruilio.

Multo similis uero est quod de M. Seruilio traditur, quod uicies et ter amplius pugna uerit ex prouocatione, ac semper uictor in castra sit reuersus, hostilibus spolijs onustus.

De Sicinio Dentato.

Sunt et Sicinio Dentato sua fortitudinis suffragia, ac nescio an plura etiam quam Seruilio, centies uicies is praeliatus est: octies ex prouocatione uictor, xlv. cicatricibus aduerso corpore insignis. Spolia cepit quatuor et uiginti, duo de uiginti puris hastis ab imperatoribus donatus, phaleris uicenis, quinis torquibus, tribus et octoginta armillis, centenis quadragenis aureis, coronis sex et triginta, quatuordecim ciuicis, tribus muralibus, obsidionali una: Nouem imperatores triumpharunt, eius potissimum opera uictoriam adepti:

De Manlio Capitolino.

Erat Manlius Capitolinus pari propemodum laude censendus ob multa praeclaraque facinora domi, forisque edita, et in his seruati Capitolij deus, nisi affectat tyrannidis crimen cuncta eius uirtute ornamenta perdidisset. Ceterum Dentato nihilo inferior, ac nescio an maior etiam in rebus, sed in eo flagitium unum aequilibrii fecit cum tanto uirtutum comitatu: nam qui tyrannidem affectat in libera ciuitate, is sibi non patriae praeliatur.

De

De Marco Sergio.

Magna in his haec uirtutis opera, sed fortissime adhuc maiora in M. Sergio fuerunt, cui non solum non fuit fortuna fortiter in acie stanti, sed uehementer fuit illi infesta, perdidit secundo suo stipendio dexteram manum, duobus deinde stipendij: ter et uicies est uulneratus, et ob eam rem neutra manu, neutro pede satis ualidus, militauit deinceps nihilo minus uno tantum seruo usus. Bis a Poeni captus, bis uinculorum profugus: Sinistra dumtaxat manu praeliatus est: dexteram sibi fecit ferream: Cremonam obsidione exemit: Placentiam tutatus est: duodena hostium castra cepit in Gallia: Innumeras haud dubie coronas congesturus. Si tanta in meliora tempora incidisset, et non in ea quae iniquissima fuerunt Rom. populo, uicerunt alij, sed uicere homines, Sergius etiam ipsam uicit fortunam.

DE FORMIDINE ET IGNAVIA

Cap. VII.

De turpi indeorum formidine.

Mne animal uim hominis et congressum declinat: nam cum eo nullum ferendum dimicat nisi necessitate coactum: contra confusio est metus nulli animalium quam homini, aut nulli maior in metu obliuio, nec me-

M 5

nws

nus uidet illum quid in periculo expediat: Hinc illa decori obliuio, dicta, factaq; pudenda, nō in uno aut altero, sed in populo etiā uniuerso, & in numerosis exercitiis sæpius obseruata: fuga, timor, querela muliebris, potiusquā uiriliter: Quis fuit indigna illa Iudæorū conuestio, cum cælestium immemores operum, quia exploratores in Chananeam terram missi omnia dura, & hostilia referrent, in luctum, & merorem uersi: Mosem expeditionis ducem insequerantur ut uinum, & delirum suam detestantes stultitiam, qui tantum uni credidissent: satius fuisse in Aegypto seruire ubi ad facietatem carnis uescerentur, quā in media, & bellorū iniuria in desertis cōfici, alienaq; terra exingui. Inuidiosa querela, & execrabilis in eo præsertim populo, q̄ toties manifestæ celi prouidentia præsentī esset periculo seruatus.

De eiusdem gentis sacerdotibus.

Age uerō & quam intempetuosus fuit ille metus mortis in eiusdem gentis sacerdotibus, qui urbe magna ex parte capta, templo direpto, & incenso, & cum nil superesset amplius, quod cū uita optari debuisset, suppliciter tum sunt uitā à Romani exercitus imperatore salutemq; præcati. à quo illud tulere responsum: Nō esse opus uenia sacerdotibus, templo, & sacris amissis.

De Marcellino Romano pontifice.

Par metus in Marcellino Romano pōntifice: sed multo

multo in hoc felicior: Patuit enim ad poenitentiā reditus, tametsi à principio non minus absurdus quā Hierosolymorū sacerdotū, qui templo super fuerāt. Siquidem Christianis rebus Diocletianæ scuitia afflicta, abolitūq; sacrarū rerū monumentis, & ut Christi nomen aboleretur, urbū Antistibus supremo supplicio afflicta, septendecim priorū millibus paucorū dierū spacio, alijs alio supplicio peremptis, unus omnium Marcellinus ad simulachra demonū, metu mortis, sacrificauit: sed poenitentia, quam egit, nō solum illi Christianū nomen, sed & dignitatē restituit.

De Athanasio Alexandrino antistite.

Magnus ueritatis assertor Athanasius Alexandrinus antistis, uellet tam facile pro ueritate mori potuisse, quam sententia, & præcepto tuebatur. Impar enim Arrianorū inuidiæ sex annos in profundissimo æternæ lacu, sine solis aspectu, mortis metu latuit. Sed quæ prouidentia fuerit, ne fas sit, credo, ad hominū consilia referre.

De Petro apostolo.

E Nimueo quæ sit magis à pietate alienū, quā Bartonæ uitio uertere, quod tam fortiter prima aut altera hora noctis pro suo stitisset rege, mox captū, ter ante gallicinū negarit, Iudæorū seuitiam ueritū? Verū non Bartonæ, quem tam ardentem defenderat, negauit, sed Bartonæ humanitas, corpus Iudæos timuit: amentia ex metu orta ter locuta est.

non mens, quæ proposito auerti non potuit.

De Alphonso Neapolitano rege.

A Dicitur his unum adhuc exemplum Christi-
iani hominis, sed ex prophano acertum.
Non multo prius quam hæc à nobis proderentur,
Alphonsus Aragonus in magno, & opulento regno
à patre heres relictus, sub Caroli octavi in Italiam
descensum, fortuna regni adhuc integra, nec acie ui-
ctus, incoluui exercitu, ciuitatibus in fide permanē-
tibus, priusquam Gallus suos fines transcendisset, du-
bium maiore timiditate an desperatione, regnum re-
liquit, & qui nuper à tota Italia timebatur, repente
exstitit omnium timidissimus.

DE ETHNICIS EXEMPLIS.

ET PRIMVM,

De Antemone.

Vetus est Antemonis fama, quem Herac-
les Ponticus celebravit, Anacronis
poëtæ testimonio: Is tam timidus fuisse
fertur, ut domi plurimū uixerit, duobus
seruis supra caput æreum scutum tenētibus, ne quid
superne caderet: in aperto lectica non nisi ad operata
ueheretur: qui mos Periphoreti cognomē illi de dicit.

De Hasdrubale ultimo Carth. Duce.

Hasdrubal, qui ultimus Carthaginensiu dux
fuit, Carthagine à Scipione capta, Aescula-
pij templum cum uxore, & liberis, magnaq; transfu-
garum

garum manu occupauit: metu deinde subactus solus
ad hostes trans fugit, uitæ cupidus, cuius turpe effu-
gium uxor filiorum cæde ulta est.

De C. Mancino.

Caius Mancinus omnium Romanorum ducum
cognauissimus, sua timiditate, & turpi formide-
ne eò uenit, ut cum Numantiam in Hispania obside-
ret, tanquam obsessus & uictus ignominiosam sibi,
& populo Romano pacem domum reportarit.

De Perse Macedoniae rege.

Nec Perse Macedoniae rex multo fortior in
aduersis apparuit: qui regni opibus fractis,
tam humiliter, & abiecte prouolutus iacuit ad Ace-
mulij pedes, qui eum uicerat, ut sublatus manibus Ro-
manorum imperator indignanti similis monuerit,
ne clarissimam sibi uictoriam turpi formidine inui-
deret.

De Gn. Carbone.

Quantum Perse per hæc à maiorum uirtute
degenerauit, tantum ac nescio an plus etiã
Gn. Carbo à prisca Romanorum indole: qui Maria-
narum partium dux haud ignobilis in Sicilia captus,
cum ad supplitium traheretur, tempus petijt ad uen-
trem exonerandum, morã supplitio quærens: igna-
rus scilicet non in morte esse cruciatum, sed in uia,
quæ ducit ad mortem.

De Vitel

De Vitellio Imperatore.

Potuit & Vitellius imperator honestius cedere, si uite exiguum illud temporis spacium, quod latebræ turpiter impendit, perdere uoluisset. Enimvero Flavianis palatii irrumpentibus extantoris cella, quo sese meticulose illatebrat, cum multa ignominia extractus, sed maiore aliquanto odio ante Rom. ciuitatis oculos est ad supplitiū ductus. Sed quanto pulchrius obuiā hostibus factus mortem oppetiuiset? Potuit & Othonis hostis sui exemplum imitari, suāq; ipsius manu sibi exitum querere. Breuis uita longum illi peperit de decus.

De Heliogabalo.

De Heliogabalo minus mirum: debuit enim mors anteactæ uite respōdere, qui tumultu militari exterritus, non solum non obtulit sese irato militi, ut cum motum autoritate se daret, quod sepe Cæsar Dictator, & alij fecisse dicuntur, sed cum matre foetidam cloacam subiit: ubi multis uulneribus confusus turpem uitam turpissima morte finiuit.

DE PRVDENTIA Cap. VIII.

De Abraamo.

Si prudentia honorū est malorumq; scientia ad hominem pertinentiū, scireq; est propriū hominis, liquido apparet totam hanc uirtutē huic uni animalū concessam

concessam à natura: huius non uulgare exemplum ædedit uetustissimus ille Chananæ regionis accola, cui plus celi numē pmisit, quàm humana mens possit capere. Is cū Sara coniuge Aegyptū ingressus, gentis libidinē in alienas sceminas ueritus, pro coniuge fratrem egit, haud ignarus id consiliū, et ad muliebrem pudicitia tuendā, & ad suā ipsius saluti pertinere. Profuit haud dubie id hominē cōmēnū, sed humana pietas, cuius ille erat diligēs cultor, utrunq; ab iniuria seruauit.

De Noë.

Qua Noë multo hoc antiquior fuerit prudentia, non solum Arca, quā tanto ante Cataclysmū cœpit intexere, sed uetustas ipsa, quæ illū subiani noie bifi omē figurauit, planē demonstrat: induuato præteritorū scientie ac futurorū argumento.

De Mose.

Ex cogitauit & Moses rem non ineptam, sed quæ non uulgare hominis prudentiā arguat. Ductus uis Pharaonis regis exeratū per loca serpentibus insista, pro magno habuit negotio uim ibidum ingentem comparare. Est auis hæc serpentibus inimica, quo præsidij genere incolumis exercitus est Meron usque perductus.

De eodem Mose.

Apparuit hominis eiusdem prudentia nō uulgari in Aharonis dignitate uindictandæ, cui cum sacerdotiū tumultuose à populo abrogaretur, ut motus

ut motus ille sciuentis multitudinis, qui in horas gliscibat cohiberetur, nec frater, temere spoliaretur sacerdotio, disquisitionem rei non ad multitudinis studium, cuius proprium est nihil sapere, sed ad numinis uoluntatem relegauit. Cuius astipulatu nignitas est fratri stabilita, & competitorum impietas grauius est uindicta.

De Israël

Iacob, qui ab astu & animi calliditate, israelis cognomen sortitus est, Mesopotamiam petiurus, ut iratum fratrem sibi ultionis, imminuentem declinaret, quia non nisi per Chananeorum terram patebat iter, cum quibus paterna sibi intercedebant inimicitiae, ut abundus per deserta & deuota loca interdum iter facere, noctu corpus diurno labore fessum quieti dabat, atque ita magnis itineribus & alio qui inuestis ad Labanem incolumis peruenit auunculum.

De eodem.

Cautus ille & prudens in itinere, sed in reditu cauusior qui post aliquot annos domum repetens ueteris in fratrem offensano nimmemor, praemissis qui Esau fratrem precibus & donis delinirent satis facerentque coram si qua adhuc in eo ueteris in iuria ira insideret. Per que facile consecutus est ut quam inuisus patrium solum uerterat, tam inuicidus sit postliminio reuersus.

De Dauide

De Dauide.

Vidit & Dauid ab eo oriundus non parum, quam iam senio confectus cum in animo haberet regnum Solomoni per manus tradere, quia apparebat in tanto filiorum grege non defuturos, qui iniquo animo laturos essent, minoru natu fratrem sibi prelatum iri. Ad omnem domesticam discordie materiam e medio tollendam, non multo prius quam uita sit defunctus, regis appellatione in eum translata, populo regem salutandum obtulit. Sic uuentis adhuc patris autoritas tam ualde stabiluit illi regnum, quam uix illum necessitudinis uinculum coextincto potulisset.

De Deipara uirgine.

Quid uirginum decus illud supremum Chrysi mater, qua nulla unquam fuit in terris sanctior, an prudentiae rudimentum dedit exiguum, cum sui propositi sibi conscia non prius celesti nuntio asensa est, quam edocta sit futurum, ut uirginitate parens

De Lucia uirgine. (ret inoffensa)

Viderunt & Syracuse in Lucia indigena puella praeclarum uirtutis huius exemplum. Sensit haec a pulchritudine oculorum suae uirginitati periculum intendi, qui preter caetera expeteretur ab insana tyranni libidine. Satius igitur rata parte corporis una, & si nobilissima, quam anima que multo sit nobilior periclitari: hos sibi sponte auuljos, deserendos dedit insano regi, ut sciret nihil in se esse am-

N. plus

plius, quapropter ab eo timenda esset iniuria.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Semiramide.

ET ne non honor sit aliquis huic sexui, in parte operis ne pigeat multū bre exemplū ijs quæ uirorū, uult sequenti relatione præferre. Semiramis quæ à Nino rege postea in matrimonium recepta est, prauata adhuc habituq; ignobili ad Bactrianum bellū profecta, ut cum uiro esset, una omnium monstrauit regi quomodo cum hostibus breui debellari posset: quo uirtutis rudimento regnæ nomen adeptæ post uiri interitum (nam & hoc quoq; traditur, quia filio admodum adulescenti perquam similis esset statura, & oris lineamento) hunc uirili habitu, & effigie mentita, regnum à Nino relictum non solum tutata est, sed maiorem in modum auxit, lateq; propagauit.

De Amasi rege Aegyptiorum.

Quis non & Amasis miretur prudentiæ fuit is penè ultimus eorum, qui præcis temporibus Aegypti regnum tenuere. Is cum omnia Polycrati sanorum tyranno prospere fluerent, experireturq; in cunctis fortunā indulgentissimā, per literas (ut fertur) remisit illi omne ius ueteris amicitia, Testatus uidere se fortunā insidiari huic, cui tam indulgenter

dulgenter obsequeretur. præuidit rex prudentissimus Polycratis exitiū, at illud quod suo regno iminebat, aut non uidit, aut certe uitare non potuit.

De Epimenide Cretensi.

Vidit Epimenid. s Cretensis, de cuius somno, & ætate fabulose magis quā ad fidem Græci non pauca prodiderunt, Munychiæ locum Athenis natura magis quā opere munitum, multisq; auditibus testatus est ignorare Athenenses quantas ille locus esset cladis ciuibus allaturus: quod si liquido sciri posset, dentibus fuisse locum demolituros, si manibus nō liceret. Fuerit ne diuination illa an præsagium non facile dixerim. euentus (quod satis constat) prædictioni non defuit.

De Timone Athenensi.

Simile quiddam habuit uox illa Timonis de Alcibiade puero, qui rogatus cur illi uni omnium tam familiariter blandiretur ad omnem occursum, quia scio, inquit, fore, ut aliquando sit hic patriæ calamitosus. Vox dira, & execrabilis, nec ab hominis ingenio, qui humanū genus oderat aliena,

De Fabio Maximo.

Fabius ille Maximus, qui cunctando fregegit Punicos in Italia successus, Varronis consulis ferocia animaduersa, multum diuq; precatu dicitur collegæ eius Paulū Aemiliū, ne temere quæpiā fieri ab eo pateretur, præuidere se, nisi illius conatibus,

iretur obuiā, breui fore, ut aliquis in Italia locus supra Trebiam, & Trasimenū Romana insigniretur De Scipione Nasica. (clade.

Agebatur Romæ occulte inter patres de Carthagine funditus delēda, exijtq; ea cōsultatio in longam & difficilem disceptationem: maiore Porto Catone, cui antea Prisci fuit nomen, cōsente Carthaginem delendam, ut Roma incolumis esset, multiq; pedibus iere in eam sentētiam. Tum Scipio identidē testatus dicitur, uiderent illi qui tam cupide uellēt Carthaginē excisam, ne populus Rom. emula, & inimica urbis in tu liberatus, in domesticam laberetur discordiam. Quo malū multo prius prospexit Nasica, ac prædicauit, sed fatali necessitati ire obuiam non potuit.

De Hannone Carthaginensi.

Preuidit & Hanno Carthaginiator nobilis, Barchinēq; factionis æmulus, secūdi belli Punici euentum suæ ciuitati calamitosum, qui Magone Annibalī Pœnorum ducis fratre in curia referente, cæsa intra biennium, cc. milia hostium ab Annibale, quatuor consulares exercitus deletos, magnam Italiæ partem à Rom. ad Pœnos defecisse, & ut maior fides ijs quæ dicrentur, accederet, cum treis annuorum modios in curiæ uestibulo effudisset, interrogatus Hanno ab homine Barchinæ factionis, an bellū quod in Italia gererent adhuc pœneret: Percun-
Status

Status Magonem Hanno dicitur, æquis ex urbe Roma post tot clades acceptis ad Annibalem uenisset pacem petiturus? an Romæ ulla pacis mentio facta diceretur? cum ille utrūq; negasset. bellum, inquit Hanno, tam integrum, & periculosum hodie, quā à principio fuit, cum Romanis habemus: uariatum diu est circa Siciliā priore bello, uerum qualis fuerit exitus nemo est uestriū, qui non aut uiderit, aut san do audiuerit: & nunc maxime uercor, nam si (quod non lim) fortuna uariare cœperit, frustra pacē imploremus, quā nobis uincētib; nemo detulit.

DE STULTITIA, ET TEMERITATE. Caput IX.

De Cham Noë filio.

Maltus, & demens ne magis an impius fuerit Cham Noë filius, si quis eius flagitium altius cōsyderet, æquis fortasse rem totā pensitet. Ego non stultū solū aut dementē, sed impiū etiā iudico, qui patris incaute iacentis uerenda non solum spectare potuit, sed fratrib; etiā ad ludibriū uidenda subiecit. Sed nō tantū uoluptatis attulit stolido homini breue illud spectaculū, quantū postea tristitiæ & mœroris ipsi auctori, eiusq; posteritati iusta patris ultio, seueraq;

De Moisi sorore. (animaduersione.)
Mulieris fuit intemperies, sed stultitiā non
N 3 carnis

caruit, quod Moſis foror, & ſœmna iam grandis natu, temere auſa eſt huic conuittum facere, per quæ ipſa et uniuerſa Iudeorum gens exempta fuerit ſeruitio. Aſſiit itaq; conſeſtum celeſtis ultio, inuſitq; lepra contactum os improbum mulieris, quod malū non conuictatricis oratio, ſed huius, in quem iniuria immiſſa eſt, ſuſtulit pietas.

De Roboa Solomonis filio.

Nec minus ſtulte Roboꝝ Solomonis filius ſlorentiſſimum regnum à patre relictum ſando perdidit, intè peſtuo ad populū reſponſo. omneis enim præter unam, qua ipſe ceñſebatur, à ſe alienauit Iſraëlitarū tribus: poſtulatū autem eſt, ut laxamētī aliquid à diurno labore daretur populo, multum enim operæ Solomone rege exhaustum in templo, & regia domo ædificanda, ſed ſtultus rex ſultorum iuuenium conſilio uſus, tam acerbe, & immaniter reſpondit, ut regnum tanta indole à maioribus conditum, et auctum ſit continuo in partes ſciſſum, apparuitq; nullum maius regnorum præſidiū eſſe, quā in populorum ſtudium, & beneuolētia, qua ſublata nullum diu ſtare poteſt regnum.

De Duidæ, & Sameia,

Duid, qui Roboæ huius fuit auus, Abſolonis deſectione regio ſolio turbatur batur cum cohorte una Hieroſolymis digreſſus cōiuncti exceptus eſt, ac lapidibus peritus à Sameia quodam, erat is ob
Sauli

Sauli regis propinquitatem in Iudæa minime obſcurus, is nouitate illa temporum fretus, ſuiq; in Duidæ ſtomachi magis, quā regie maieſtatis memor, in prætereuntem temere inuectus probro, & lapidum iniectu ſacroſanctum hominem uiolare eſt auſus. Nec Duid eam iniuriā ultus eſt, ſed filius, cui exilio prius, deim capitis ſupplitiū debitas Sameia expendit pœnas.

De Iudeis.

Quid præterea minus prudēter fieri potuit, aut magis inſipienter, quā quod Iudæi cum Chriſtus rex ſub Pilato eſt Hieroſolymis aſſixus cruci, ſeciſſe dicuntur, qui cum Rom. præſes cunctanter, & religioſe de Chriſto ſtatuere, publice teſtatur nihil inſandum illud iudicium ad ſe pertinere, ut propoſitum tenerent ab uniuerſa multitudine acclamatū eſt: Super nos ſanguis eius, & filios noſtros. Nec impune id ceſſit, pœna iuſti per omnem poſteritatem in hunc uſq; diem uiritim ſparſa.

De eadem gente.

Sed quā inſane hi, ſe et ſuos ppetuo ſupplitiū obſtrinxerunt ſtulta, et deteſtabili uoce, tā impudēter, et ſtolidè poſt aliquot annos eadē genſi ſibi exitū peperit, nō magis periculosa deſectione à Romanis, quā non neceſſaria. Ea demum res opes gen-

tis, et urbem Orientis clarissimam funditus euertit. Furia scelerum execrabilem ciuitatem in eam dementiam adduxerunt ut urbs, quæ casura erat aliquando citius caderet, essetq; eo atrocior lapsus, quo maior fuit delinquentium culpa in Christi proditione.

De Herode.

Quid Herodes rex, imprudens ne habendus an stultus & demens potius, & delirus, qui pro ludo eum à se dimisit, cuius uita absolutissima fuit uirtutis Idea, ipseq; eterni sit patris sapientia ductus? sed omnium temeritas, & stultitia mala est, regum uero pessima, uel quia impune peccant, uel quod ad exemplum multo efficacior sit quam priuati.

De Vrsinæ factionis regulis.

Adiciatur is exemplum recens, cum hæc commentatur, Italicæ rebus fatali magis neceitate, quam hostium uirtute insigniter afflicti, Vrsina factio in plures Italiæ principes, & populos diffusa, cum Cæsaris Borgiæ ductu, & auspicijs (fuit is Alexandri sexti filius) militaret, eius successum, et potentiam cernens (dubium sua sponte an alieno impulsu, nam utraq; traditur) secessionem certe principes eius factionis cum suis copijs fecere. Ad duxit ea defectio res Cæsaris in discrimen, omnesq; eius conatus si in proposito mansissent, qui ab eo defecerant, facile perueriti potuissent. Cæterum

terum sine ambitio fuit, seu fatum potius familie, quod uitare non potuit, paucis diebus, quibus defectionem ostenderat, ultro in fidem redire: sed quæ audacter res mota est inconsideratq; Cæsaris imperium receptum, tam grauius eius motus aures uiri alioqui fortissimi. spem pacis secuti, à Cæsare afflicti, sunt in potestatem redacti.

DE ETHNICISE XEMPLIS
ET PRIMVM

De Pssyllis.

Nulla gens tam populariter desipuit unquam, nec magis temere induit arma, quam Pssyllij, qui in Africa circa maiores Syrtis sedes habuerunt: hi, si uera sunt quæ à Grecis scriptoribus produntur, quia Austrum uentum plus nimio habent inuisum ut sibi & suæ terræ noxium, sumptis armis hostiliter in eum profecti sunt, ceu unum aliquem hominem & non rem incorpoream, peterent: & illi tam stulte bellum uentorum uni intulerunt, magno humane mentis ludibrio. sed fortuna adhuc maiori, uicti sunt: turbatis enim Austrino flatu arenis ad unum omnes perierunt.

De Atheniensibus.

Est & ipsa sibi exitialiter obluclinata Attica ciuitas à Pisistrato decepta. Diuerberuit se

ille domi, ut crederetur iniuria ab inimicis afflictus, quo asu tenuit, ut presidio septus in publicum proderet, sed dum priuatae salutis studiose cauet credula multitudo publicae oblitae est. vsus coeque armis est Pisistratus, non ut ciuis, sed hostis, non ut se tegeret, sed ut patriam affligeret: dubium maior ne fallendi artifex, an carnifex crudelior.

De eiusdem Atheniensibus.

Aiebant se purgare ciuitate ijdem Athenienses cum ex illustribus uiris unū aliquē Ostracismo ex urbe eijciebant: Ceterū rogati ab Aristide quo suo merito se tali afflictet ignominia, responsum est, quia ferre nō possumus te ubiq; bonū predicari: Stultum iudiciū, sed iudicij defensio adhuc stultior. ubi enim uirtutis laus grauis est, et molesta, uirtus illic grata esse nō potest, fuit illud non uitium eijcere, sed alere, omni premio laudis repudiato, quo in prius gaudet honestior uita.

De Gabinis.

Pari uecordia, ac nescio an maiore Gabini in Italia se et sua perdere, dum stulte nimis tyranni, et hostis filio credunt. Stultū fuit callido ciui credere, quod Athenienses fecere, sed hosti multo stultius. Nudauit Sextus Tarquinius, ut trās fugat, et patri iratus foeda uerberibus terga Gabinis, pro concione, sed callidum consiliū prestit, quod latebat sub pectore. Ex hoste igitur imperator est factus, et qui presidio,

presidio, et salutis futurus credebatur, excidio fuit Gabinis, et exitio. De Corinthijs.

Corinthijs nō stulti solum sed demones etiam Chabendi, qui non suam, non Romam populi uirtutē metientes, sed praesentem animum afflictū. Romanorum legatos stercoreis micellu pro concione uolauerunt. Peperit itaq; iniuria illa Corinthijs excidiū: ijs uero in quos immissa est laudis incrementum, et imperij propagationem.

De Romana ciuitate.

Sed omnium populorum alioqui praestantissimus is qui Rom. quiritium fuit, cum sepe alias, tum Senonico tumultu parū sapere uisus est. qui tribunitijs actiōibus temere assensus, Fabios à Gallis ad supplicium petitos, quod contra uis gentium cum legati essent, in se arma induissent, non solū nō dedendos censuit, sed exeratibus praestitit aduersus eam gentē, quā illi leserat. per quae supplicium paucorum ciuū in seipsum uertit, et foeda illa tepestat, quae Clusinis iminebat, in totius ciuitatis dedecus, et cladē redundauit.

De Claudio principe.

Fuit Claudio principi uelut ingenua stultitia. Sed nihil unquam stultius fuit, nec tota uita inconsideratius aliquid, quam quod Domitium Neronem adoptauit, cum Britannicū legitimum toro natum haberet, quem imperij haec dem potuit instituire uerum pellectus osculis Agrippinae coniugis facem illi adoptione

adoptione accendit, qua non solum propria ipsius do-
mus, sed Roma, & totus orbis conflagrauit.

De Agrippina.

Imprudens is cuius nunc mentio facta est, sed
Agrippina, cuius ille illecebris captus seipso de-
mentior factus est, nihil fuit Claudio prudentior,
cui sollicitate imperium filio astruenti, futurorumq; pe-
ritos satisfaci, esset ne filius Nero imperaturus, fore,
responsum est, ut imperaret, se & ita ut matrem inter-
ficeret. Interficiat, inquit, modo imperet. Vox di-
gna Neronis matre, digna Caligulae sorore, quae pu-
tant imperanti omnia liare.

DE TEMPERANTIA.

Caput X.

Mnis uirtus ex uno honesti fite est,
sed in nulla aliarum uirtutum magis de-
corum illud eluat, quod ex officio nasci-
tur, quam in ea, Graecis uirtutibus uo-
cant, nostri temperantiam. Cuius exempla uarie in
tota uita diffusa sunt. Nam ubicunq; id quod decet
spectatur, quod conuenit, quod moderate fit, quod se-
date, temperantiaq; ad hanc uirtutem pertinet, de qua
nunc futurus est sermo.

De Abraamo.

ET ut à uctustissimo ordiar exemplo, qua ani-
mi moderatione Abrahamum fuisse nos crede-
re oportet: qui nouus hospes & omnibus ignotus,
Aegyptum

Aegyptum cum Sara coniuge ingressus, uir alienae
legis, alicuiq; instituti adeo dextere accuratq; cum
sacerdotibus eius gentis est congressus, deq; diuinis
& humanis rebus, appellatus, grauitate, & pensicu-
itate differuit, ut totus ille ordo, qui secundus fuit à
rege, in ea gente peregrinum hominem non solum
coleret, sed uehementer ueneraretur, nefasq; etiam
ducerent, ut tanta in uno uiro modestia, frugiq; sapi-
entia ab ullo uiolaretur. Quae opinio non solum illi
ad salutem profuit, sed ad pudorem etiam, & pud-
icitiam coniugis in perditam genis libidine tuendam.

De Mose.

Quid Moses? num obsequi illi desuit in Pha-
raonis aua, cui per adoptionem fuerat in-
seruus? num in imperio uirtus? in exilio pietas? in asse-
renda Iudeorū gente solertia? aut in cōtūacia hu-
ius corrigenda sanctitas? in scribēdis legibus prudē-
tia? enim uero tam idoneus in singulis apparuit, ut
ad omnia natus uideretur: quod aut temperantia,
aut nulla alia potuit uirtus homini praestare: alie
enim uirtutes alio tempore exiguntur, haec semper
& in qualibet uite parte eluceat necesse est.

De tribus pueris Hebraici sanguinis.

Viderunt nempe aliquid tres illi Hebraice
gentis pueri (nam omnia in omnibus sunt
non omnia in singulis) qui leguminibus, & horten-
sibus herbis uesca, quam regijs epulis saginari malu-
erunt:

erunt: non tam (credo) ut patrium morē tuerentur, quā quod persuasum habuere, omnem luxuriam, & ciborum intemperiem, inutilem esse corpori, sed ad morum profectum non modo non utilem, sed uehementer etiam pernitiosam.

De Christo.

Sed nullum (ut puto) exemplū potest cum Christi uita comparari. Nunquā uisisse dicitur, raro fleuisse, infremuit tamen aliquando humanitas, quae in eo fuit, ipse semper idem, atq; is qui tenorē illum temperantiae, & mentis equanimitatē tota uita custodiunt, & incorruptam seruaunt.

De Tatheo Christi discipulo,

Fuit Christi discipulus Tatheus, atq; in eo uenerit discipulus, qui ad Abagarum missus, Ede-senorū Toparcham traxit sua praedicatione, & principem ipsum gentis, & multos cum eo ad uerē pietatis cultum. obtulit itaq; illi abeunti Abagarus certum auri pondus uiatici nomine, repudiavit id totum Tatheus, adicitq; non uidere se quomodo qui ultro sua relinquūt, accipere possint aut debeant aliena.

De Gregorio Romano pontifice.

Ad hoc quoq; dogma pertinet illud Gregorij Romani pontificis temperamentum, qui in pontificia dignitate, sublimiq; humane pietatis arce constitutus, ita fastigium illud honoris abiectioe miscent, ut seruum dei se seruum dixerit, appellatio-
nem

nem non modo non inuidiosam, sed etiā grato duarum diuersarum rerum temperamento uehementer popularem.

DE ETHNICIS EXEMPLIS.

ET PRIMVM,

De Socrate.

Socrates nec risit in tota uita, nec fleuit. quum uno semper eodemq; uultu uisus. Mirum uideri possit, quod eximiam illam animi temperiem, neque nuptialis letitia uariare potuit, neque tristitia illius dici, quo uenenum hausit, usque ad eod natura illa omni perturbatione caruit, quod eo maiore sit admiratione dignum, quo insolentior fuit illi conuuij, filijq; studiores quā ceteris.

De Phocione Atheniensi.

Par animi temperamentū in Phocione Atheniensi fuisse prodium est: idem oris habitus in eo semper obseruatus, nō ridere, non flere quisquam eum temere uidet. Tanta in eo fuit aut constantia, aut obseruantia decori.

De Agesilao Lacedaemonio.

Potest Agesilao Lacedaemonius censeri in hoc genere laudis: cui nisi multū temperantiae suae peruisisset, nunquā in perpetuo illo felicitatis cursu (nemo enim Graecorū sepius uicit hostem) adeptus esset, ut ab omnibus plurimū diligeretur: est enim inuidia

inuidia felicitatis comes, sed unius hominis temperantia in laetis rebus nullum locum reliquit inuidiæ.

De Romulo.

PAuci haud dubie reperti sunt quibus in uniuersum laus hæc contigerit. Alij alia parte uitæ magnum ex hac uirtute nomen reportarunt. Etenim quis non temperantem Romulum iudicet, qui sciat, octingentis et amplius Sabinis raptis una contectum fuisse Hersilia? atq; ea iam adulta, & quæ alterius, ut creditur, fuerit uxor. Aut quis non uini parcissimum qui in conuiuio quodam urbane increpitus, quod parcius potaret, ego, inquit, quantum uolui bibi, non quantum potui.

De Alexandro magno.

NVnquã in conuiuio Clytus perijisset si Macedo tam uini temperans fuisset, quã Venæris, quippe qui cum Darij hostis coniugem omnium foeminarum quæ ætate illa fuerunt pulcherrimam filiasq; uirgines cum castris cepisset, tam sancte eas uidit ac penes se habuit, quã sorores, & filias. Ad postremum uictoriam adeptus, filiarum unam matrimonio sibi iunxit, non libidinem, ut credere est, sed officium secutus.

De Aphricano maiore.

MAGnum & Scipionis exemplũ in hac parte, qui maior est Aphricanus dictus, Carthagine in Hispania ex hoste capta, uirginem ex æptiuis

ptiuis unam eleganti facie ad se perductam, ubi quæ esset audiuit, & cui uiro desponsa (erat is Celtiberorum longe princeps, cæterum Rom. nominis hostis) puellam seruari iussit, ac sancte custodiri, restituitq; eam cum auro, quod pro eo dabatur, adulescenti sub fide Carthaginem acersito. Concliauit exemplũ illud temperantiæ, munificentiaq; non uulgaris, non unius uiri solum, qui beneficium acceperat, sed magnæ etiam Hispaniæ partis studium, & fauorem, ut tam amica iam inde fuerit Rom. populo quã antea fuerat inimica.

DE INTEMPERANTIA.

Caput XI.

De primis parentibus.

QVAM scæda res sit intemperantia (uoluptatis enim famulatur) quã homini grauis & calamitosa, primorum parentium infelix demonstrat exitus, qui lege aberrantes sibi, & omni posteritati exitium peperere. Iussi fuerant hi ab initio uitæ ligno abstinere. Nõ potuit contumax animal & pronum in uetitum, aut certe noluit ab eo gustu temperare: mors proinde autoribus culpæ inde orta est: per clades attingit omnine humanum genus: pauci deliquere, sed penam in numeri luerunt.

○ De

De Loth Sodomæi coniuge.

Perdidit Sodomæam ciuitatē, funditusq; euer-
tit obſcœnæ libidinis intemperies: unus cum
tota domo, quæ caſtus, & omnis culpæ expers, ſer-
uari potuiſſet, ſi à tam caſta domo intemperantia abſi-
iſſet. una iuſtiſſimi coniunx uiri reperta eſt in tam
pio ſugentium comitatu, quæ oculis temperare non
potuit, ſed hæc ſibi non ſuis deliquit: oculorum lu-
bricitas, & inconstantia cū toto corpore in molem
abijt: lapidis, perpetuumq; rigorem.

De Suſannæ calumnia.

Multo ſædior, deteſtabiliorq; fuit duorū ſe-
num immo terata libido: quanto ſcilicet à
perſona quæ gerebāt, & ætate magis aliena. hi Su-
ſannā forte intuiti ſe lauante (erat hæc Tobie con-
iūx mulier præſtāi formæ, ſed pudicitia adhuc præ-
ſtantiore) ſubijt utrūq; mala libido mulieris uitian-
tæ. hi ubi oīa turpitudinu obſepta uiderūt, calum-
niā mulieri intendūt, cœu adulteriꝝ cōpertā, ad popu-
lū reā pducūt: ſed de decus, et ſuppliuū, quod in ſonti
parabatur, in accuſatorū punitē uertit cæli puidētia.

De Iudeorum illicito congreſſu.

Iudeis extialis fuit intempetiua, & uetita illa li-
bido, qui ducis imperium, & leges aſpernati,
cum Moabitum foemina concubuerunt: nec multi ſe
piculo obſtrinxerunt, ceterum cæleſtis ultio, quæ
breui ſecuta eſt innumeros afflixit.

De

De Dauide.

Nec Dauid rex impune tulit uetite libidinis
offenſam in Uriæ cōiuge, quæ regni diſce-
patione, domeſticoq; cruore uix demū expiata eſt.

De Sichinitis.

Maior ultio Sichinitas cū ſuo rege afflixit,
Dina Iſraëlis filia ad ſuprū uiolenter ra-
pta. Accidit tum Sichinitis (nam à regio iuuenē ea
iniuria orta eſt) quod & Græcis ad Troiam ſeden-
tibus: ubi quicquid reges delinquebant, ij qui ſub re-
gibus erant, pendere coacti ſunt.

De duobus filijs Helij ſacerdotis.

Ophinius, et Phineas Helij ſacerdotis filij, nō
ſolum populariū ſuarū ſacra aduentiū pu-
dicitiā petulātè inceſſuere, ſed ne à ſacra quidē
pecunia uiolanda ſacrilegas manus abſtinuere, Gra-
ue ſcelus, ſed pœna nō minus grauis, quā ipſi et pa-
ter, qui ſacrilegos ferre potuit filios, cum tota gente
expedit, ſiquidē Iudæi magna clade occiſi ſunt. Et in
his Heliani fratres dira illius culpæ autores, arca ſæ-
deris amiſſa: ſenex Helius impar dolori è ſolio præ-
cipitatus mortem obiit.

De Romi dā Siſulphi coniuge.

Nec mulieris ſexus uacat in hac parte exem-
plis, ſed nos uno contenti erimus. Aſiſt bat
hoſtiliter Cananus rex Baurū Iulienſibus, qui nu-
mitimā habebāt urbem in Venetiæ reſeſſu, ei atq;

totius rei summa penes Romuldā, quæ Sisulphi Lan-
gobardorum ducis fuit uxor. Hunc Cancanus non
multo pr. prælio uictum interfecerat, Romulda ho-
stis pulchritudine captā, quem uiderat muris obe-
quantem, urbem hosti tradidit cum duobus filijs, et
principali gaza spem connubij secuta, quod occulte
cum Bauaro pepigerat. Præstitit fidem Barbarus, ac
noctem unam pro legitima habuit coniuge, cæterum
mulieris intemperiem detestatus, quæ omnem &
gentis suæ, & filiorum fortunam intempesiuis nu-
ptijs posthabuisset, duodecim robustissimis militibus
uexandam tradidit, atq; per hæc male affectam pa-
lo postmodum defixit.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM,

De Paridis intemperantia.

STetissent Pergama, Priamiq; regē diuiti-
us, nisi Paris in alienos toros intemperan-
tior fuisset, & si immodicæ cupiditati resti-
tisset, peregrinæ scæminæ forma captus po-
titus est optato. Sed ea res non tantum uoluptatis se-
cum attulit, quantum meroris, & tristitiæ, cū ipsa
cum iniuriæ auctori, tum patriæ uniuersæ, quæ Asiam
& Europam decennali bello exercuit, & demum
euerit.

De

De Sexto Tarquinio.

TAm improba libido ac nescio an maior etiam
subegit Sextum Tarquinium ad stuprum per-
uim Lucretiæ inferendum, in quo eo maius flagitiū
extitit, quo minus hæc (quantū Leda filia, si uera
sunt quæ de eius raptu poëte memorant) alienæ li-
bidini connuebat. exitus non minus huic quàm illi
funestus fuit: in eo diuersus, quod Paridis facinus ex-
itium patriæ attulit: Tarquinij Romæ libertatem, si-
bi & suis exitium.

De Semiramide.

Magna in scæminis in temperantia omni æuo
obseruata. Nihil Semiramide clarius: in nul-
la unquam scæmina maior apparuit indoles: Ceterū
tam effrenata et intemperans libido, ut domesticum
equū libidinis causa adamarit filiumq; ad incestum
conata sit allicere. Sed filius ab incesta matre debi-
tas exegit pœnas, uel una re maxime dignus, qui tan-
tum imperium teneret, qui matrem necare maluerit,
quàm incestare.

De Messalina Claudij.

AT huius sexus nulla intemperantior fuit Me-
salina Claudij principis, in nulla portentoso-
rior libido, quam ut ad facietatem expleret Lyciscæ
prostitutæ mulieris nomen mentita, sepe lupanar sub
noctem adiit, & quod omnium foedissime fecit, cum
samosissimis meretricij quæstus scortis coitu certauit,

ex re scēdissima palmam sibi quærens. Libidinosior
fuisse Semiramide, sed uitæ exitu nihil s. licior.

De Faustina Antonij principis.

F Faustina pari rerum fastigio locata, nec Anto-
nij principis non modo principum, sed omnium
mortalium optimi qui ætate illa fuerunt, neq; patris
memor, qui & ipse rerum Rome potitus est; ad e-
in Venerē præcept abijt, ut in Caietano secessu nau-
tas sibi conditione quæreret. Sed huic suum scelus
impune cecit, non quia in occulto esset id flagitium,
sed quia ultor defuit. admonitus Antonius domi stici
probri, aut est, inquit, id dedecus ferendum, aut re-
stituendum est imperium quod ab ea accipi.

De Masinissa rege, & Sophonisba.

Intempestiuus nuptijs iunxit sibi Sophonisbam
Masinissa rex. sed quàm festinatum fuit id coniu-
bium, tam celerem inuenit exitum, atq; hunc ipsam
tristem, & infelicem, non minus sane quàm Syphax
prædixit, & optauit, qui puellæ cōnubio exciderat,

Quarti exemplorum libri finis.

MARCI

MARCI
ANTONII COCCII SA-
BELLICI EXEMPLO-
RVM LIBER V.

Relatis ac uelut in medio positis de
religione exemplis, deq; primis uir-
tutibus, quæ ex fonte manant hone-
sti, nihil absurdū sit (arbitror) neq;
à consilio proposui operis alienū,
earum uirtutum quas theologicas uocant subtexere
exempla, in quibus tantum pollet charitas, ut ea sub-
lata, nulla constare possit uirtus homini, ut Tarsen-
sis Paulus tam uere quàm pie prodidit.

DE CHARITATE IN DEVM,

Caput I.

De Abraamo.

Vnicus erat Abraamo filius. hūc ipsum
aræ admouit immolandum. celesti uo-
ce monitus, dedissetq; haud dubie in
holocaustum quod charissimū illi fuit
in terris, nisi probata celo senis ipsius pietate re-
centi monitu uentus esset filium sacrificare. Præ-
clarū documentū, omnia quæ hominū sunt, deo de-

O 4 beri,

beri, uel quia terrestriū sit honorū autor, uel quod
aeternorum pro meritis distributor.

De Helio sacerdote.

Helius Iudeorum sacerdos, nuntiata filiorum
cedere, qui in Philistorū pugna mortem ocu-
buerunt, doluit æque ac debuit. accessit illud do-
loris cumulo, quod pars multo maxima Hebraici
exercitus eadem acie conciderat, eratq; tamē senex
adhuc par dolori. Verū ubi arca fœderis dicta est
hostibus cecidisse, ne prostigata religio superesset, so-
lio se precipitauit. Tanto maior fuit in eo diuinarū
rerum quam terrestriam affectus.

De Dauide rege.

Sed quam uehemens fuit in sacerdote dolor ob
arcam bello amissam, tanta nec minor in rege
memorabilis letitia illa diuinitus recepta, Enimvero
Dauid cum rem popularem, et antiquæ pietatis tes-
tem regæ urbi solenni pompa inferret, præ nimio
religionis affectu saltauit, et iusit tanquam unus
è plebe.

De eodem.

Destinauit idem rex augustissimum deo tem-
plum, clare inter suos testatus, nefas esse, et
ab omni pietate alicum, se domum habitare cedri-
nis trabibus fultam, monumentum uero diuini fœde-
ris, in quo caput, et summa religionis sita esset, sub
pellibus contineri.

De

De Machabeorum matre.

Edidit et Machabeorum mater non uulgarè
charitatis exemplum in gentili pietate tuen-
da, quippe quæ septem filios autor fuit ut per suppli-
tia et cruciatus mallent mori, quàm ueri dei cultum
abnegarent. Fuitq; id magnum in femina, sed illud
multo maius, quod talem sese extremis cruciatibus
obtulit, ueritatis studio et amore incensa, quales ce-
os, qui eius impulsu tam pulebræ sese morti obtulce-
rant, esse uoluit et optauit.

De Paulo apostolo.

Paulus Tarsensis prophetico oraculo edoctus
fore, ut si Hierosolyma proficisceretur in si-
se acceptus multo infensus uexaretur ob Christi no-
men, perrexit tamen porrò ire, non ærumnam nõ
cruciatum pertimescens ullum, ueræ pietatis docto-
r et assertor acerrimus. Dignus uel hoc diuinæ cha-
ritatis exemplo, qui plus uiderit quàm fas sit homini
loqui.

De Martyrum charitate in deum.

Sed quid attinet de uno aut altero idem prædi-
scare? Per hæc enim exempla Christiana pic-
tas in immensum creuit. Petrus Bartonæ et frater
crucis patibulum non modo non recusarunt, sed ue-
hementer etiam optasse traduntur, charitatem se-
cuti. Hic ex fastigio templi precipitatus fistibus ad
necem, caditur, ille feruentis olei dolio immerfus
pertulit

o 5

peritulis cruciatū. Telis quidam confossi martyrium tulere, multi lapidibus obruti, alij flammis, ferro, fluitibus perempti: genus mortis his dispar, sed charitatis studiū idem omnibus.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Connensibus, & Tentiritis.

Que in his pietas uocanda est, in ceteris gentibus superstitio dici potest: sed nec in manifesto delirio defuit illis qualiscumq; dicenda charitas. Connensenses, & Tentiritæ, dum suos utriq; deos pertinacius tuentur, non solū se mutuo oderunt, sed deos ipsos qui ab hostibus colerētur: funestaq; inter se pugna congressi, ne à profusi quidem sanguinis lamptu, esuq; hostilium carniū abstinuerunt.

De Metello Pontifice.

Metellus pontifex, Vestali eade fortuito igni flagrante, per medias flammās Palladium incendio subtraxit. Cessit illi audax conatus prospere: nam deæ simulachrum seruauit: sed res felicis cessisset, si uisum non amisisset. Fuit tamen clades illa religiose mentis, & immodicæ charitatis in deam testis locupletissima: fuit & ornamento, datum est enim, ut curru ueheretur in curiam: qui honor nullius ordinis ad id tempus contigerat.

De populo

De populi Rom. in suos deos charitate.

Non tribunitia potestas, nō autoritas senatus consensus: ue optimatū potuit populū Romanū impellere, ut Maniū Capitolinū per duellionem reum suffragij dimicaret, quoad Capitoliū ab illo olim seruatū conspici potuit. Tanta tunc fuit Romane ciuitatis in deos (quorum illa erat sedes) charitas.

De Cella Iouis.

Pari affectu eadē cella Iouis ab Herdonio Sabino & exulibus, est morte consulis, magniq; totius ciuitatis studio recepta. Vt non maiori curæ fuerit Quiritibus seipos, qui obsidebantur, quam obsessos deos ab iniuria uindicare.

De Ceritibus.

Cerites non alio sunt merito Romana ciuitate donati, quam quod hi Senonico bello Romanæ tutati essent sacra. Non potuit populi omni uirtutum genere præstantissimi maius ullum charitatis exemplū in deos extare, quam quod omne solenne sacrorū institutū cerimonā dixerit ab ea urbe, per quā sacra ipsa seruari contigisset, illiusq; homines in ciuium Rom. numerū, & dignationē ascierit.

DE CHARITATE ERGA

HOMINES. Cap. II

Age nunc & que hominum charitas in homines fuerit, breui explicatione censeamus.

De Ionatha

De Ionatha Sauli filio.

Quam charus fuerit Dauid adolescens adhuc & priuatus Ionathæ, qui Sauli regis fuit filius, ex eo potest intelligi, quod neq; patris superbia ipsi etiam filio formidanda, neq; crudele illius imperium, quo Dauidis uita petebatur, potuit iuuenem proposito auertere, quin nascentis regis curas, easdemq; amico exitiales non confestim ei patefaceret. ut nihil tam subitū insensibilis rex de eo statuerit, quod non ille tempestiue Ionathæ studio cauerit.

De Dauide.

Sed qualē priuatus Ionathan expertus est Dauid, talem ipse iam rex regnum adeptus, sese prestittit omni iudæeorū genti nam cum oraculo terrore non unus sibi, & suis pponeretur, famis, cædis, pestilentie, eam cladem minus auersatus est, quæ cū plebe, & omni multitudine esset sibi cōmunis.

De Abdiā.

Graffabatur Iezabelis ira in prophetas, & iam plus nimio illa temporū diritas per innocentium euagabatur capita: cum in tanto metu unus extitit, qui innocentia occulte, quando aperta ui non poterat, ueretur. Abdiā uir iustus, neq; impensam grauatius, neq; Iezabelis iram ueritus, centum latitantes prophetas insigni charitate protexit, & aluit.

De Tobia.

De Tobia.

Est & Tobie charitas rari admodum exempli, qui Babylonica captiuitate suos populus egenos & afflictos consolabatur subleuabatq; proprijs fortunis, mortuos hic & sepeliebat: præstititq; ea pietas uirum incolumē à Senacharibis seuitia, ut uis illa, uniuersæ genti alioqui infesta, unum uirum non attigerit.

De Iesu Nazareno.

Christus rex deus idem & homo docuit humanū genus, charitatem esse omnium uirtutū maximā: nec tantū docuit, sed præcepit etiam, præceptiq; exemplum prodidit, qui humanitate recepta innumeros labores, & ærumnas tulit, ut homo qui sua culpa ruerat, aliena ope restitueretur.

De Ioanne Zebedei filio.

Ioannes Zebedei filius optimi magistri discipulus, magnū & ipse adidit charitatis exemplū: admouerat ad adolescentē baptismo, nescio quem, ad motumq; & insignitum sacramento, sacrorū antistitē cōmendauit: cuius incuria, piorum cœtu aberrans ad latrones reuersus est: tulit æque ac debuit dolenter senex pietissimus Neophyti præuaricationem, latronumq; seuitiam nihil ueritus, per deuia loca, & insidiosa errantem requisit, inuentū ad cultum pietatis retraxit, restituitq; ouem, quæ perierat ouili dominico.

De Paulino.

De Paulino Nolano antistite.

Qua charitas maior esse potest, quam si quis ita affectus sit, ut ultro seruire uelit, ne alius seruiat: talis fuisse proditur Paulinus Nolanus antistes, qui ut uidua filium redimeret, ipse in Africa diuitissime seruiuit.

De diuo Bernardino.

Bernardinus Senensis primas aenitatis rudimenta per haec apud ciues deposuit suos: cum enim Senae Hetruscae graui pestilentia uastarentur, duodenis comitatibus inuenibus, quos sibi ad pium opus delogerat, circuire aegrotantium domos, languentes & grauius affectos consolari, aegestate laborantibus subuenire, sepelire defunctos, paratus omnes subire casus, quos tetra illa lues se temere ingerentibus importare potuisset.

De Pasruisio Abbate.

Magno uirtutis huius exemplo ac semper memorabili Pasruisius abbas Thaidem nobilitate scortum a meretricio quaestu ad poenitentiam compulsi, qui secreto ab ea impetrato, metum, & trepidationem simulans ideniudem ab ea quaerere, an si congregarentur, eos uisurus esset aliquis: cum negaret illa ab illo se uideri, praeterquam ab ipso deo, qui omnia cerneret, omnia sciret. Ergo, inquit ille, credis deum nihil latere, & coram ipso peccare non erubescis, qui tua punicit, & omnium scelera est enim iustissimus.

iustissimus. Subijt meretricis animu tempestiua Pasruisij exprobratio, obortisq; lachrymis illico poenitentiam egit. De Anastasia.

Anastasia Romana mulier nobili loco orta, quia uirum sortata est sui dissimilem, Christia neq; pietati infensum, occulte aegrotos circuire, carceresq; inuisens reorum cathenas osculari, leuareq; eorum desideria cibo, potu, & corporu tegumentis.

DE ETHNICIS EXEMPLIS.

De Philosopho, qui ad omnem hominu occursum fleuisse dicitur.

Nec fuit huius uirtutis expertus ueterum Philosophoru quisquis fuit, qui ad omnem hominu occursum fleuisse dicitur. Dolebat ille (quis ignorat?) quod nihil sani esset in uita, nihil in homine non caducum, fluxum, & deceptibile. Flere ille itaq; hominu mala meliore haud dubie affectu, quam Democritus, qui haec eadem ridebat: nam hic contemptu arguit & stultitiam, ille iustitiam, & charitatem.

De Xerxe.

Fleuit & Xerxes in Abydenis campis, cum partem multo maximam orientis subiectam haberet oculis sub signis stantem. Testatus se non felicitatem suam flere, quod tot genibus imperare contigisset, sed tot hominu sorte, qui cum innumeri essent, ad breue tempus aut factu, aut alia ui essent omnino defuncturi.

De Annibale

De Annibale Carthaginensium duce.

Annibal Carthaginensium dux is qui punita cum Romanis bella præceffit, exercitu in Sicilia amisso non stultitia & ignauia sed pestilentia domum reuersus, casu suorum in curia exposito, non supplicium uertus, nam fatali necessitati nemo repugnat, sed amissorum militum charitate uitam laqueo finiuit. Dignus qui non solum incolu mi exercitu, quem tantopere dilexit, sed uictore ciuium Carthaginem remeasset.

De Paulo Aemilio.

Potuit & Aemilius Paulus Cannensi acie tametsi uulneratus uiuus tamen & omnis culpe expertus in tutum euadere, sed legionibus caesis noluit, repudiato equo qui illi ad fugam à Lentulo deferrebat. Quinimmo saxo sedens mactæ, inquit, uirtute ista, C. Corneli, abi, nuncia publice patribus, ut urbem Romanam muniant firmentq; præsidij ante hostis aduentum, meq; ut decet, finito inter meos milites expirare. Mira imperatoris charitas, qui non potuit patriæ quæ superstes erat, non esse, memor, paulo post expiraturus.

De Aphricano maiore.

Talis maior Aphricanus, cuius uox illa nota est malle se unum ciuem seruare quam mille hostes perdere.

De

De Catone minore,

Cæsare circa Dyrbachiu fuso, cū Pöpeianæ letitia exultarent ob rem bene gestam: solus Catō Casartanorū cadauera intuiuit, quia ciues essent, & fortes alioqui uiri, tēperare lachrymis non potuit.

De Nicia Atheniensi.

Nicias Athenensis Corinthijs prelio uictis, cum moris esset eorū qui uicissent, trophæū ubi uictoria parta esset sibi erigere (qui honor his admebatur, qui precario aliqd ab hoste petiissent) aspernatus est id decus, ut duorū ciuiū cadauera, quibus hostes potiti fuerant, sepulturæ mandarentur.

De Phocione Atheniensi,

Fuit aliorū ciuium charitas in alios, sed nullius (ut arbitror) in omnes præterquā Atheniēsis Phocionis, qui non modo quenquam ex Attica ciuitate lesit, sed ne odit quidem, cum graues alioqui contentiones ab eo sepe susceptæ essent reip, causæ. Sed is omnes humanos affectus suorū ciuium charitati censuit posthabendos.

DE CHARITATE ERGA INIMICOS. Caput III.

De Christo

Illicite uestros inimicos, dixit doctor ille summus humanæq; autor salutis, atq; his benefacite, qui uos oderūt. Sed quā uis id sancte præcepit, tam integre

P præceptor

præceptor optimus seruauit. Nota uox eius cū ab impijs cruci affigeretur, ignoscet, inquit, his pater, non enim uident quid agant. Exēplum sane unicum atq; omnium præstantissimum, & quod si quis rite obseruet, deo multo similis quàm homini sit.

De Iosippo.

Iosippus Israëlitis filius magnum & ipse æquanimis huius ædidi exemplum: qui in patrem à fratribus deiectus, mox & Ismaëlitis uenditus, tantum absuit, ut eam ultus sit iniuriam, quã ulcisci potuit, ut quise perdidit (perdiderunt enim quantum in eis fuit) Aegyptū ingressos frumentandi causa tam pio exceperit affectu, quã non multo post de erepītum patrem, quem ex Chananea terra profectum, in anœnissima eius terræ parte cum tota domo collocauit

De Mose.

Moses ab eo prognatus ad eō populū, quē eum ducebat, dilexit, ut imperium detrectantem, & in se immaniter seuentem sæpius à cælesti uoluntate precibus seruauit, ut nescias sanctior ne fuerit Moses in suorum pœna depræcāda, an in uindictanda libertate fortior.

De Dauide adhuc adulescente.

Nemo ubiq; magis homini fuit infestus quàm Saulus Dauidi, inuidia quæ cæca est, arma uis insanū regem, et furiosum aduersus diuinam adulescentis

lescentis indolem, insectabatur robustus rex priuatum uenem per æqua, et iniqua. Contra Dauid sepe regem ex occasione adeptus iniuriæ obnoxium uoluntate abstinuit: defunctum luxit, laudauitq; eos, qui eius cadauer insepultum iacere non passi, humi condidissent.

De prophætæ in Hieroboam charitate.

Arripuit ad supplicium ex prophetis unum Hieroboas rex ab eo reprehensus, quod de moribus sacrificaret, simulq; nefas ille imperauit. Manus, qua signum ille dederat, repente obtorpuit. Ceterum nulla alterius ope seuus rex clade illa seruatus est, quã prophætæ (qui uiolandus erat) prece.

De Iacobo Alphei filio.

Quid Iacobus Alphei filius, an non exempli pinnaculo præcipitatus cum uiolento casu afflictus sustibus cæderetur, doctoris sui exemplū imitatus, pro percussoribus preces effudit.

De Sabino martyre.

Eodem charitatis ardore Venustianus Thuscis præses Sabini Afisiatis antisitis, cui manus præciderat, ab oculorum cæcitate pia precatione seruatus est.

De Pergento, & fratre.

Vidit & Aretium in Hetruria non uulgarem charitatis speciē. cū Pergentius, et frater sub

Decio torquerentur, tortorū manus, quæ medio uerberatu obtorpuerant, suis restituerunt precibus: magis de inimicorum salute, quàm de suo ipsorum supplicio solliciti.

De Christina uirgine.

Nec minor admiratio subcat, si quis piū Christianæ uirginis facinus secum reputet, quæ uiperarū magistrū extinctum sæuo earū morsu, quas ille ad supplicium in se concitrat, suis restituit precibus.

De Anatolia. (bus.

Sic Anatolia ex tortoribus unū serpentis nexu, cui obiecta est, arctius unctum, spirisq; & morsibus terræ allisum, ac neci proximum, belluā ab eo tēpestiua prece remota, proculq; fugata, periculo

De Agnete uirgine. (seruauit.

Illudebat Agnetis uirginitati cæteris petulantior ex ministris, et tortoribus unus: mediq; collocatione est à demone uita priuatus, dum alienū secutus imperium, puellæ uirginitatem conatur adimere, deprecata tamen nihilominus illa, & defuncto uitam precibus impetrauit.

De Eugenia.

Est etiamnum Eugeniæ exemplum non parum insigne: diu hæc monastico habitu caste inter monachos uixit. cæterum sæpius à Melantia matrona impudice appellata, quia incestus scemine cōgressus pertinaciter auersaretur, ab ea insimulatur tanquam

quam suæ pudicitie infidiata esset. Per quæ Eugenia in discrimē adducta, primum petiisse dicitur, ne ea calumnia cuiquā esset fraudi, si ueritas in medio poneretur; inde mullebres mammas prodidit, quibus apparuit non potuisse fieri, ut mulier ad stuprū mulierem peteret, fuit itaq; illud non solū se purgare, sed salutem perdere uolentis tueri.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMO

De Lycurgo Lacedæmonio.

Sunt & in alijs gentibus exempla quedam charitatis, sed aliunde profecta; sunt nostra hæc, pietatis, & religionis partus: illa humani affectus, quale fuit illud Lycurgi Lacedæmonij, cui cum Alexāder tuentis in iurgo oculum baculo excussisset, adulescentem ad supplicium datum nō modo nō incōmodo affectit aliquo, sed per humane, & sapienter domi insituit; ut non tantum insolentia, & temeritatis secum attulerit in sapientis uiri domum, quantum inde prudentiæ, & humanitatis reportauit.

De Cæsare dictatore.

Cæsar dictator cum rerum gestarum fama, & gloria floretet, Catullum Veronensem, cuius uersiculis de se et Mamurra æditis indelebili resperfus esset infamia, sibi satisficientem non solum

non incommodo affectu aliquo, sed coeae etiã adhibuit: & quod maius etiã non fuit reconciliatã gratiæ signum, in eius patris hospitio, ut erat solitus, perse-

De eodem Cæsare. (curauit,

Idem C. Memmo cuius asperrimis orationibus coactus fuerat uerborum acerbitate respondere, eratq; ex confesso mimicus, suffragator extitit in petitione consulatus.

De Augusto principe.

Augustus princeps uerus C. Cæsaris heres, et in hac laude æmulus, L. Cinna in hostiũ castris repertũ non solum seruauit, sed quod ad charitatis cumulũ accessit integrum patrimoniũ restituit. Eundem cõiurationis aduersum se inuicẽ cõiuctum, ea lege incolumẽ præstitit, ut diceret, olim tibi hosti dõ Cinna nunc insidiatori, & parricidæ do ueniam. Iam hinc inter nos inchoetũ amicitia: contendamusq; utrum meliore fide ego bis tibi uitam condonauerim, an tu acceperis.

De Vespasiano.

Vespasianus, qui Flauie gentis primus est rerum Romæ potitus, Vitellij hostis sui filiam matrimonio splendidi sine locauit, ac dõtatã multæ bri mundo instruxit ingenitæ charitatis, suæq; clementiæ magis quã in paternæ iniuriæ memor.

De Tito Vespasiani filio.

Talis me bercule, ac nescio an maior etiã, fuit Titus

Titus Vespasianus huius filius, qui cum imperium à patre accepisset, in duos patritij generis affectati imperij cõpertos, nihil amplius excanduit, quã ut commonesceret eos uti incepto absterent: nisiq; ad alterius matrem procul absentem, qui ei celeriter nuntiaret, filium incolumẽ esse, eosdemq; non solum familiari coeae adhibuit, sed sequenti die gladiatorũ munus spectaturus circa se de industria collocauit.

DE FIDE THEOLOGICA.

Caput IIII.

Magna fide opus est in naturæ operibus credendis, sed diuinitatis, cuius natura ministra est, multo adhuc maior. Est fides piæ opinõis filia, religionis mater, qua sublata nihil homini relinquitur, cur celi spectet amplius, cur plus sapere dici possit, quã mutum animal. Est homo uelut infrenis equus sine fide, & religione, atq; eo deterior, quo & natura contumacior quã equi, & in unum multo propensior.

De Abraamo.

Credidit Abrahamus quæ sibi de cælo promittebantur: estq; id illi iustitiæ datum, sed non magis illi quã omnibus (ut credi par est) qui omnia quæ sunt ad diuinam referunt profidentiam.

P 4

De Moïse.

De Mose.

Obsiterunt nō nihil magis artes, quarū opera Aegyptius utebatur, Mōsi diuinitus operanti concessit; tandē uanitas illa ueris miraculis, praestigiatōres uicti confesi sunt numinis prouidentiam. Ipse rex quia nō credidit sibi exitio & multis fuit. Enimvero rubrum mare, quia Iudeis pateret, ingressus cū ualidisimo exercitu marinis fluctibus obrutus perijt.

De Helia propheta.

Descendit Helias, propheta in apertū certamē cum Baalis sacerdotibus, Chabo rege cōtentionis arbitro, ceterū illi Baalam suū in multū diei suppliciter precati, ut ignē ē cælo mitteret, nihil impetrarūt. Sed quid impetrare poterant, cū multo minus is posset qui rogabatur, quā qui rogabāt? cōtra Heliae precationi concessit ignis affuit. cuius rei miraculo circūfusa multitudo, quae in euentū eius disceptationis erat erecta, ad ueri dei cultū cōuersa, certatim sese Heliae ingessit, ut clarius uitae lumē ex eo pietatis fōmīte sibi elicerent.

De Stephano Protomartyre.

Nihil in trinitate asserenda mirabilius quā si des operata est. Stephanus Christianae assertor pietatis nō sophismatis usus, non gryphis ex diatriba petitis, sed ex purissimo fidei fonte hausit ea, per quae synagoga illi cecidit, & omnes imaginariae sapientiae affectatores,

De Petro

De Petro Bariona.

Petrus Bariona hac duntaxat fretus uirtute, non latiali, non attica eloquentia, uno die tria hominum millia baptismi lauacro admouit, capturam eo piscatu dignam, quam assertor ille summus ueritatis, à quo iussu eam cymbam & retia relinqueret ab initio despondit.

De Paulo Tarsensi.

Hostiliter exortus in Christum Paulus Tarsensis, subito ueritatis admonitu, & hunc cui tam insensus erat dominum uocauit, & quid se facere uellet, est humiliter sciscitatus: ex hoste mansipium factus, agnus ex lupo.

De Siluestro Rom. pontifice:

Quid Siluester Romanus pontifex; nonne Iudeos de summa fidei secum congressos adeo felicitate superauit, ut Christum fateri cōgerit, coactos ad uerae fidei cultum facili ductū admiserit.

De aīno Bartholomæo.

Eodem fidei clypeo instructus Bartholomæus qui unus fuit Apostolorum, Acharothis templum adiit in Aethiopia, nunc ipsa terra India est, facileq; tenuit ut dæmon qui consulentibus res spōsa dare erat solitus, ex uocali concessit factus sit mutus, tantum effatus se non deum esse sed malorū dæmonum unum.

P 5

De Ioanne

De Ioanne Zebedei filio.

Ioannes Zebedei filius, Ephesinis signum ueritatis quæ proponebatur ab eo petentibus, Diæne templi, quod illi nobilissimū habuere, suis effecit precibus, ut repente collapsum ruerit. nec tanta res in densa animorū caligine fecit fidem: quin ambigentibus adhuc multis, uenenū, quo fontes necabantur, coram propinatum tam inrepeide uir deo gratissimus, quā innoxie hausit: tum uero luce oculis admota credidit in uerbum salutis, templi antistes, credidit & uniuersa ciuitas.

De Simone Mago.

Et ueritas per hæc aduersus Iudæorū perfidiam, & ethnicam uanitatem satis probata est. quid in Magos quæ ars omnium uanissima sepe in Samaritano uno est despiciatissime explosæ uoluit homo nequam baptismi lauacro admoueri, non pietatis studio, sed miraculorū cupiditate, Philippū Christi discipulum æmulatus. Ceterū quā ea res incassam mota est, tam ignominiose à Bariona reiectus, celestem munus ab eo mercari conatus, postremo miraculis certare ausus, difficile dictū est, exuinosum ne magis, an probrosum sit uite exitium sortitus.

De Barrieo Elyma.

Pari euentu Paulus Tarsensis Barrieum Elymam in Cypro perpetua cæcitate damnauit, ut in ijs tenebris moreretur, quas uiuentium oculis offendere

offim de re consueuerat.

De Phileta Hermogenis Magi discipulo.

Philetam Hermogenis Magi discipulum fidei uirtute Iacobus Christi apostolus primo uicit: expeditumq; demonū præstigijs, quibus erat impletus, eo perduxit, ut caligantes adhuc oculi lucem non reformidarent. Eodem successu Hermogenē uictum, adeo mutauit, ut magica arte repudiata libens sit ueritatem complexus.

De Fidei uirtute, in Arrium Hæresiarum.

Sensit & heretica prauitas quid posset hæc uirtus. Arrius Orthodoxæ fidei oppugnator ærrimus, dum citam torminibus aliu exonerat, intestinis profluentibus exprauit.

De Olympio Arriano.

Olympius Arrij affectator, cū Carthagini in balneis lauaritur, impioq; ore sancta lacefere et trinitatē, trifido telo superne ictus concidit.

De Valente imperatore.

Destinarat Valens imperator Arrianis, quæ Orthodoxæ pietatis uiri tenebāt, ecclesiā. Detestari principis consiliū Eusebius antistes, cuius autoritate motus Valens statuit periclitari, utra esset secta sanctior: ac simul edixit ut templum clauderetur, idq; ijs demū cederet quorū precibus sua sporate patuisset. nec Arriani quicquā impetrarunt. Eusebius illud effatus, attolite portas principes uestras, uix

vix totū absoluerat carmē, cū repente ostia crepue-
runt, patueruntq; sua sponte ades subire uolētibus.

De Anastasio Cæsare.

Anastasiuſ Cæsar Euticiāne hæreſeos fautor,
quia Hornuſ de pontifici non ceſiſt denun-
cianti, ne delirium Chalcedonenſi potius conuentu
damnatū tueretur, fulmine icſus perijt.

De diuo Hieronymo.

Diuus Hieronymus uita deſunctus ob calu-
mniā ſibi à Sabiniano Hæreſiarcha iniunctā
(ædiderat homo impius neſarij dogmatis librū de-
ſuncti nomine) maturam ultionē impetrauit, ut diuū
principis caput ultro à ſua ceruice ſit reuulſum.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET PRIMO

De Delphis.

Haud quidem pauciora ſunt aliarū gen-
tium exempla, ſed malo ū demonū ſi au-
de & aſtu ædita: ut quo maior huic, aut
illi ſuperſuit ſuæ uanitatſ fiducia, eo ſint
certiores ſecuti uotorū effeſtus. Enimvero uix tanta
numiniſ fiducia, Apolliniſ templū Delphi aduerſus
Gallos tueri adorti ſunt, quanta animorū conſterna-
tione, & corporum ſtrage ſunt inde hoſtes reiecti:
ad eò uana acolarū perſuaſione, ut locū propugnato-
res ſibi uifi ſint dei uocem, & armorū ſonitum au-
dire, dum prophana manus à ſacro arceretur.

De Nauio

De Nauio Actio augure.

Res nulla præterea in maiores Rom. populū
coniecit tenebras, laqueosq; magis inſolubi-
les, ut nihil non auſpicato agerent, quā hæc eadem
perſuaſio, quæ tanti uſa eſt, ut Actiuſ Nauiuſ augur
cotem nouacula ſecuerit, quod ad eludendam artem
Romanuſ rex, non quia eiufmodi euentum ſperaret,
illi propoſuit periclitandum.

De Scipione Africano.

Nec maior Africanuſ tam aſiduuſ Capſa
toliū antelucaniſ horiſ aſcendiſſet, niſi hu-
mana conſilia ad Iouem eſſe referenda cenſuiſſet:
quod uſque adeò & ipſe credidit, & alij perſuaſum
habuerit, ut ne à cambuſ quidem cuſtodiſ templi,
tanquā & ipſi religioneſ ſentirent, allatrari crede-
retur.

De ritu ſacrificandi.

Romaniſ imperatores ad bellū exituri priuſ
quā in prouinciā proficiſcerentur, Lauiniū
ſacrificabant: quem morem à maioribuſ acceptum
numq; illi tam accurate, & religioſe ſeruauſſent, niſi
opinio quædam hominū animiſ inſediſſet, omnia hu-
mana decoraſ nuu, & uoluntateſ gubernari.

De Cerimonijs, & auſpicioꝝ ratione,

Hoc ceremoniarū, auſpicioꝝq; diligens hæ
bit obſeruatio, hoc obſecrationeſ, lectiſter-
nia, ludi, Theſe, & quicquid ſuperſtitioniſ ueruiſ
quā religioſiſ celebrauit Romana ciuitas, omniaſ
quæ

que unquam fuerunt, patrie religionis obseruantissima,
De Cesare Augusto.

Cesar Augustus Cantabrico bello, cum noctu
lectica ueheretur, nunquam ad subitum casum
fulminis: quo unus ex comitibus exanimatus est, to-
nantium tonitruum edem uouisset, nisi in Iouis potestate ful-
men esse persuasum habuisset.

De Metello.

Nec Metellus sese cum uitae periculo in me-
dias coniecisset flammam, ut Palladium ex in-
cendio subtraheret, nisi in Pallade diuini aliquid
opinatus esset.

De Cybele, & Aesculapio.

Ad hoc illud pertinet, quod a religiosa ciuitate
ex Pessinunte infirmum sibi lapidem petiuit,
gratificari se credens deorum matri. Ceterum quia in
eius inuectiu magna oculorum ludibria obuersata sunt
ciuium oculis, aucta est cum crimonia hominum fides.

De Locrensibus.

Magna numinis persuasione coluerunt diu
Locrenses Proserpinam, sed multo maior
secuta est opinio maiorum fides, posteaquam Pyrrhi re-
gis naues cum ipsis de thesauris, quos sacrilegus
rex abstulerat, suis disiectas littoribus uidere. creuit
deinde plus nimio uana superstitio. Quae Pleminij sup-
plitio, qui post Pyrrhum eadem donaria compulsa
uit.

De spe

DE SPE THEOLOGICA

Caput V.

EX omnibus bonis, quae à principio deus
mortalibus parauit, sola spes his relicta
est: cetera muliebris amissit stultitia: haec
hominis uitae ad extremum comitatur. Verum
quia non parui refert, sit ne haec diuinari rerum, quae
perpetuae sunt & aeternae, an terrestrium, de ea po-
tius dicendum, quae caelestium cultrix, & pedisse qua est,
quae quo sanctior apparet, eo sane dignior, ut eius
exempla priore loco referantur.

De Dauide rege.

Excidit innocentiae statu David rex, qui par-
ricidium adulterio adiecit, suique sceleris pro-
phetica uoce admonitus, peccauit, inquit, ac spem ue-
nie impetrandae amplexus, poenitentiam egit, per
quam eodem, unde exciderat, patuit illi reditus.

De Manasse rege.

Statuit omnium, qui Hierosolymis fuerunt, re-
gum flagitiosissimus Manasses Baali aram in
augustissimo dei templo: statuit & simulachrum, ue-
neratusque est impius rex malum demonem: somnia
obseruauit: secuta est demum caelestis ultio: uictus bel-
lo, & in hostium potestate reductus Babylonem uinctus
perducitur. At idem sui sceleris sibi conscius fessus im-
pietatem suam & indoluit, & meruit ob eam rem nu-
men antea iratum iam inde propitium habere. Assuit
spes.

spes, quæ quo maior fuit, eo celerius impetrauit ut in patriam & regnum post liminò restitueretur.

De Niniuitis.

Quis hoc scit, dixisse dicuntur Niniuite, an deus ab ultione reuocetur? Penitentia a gēda est: sedulo fit, excluditurq; simul desperatio ac discussū simul est excidiū, quod Ionæ prædicati one urbi nobilissimæ imminebat.

De Latronis spe.

Pendebat in cruce homo infamis & sceleris damnatus: Ceterum quia spes illi uenie non defuit, egitq; postremo pœnitentiã, & si sero, quia tamen pœnituit, suorum scelerum ueniam meruit,

De Zacheo publicano.

Non minus sane quã publicanus ille qui Christi regis meruit hospes fieri, qui si spei expertus fuisset, nūquã male parta restituisset, fortunarumq; portionem suarum pietati impendere cogitasset: qui duplex affectus salutem peperit domui quæ nuper erat inuidiosa & detestabilis, quia publicani esset.

De Petro Bariona.

Nisi uirtus hæc præsto Barionæ fuisset, post Christum ter abnegatum, nunquã totum triduum lacrimis impendisset, sed spei ductu fletu ubertim. Est quoq; non solum restitutus, uerum nascentis ecclesie constitutus caput & princeps.

De

De Theophilo Archidiacono.

Theophilus Archidiaconus dignitate priuatus, se cacodæmoni conditione addixit, si dignitas sibi adempta quoquo modo restitueretur: chirographo rem pepigit, Christi, Dei paræq; uirginis nomine prius abnegato. Indoluit non multo post restitutus: & ad se reuersus est, quare non solum chirographū, sed & dignitas est illi restituta.

De Pelagia Antiochena.

Sunt & muliebris spei exempla multa, & illustria. Pelagia Antiochena mulier diues, et in expletæ libidinis, Nonij Neapolitani Antistitis prædicatione ad penitentiam conuersa, omnia sua distribuit pauperibus, sexumq; uirili habitu mutata in solitudinem concessit: quãto maior fuit sui conatus spes, tanto maior est sanctitas secuta.

De Thaide.

Simili conuersionis affectu Thais nobile scortū in Aegypto Paphnuphij suas gemmas, & oēm uestiū apparatus, ac quicquid questu corporis sibi parauerat, in ignem coniecit, ne prioris uite ulla extarent monumēta, confestimq; ex prostibulo transit in monasterium. Eius sanctitas sanctioris uiri testimonio est ad posteros illustrata.

De Maria Magdalena, & Aegyptiaca.

Maria cognomento Magdalena, & altera eius nominis, quæ Aegyptiaca dicta est, spem

Q

spem ipsam nec aliud secute, in solitudine abierunt: mirum quantum his labor, & asinētia ad castitatem contulerint: castitas sanctitatem peperit, quæ usq; adeo perfecta fuit, ut supra Iordanem uisa sit hæc fixis pedibus ambulare, sublimis illa à terra distinetur angelorum ministerio.

DB ETHNICIS EXEMPLIS.

DE fuit nō et prophana spes sua, uerū nō ea, quæ cælestium rerū admoneret sublimitatis, qualis in nostræ pietatis hominibus fuit: per alio illi gradus ad immortalitatem peruenire se opinati sunt, non contemnendo, sed humana tuendo, ac quoquo modo ut tam iuuando id illi credere deo proximū, id demum celo dignum.

De Libero patre.

IAm uero Liber pater hoc in primis secutus uideri potest, qui uitem, & uini usum, rem magis gratam homini, quàm necessariam, primus omnium demonstrauit.

De Cere.

Quid Ceres in demonstratione tritici, an est aliud quàm immortalitatis spem intulit: nunquā autem terrarum mortales docendo mulier perlustrasset, nisi spes magna omnium conatum mater.

mater, in communi laboranti affuisset: male actum esset ab initio cum homine, si qui iuuare possunt, solum officium intuerentur.

De Hercule.

NEC Thebanus ille Acides tot sese monstris opposuisse, labores, & pericula subiturus, si nulla eternitatis cura animum tetigisset: hæc illi uel nouerca infestior, quæ nunquam passa est eum quiescere: hæc durior quàm ille & imperiosus Eurystheus, per quem tam uarie est exercitus Alcmenæ filius: deniq; fuisset ille nunquam tantus, si spem de immortalitate nullam animo concepisset.

De Romulo.

HVC spectat illa Romuli, qui parēs fuit, & conditor Romæ urbis, huc Numæ sanctitas, & si inter deorum aras hic uixit: ille inter lituos, & arma. Neuter tamen tantum suscepisset laboris, si omnia cum corpore interitura credidisset: aliquid ambrosiosè diuersum à mortalitate, quæ propter laboriosè uiuere non uoluptuosè maluerunt.

De plurium Rom. uirtute.

ACCurij paupertas, fides Reguli, Fabrii iustitia, Catonis sanctitas, Bruti, & Torquati fœueritas, multo longius prospexere, quàm breuis sit humane uitæ terminus, nisi uirtutis operibus longus extēdatur, alius itaq; alia nia: cæterū oēs immort

talitatis speciem complexi tales fuerunt, qualium uirorum fama sit omni æuo duratura.

De Semiramide.

Quid quod fœminis sua spes blâdita est, æternitatemq; pollicita? quæ causa fuit Semiramidi, ut uirilem sexum mentita amplissimos duxerit exercitus, multos, & magno adierit labores, periculâq; immensa, præsertim Indico bello: licuisset illi, ut fœminæ suæ per otium indulgere libidini, nisi aliud esse persuasum habuisset, quod ultra hoc quod uiuimus, stabile esset, perpetuumq; mansurum.

De Artemisia.

Rectisfasset Artemisia Xerxis cõmilitium excelsa sexus imbecillitate: sed & prælia obire uoluit, et militares ferre labores, ne mita semel interiret. Eadem forsatis alteri eiusdẽ nominis causa fuit & non iugalis amor sepulchri Mausolo construendi, rei opere & materia memoratissima: fuit enim inter rara mudi miracula id opus celebre. Vel si extincti coniugis famam insigni monumento tueri uoluit (nam impatienter eum amasse dicitur) suam interrim ambitiosa mulier non neglexit.

De Lucretia.

Nec Lucretiæ pudicitia, & si à Tarquinio lesa, tantum esset facinus ausa, nisi hic affectus, cuius nunc exempla referuntur, interuenisset: est enim uis eius tanta, ut uictura perimat, profi-

rat

rat peritura, neglecta fatorum lege.

De Tucia, & Claudia, Vestalibus.

Quis demum Vestalis Claudia, aut Tucia factum considerat, qui non fateatur sine specientibus eorum, quæ secuta sunt, res tantas non modo fieri, sed ne tentari quidem potuisse? & tamen hæc cribro aquam (ut proditum est) hausit, illa nauim, quam Romanus populus nõ potuit, cingulo remolita est.

DE CASTITATE Caput VI.

De Abimelech.

Lat hic proprius locus, ut de temperantia diceretur: ceterum quia in proximum uolumen uelut sua sponte incidit eiusmodi relatio, castitatis exempla subibunt: est uirtus hæc tanti, ut Abimelechus sacerdos panem cerimonia consecratum, neq; Dauidi esurienti, neq; ex ijs, qui cum Dauide erant, datum fuerit, nisi prius exploratum habuisset, mundos fuisse eos ab omni mulierum congressu.

De Iohel propheta.

Nota uox est Iohelis prophetae iubentis, ut sponsus de cubili suo migraret, sponsa de thalamo. Ad excidium, & uastitatem, quæ Chaldeis imminerebat, auertendam, indixerat ipsi genti Propheta ieiunium, & fletum: ceterum neutrum credi-

Q 3 dit

dit profuturum, nisi à castis fieret, tãti uirtutē unam insignis fecit propheta.

De Helia, & Heliseu, prophetis.

Dvo huius ordinis uiri longe principes (de his loquor, qui salutarem Christi ortum diu antea præcesserunt) Helias, & Heliseus coelibes uixere castitatem complexi, ijdem omnium soli mortuos suscitauerunt.

De Iob.

Quid Iob qualis huius, aut quàm memorabilis uox illa? fœdus, inquit, sanxi cum oculis meis, ut una contentus coniuge nec de uirgine cogitarem.

De Christo.

Rex ille & doctor summus, qui omnium uirtutum exemplar fuit omnibus, cuius uita nihil fuit unquam in terris sanctius, ex uirgine nasci uoluit, & ipse in certa permansit, perpetuâq; uirginitate.

De Ioanne Baptista.

Ioannes Zachariæ, qui hunc baptisimi lauacro admouit, & quã aliquanto prius quàm nasceretur prophetice dedit mentis argumenta quædam nihil obscura, castitatis obseruantissimum fuisse tam uerum sit quàm plura credere.

De Ioanne Zebedei filio.

Fuit & Zebedei filio nomen in hoc genere clarissimum,

risimum, ut quæ omnium fuit uirginum princeps. huius sit tutela non solum credita, sed in matre etiam à filio attributa.

De Iacobo Adelphotheo.

Iacobus, qui ab eo quod ore, & lineamentis est set Christo perquam similis, Adelphothecos dictus est, is unus omnium templi aditum subire pontificum permissu potuit, quo nulli hominum præterquam sacerdotibus patebat accessus: qui honor contingere illi non potuisset, nisi recepta de eius castitatis uel inter inimicos opinione.

De Amo Aegyptio.

Age & quæ Amos castitate fuisse censendus est? fuit is Aegyptius abbas, qui cum adulescens adhuc iussu patris duxisset uxorem, duo de uiginti annos cum ea castus, & integer uixit, puella multis persuasionibus in sententiam adducta, ut secum castitatem tueretur: postremo uxore relicta in soli uidinem transfuit, ut sanctus inter sanctos uiueret.

De Amatore Antisiodorensi.

Pari proposito, euentuq; adhuc felicior, quia sine diuortio, Amator, qui Antisiodorensis postea fuit antistes, uxorem duxit elegantè forma, nobiliq; loco ortam, quam honeste, & sanctè tractando

Q 4 eò perduxit

eo perduxit, ut secum omni tempore caste uixerit.

De Iuliano Antiocho.

Praetulit Iulianus Antiochenus martyr, corporis hunc, & animi candorem iugalibus illecebris: Basilla, quam sibi uxorem duxit, ab omni libidinis affectu salutari monitu auersa, totum matrimonij munus in castitatis sanctimoniam uertit, mox religionem secuti, uterq; sui factus est propositi compos, & Numq; promeritus.

De Vandone abbate.

Vandon abbas Pipini nepos non castitatem solum, sed religionem etiam persusit coniugi, suntq; ambo initiati: monachorumq; hic postea abbas factus, illa sacrarum uirginum collegio ascita.

De Leone Pontifice.

Mirum uideri possit, quod de Leone pontifice, qui primus id nomen tulit memoriae proditum est. Forte accidit, ut dominice resurrectionis die, cum eucharistiam daret populo, eius sit manus matrone osculo contacta, secutaq; sit ob eam rem tacita quaedam libidinis appetentia, quam simul ac sensu manum sibi ultro abscidit, ut pars illa unde lucis irrepserat, à toto corpore tanquam contagiosa abscinderetur.

De Benedicto abbate.

Remissior pœna, sed in praesens non minus atroci

atroci ad incestam recordationem mulieris à se uide se castigandam, est in se usus Benedictus Abbas, crebra corporis super murices & sentes uoluntate, ut pars illa hominis quae in lapsum promior esset, a atrocitate supplicij à lubrico retardaretur.

De diuo Augustino.

Rogatus Aurelius Augustinus, quid esset quod nollet cum sorore habitare, ita occurrit: Quia non sunt mihi sorores, quae cum sorore mea sunt. Enim uero malum est uidere foeminam, peius alloqui, pessimum attingere.

De Ioanne Anachoreta.

Nuquam foemina à Ioanne anachoreta uisa est neq; ab ulla uideri uoluit, à uiris raro, peius tamen Centurio quidam ut ab uxore sua se pateretur conspici. Eat inquit & me insonnis uidebit si pie id cupit: nec defuit praedictioni euentus.

De Arsenio abbate.

Arsenio abbati, qui iuxta uiros foeminasq; ut rem ad sanctiorem uitae cultum tuendum exitalem resugiebat, cum forte matrona quaedam nihil obscuri generis sese repente obtulisset, turbatum & auersantem orare coepit, ne suum occursum tam atrociter declinaret, & ut deum pro se precaretur. Precabor inquit ille libens, ne talis sim occursum memor amplius.

De Pione, Antonij abbatis discipulo.

CAutus Pion Antonij abbatis discipulus. is quog; cum mulierū non minus quam Arsenius sollicitie cōgressum euitaret precibus fātigatus, ut sororem graui morbo affectam inuideret, alieno ductu, & luminibus clausis, eius domum subijt, ac retro abijt, ne qua sibi muliebris illecebra in iu, aut reditu occurreret.

De Vrsino Nursiæ presbytero.

Est & Vrsini Nursiæ presbyteri uox memorabilis. Duxit hic aliquando uxorem: ceterū sacerdos factus ita eam dimisit, ut nulla de causa ad se ire pateretur. post uero quadraginta annos cum morbo consumptus pro defuncto iaccret, quæ olim cōiunx fuerat aurē ad iacentis narem leuiter admo- uit, exploratura an adhuc uiueret. mirabile dictu, scintilla quædā uitalis spiritus, quæ moribundo corpore adhuc erat, sese in uocem collegit, ac facesse, inquit, mulier hinc, nondum penitus extinctus est ignis, tolle pallium, ac cum his animā efflauit.

De Aniano, Alexandriæ antistite.

Vidit Anianus Alexandriæ antistes sceminam quādam, quia tamen (ut credere est) uisam concupuit, oculum sibi eruit, erutum à se proiecit, inde corpus gelidis immergens aquis, immersum in- edia, & labore macerauit: per quæ adeo profecit,
ut in

ut in Christiana fide asserenda sit mors ab eo ex Nu- midia (ut fertur) Babylonem translatus.

De Niceta martyre.

Rarum & illud Nicetæ martyris exemplum, cui corpore prius artissime confrecto, le- ctog; molliter in strato iacenti, petulans meretrix ad- mota est, quæ osculis, complexibus, & omniafariam illecebris iuuenem resupinatum ad Venerem exci- taret: eratq; autor supplitij huius Maximinus pater Nicomediæ rex, ut iuuenis animum à castissimo pro- posito auerteret, inuenit tamen castitas sua arma, ac quando imminentem pestem aliter propulsare non potuit, linguam mordicus abscissam in puellam sibi imminentē conspuuit, resperisitq; cruore illius faciem. Est itaq; fœditate oris, quando alia ui nequibat, uis illa à iuuenē repulsa, & quod cupidius appeteba- tur, id est præcipue fastiditum.

De Hilarione abbate.

Consciam te inedia dicere solebat Hilarion abbas, seipsum uel ingeniam potius corpori concupiscentiam affatus: Faxim ut de cibo cogites, non de uoluptate, hæc ille atrociter minari, sed ma- iora adhuc supplitia sibi irrogauit: tertio quoque die herbarum succo, paucisq; corpus inedia pene consumptum caricis reficiens, rastro sub dio ope- rari, ut ieiunorum laborem corporis labor dupli- caret.

De Euagriō

De Euagrio Presbytero.

Evagrius presbyter hybernas noctes in putris egit, ut ab omni affectu libidinis sui corpus iudicaret. Bernardus abbas in lacu, Anumarus Tamarenfis antistes in uepribus uolutari, Franciscus Assisus in hybernis nubibus. Tanta hoibus sanamentis fuit castitatis cura, tantum incestus uoluptatis odium. Sunt et mulieru exempla uite in hac parte plura fortassis quam uiroꝝ, sed paucis contenta erit hęc relatio, ne multitudo pariat fastidium.

De Iuditha uidua.

Iuditha mulier uidua, cum ad recens connubium impelleretur, cilicium ornatu pretulit, obiecitq; libidini ieiunium, uigilias somno, otio laborem, datum itaq; illi est Olophernem, quem recte aliquis Caco-dæmonem eredit, interficere.

De Anna prophetica muliere.

Post septimum connubij annu uidua facta Phœnuelis filia Anna, ad quartum usq; et octogesimo annu caste uixit, meruitq; tanta continentie indoles Christum nuperrime ortum uidere, uisum agnoscere, agnitum adorare.

De Deipara uirgine.

Fuit Deipara Christi mater non solum uirgo, sed omnium etiam uirginu decus, et specimen unicu, ut nefas sit sanctissimu eius nomen in ordinem redigere, nisi pro typo sit, et uirginitatis Idæa,

De Susanna.

De Susanna.

Quid Susanna, nonne fame, uitæq; periculū adire maluit, quam pudicitie (quæ castitatis est soror) propositū amitteret? sed supplicium, et infamia in eos redundauit, qui puella calumniam intenderant.

De Aquileiensi fœmina.

Nec illud parum insigne, quod capta ab Hunnis Aquileia, cum ingenua quædam mulier à Barbaro hoste capta ad stuprū raperetur, in preces uersa, tanq; secreti cupida, facile impetrauit, ut in superiorē partem domus abduceretur. Iussa itaq; prius locum ascendere, confestim partem illam cœnaculi occupat, quæ fluuii imminebat. Inde ad Hunnum conuersa, sequere me, inquit, si uis me potiri, ac cum his in subiectū flumen se precipitauit.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Hippolyto.

Sunt et extraria exempla aliqua uirtutis huius, quoru illud in uiris maxime memorabile. Maluit Hippolytus castissimus adolescens patris iram offendere, quam nouericali libidini parere. Dignus (si uera sunt, quæ de eo poëta scribunt) qui mortuus reuixerit, fueritq; cure illi deæ, quam omnium castissimā fabulata est uertustas.

De Essenjs.

De Essenijs.

Essenij gens in Syria nõ procul ab Aphalitie lacu, præ ceteris quæ unquã fuerunt in toto orbe, uel ob hoc quod dicam, maxime memorabilis, cœlibes, & sine mulierũ cõmercio omni uenere abdicata uitam agitaſſe dicuntur: renaſcebatur gens alioqui interitura conueniãtũ turba ijs hominũ terram ipsam adeuntibus, quos uita feſſos ad mores eorum fortuna fluctibus agitabat, atq; ita multis etatibus (incredibile dictũ) gens æterna fuit, in qua nemo naſceretur, daret ne hodie peruectus mos ille, & ritus gentis in tanta rerum multitudine, haud quiſquã facile dixerit.

De Trebonio adolescente.

Poſſunt (ſcio) ad pudicitiam referri duo hæc exempla, quæ his ſubijciuntur: at uero quia rara ſunt, & ab libidinis ſeditate abhorrentia, cuiſmodi eſſe arbitrator, quæ in ordinem merito referantur. Trebonius adoleſcens cum à C. Lucio Marij conſulis, & copiarũ imperatoris propinquo ad ſuiprum ſolicitaretur, & iam non procul abeſſet, quia pollicitationibus nullis ſecti poterat, ut uim pateretur, autorem iniuriæ ferro obruncauit, maluit probus adoleſcens capite quã fama periclitari: cognouit cauſam C. Marius, ac manuſiſte cædis reum nõ modo non aliquo affectu ſupplittio, ſed pro concione laudatum corona donauit.

De Athenienſi

De Athenienſi adoleſcente:

Pari propoſito, ſed euentu triſtiore, adoleſcens quidã Athenis, cum intemperic Demetrii regis in bálneis declinar e nõ poſſet, in ſtruentis aque lacum ſeſe proiecit, uitam aſpernatus, ut pudicitiam tueretur.

De Lucretia.

Potuit Lucretia uoluntati ſatis honeſte uiuere poſt pudicitia à Tarquinij filio uiolata, aberat enim inde dedecus unde abſuerat & peccandi uoluntas, abſoluebaturq; domeſticorũ iudicio interpolatus perpetuæ pudicitie tenor: at odium flagitij fecit, ut ſuorum deſiderio deeſſe maluerit, quã uultionem ſupereſſe.

De Timoclia Thebana.

Sed Thebana mulier longe altera ulta eſt proſtigita à hoſte pudicitia, ueritq; poenam non in ſe, unde culpa aberat, ſed in autorem culpæ. Fuit Timoclia hæc matrona nobiliſſima, quæ capis ab Alexandro Thebis domo exciſa direptiſq; penatibus, cum uiolentum etiam ſuiprũ paſſa eſſet, à duce quodam Thracum, qui in Macedonia exercitu erat, rem cõmentã eſt non uulgaris exempli ad iniurias ulciſcendã, teſtata ſe locum ſcire ubi multũ eſſet aurũ deſſum: credidit Barbarus, per ductuſq; ab ea eſt ad profun diſimũ putrũ, qui remotiore fuit parte domus. Hic cũ Thrax explorandus pronõ in lapſum ſtatu puteo immineret, ut quid in imo ſurdo eſſet melius

melius proficeret, à Timoclia quæ à tergo stabat, repente impulsus præceps ad ima corruit saxi; superne iniectis hostem exanimavit. Raptur illa confestim in iudicium & ad regis conspectum destituta, & quæ nam esset foemina iussa dicere, fuisse se intrepide respondit Theagenis sororem qui adversus Macedones ad Cheroneam Thebanam insurruxit aciem oppetiitque mortem, pro libertate Græciæ. Mulieris constantiam miratus Alexander præclarumque facinus liberam cum tota domo esse iussit. Ad eò nonnunquam uel apud hostes in magno fuit honore uirtus.

De Monima Milesia.

Concupiuit Mithridates rex Ponti ardentissimè Monimam Milesiam, sed cum ne magno quidem auri pondere mulierem corrumpere potuisset, iunxit illam sibi inuitam matrimonio, atque ad eò reluctantem, ut reginæ nomen & decus per se sibi mortem conscuerit.

DE PATIENTIA ET TOLERANTIA IN ADVERSIS.

Caput VII.

Res non parua est fortiter ferre dolores corporis seu:que cruciatus: sed maior omnino non frangi in aduersis, nõ excædescere, non muliebriter & afflicto humo lamentari, non decum (quod impium sit) non bo

m. 105

mines incusare: sed sese & animū mentemque componere ad omnes casus æquanimiter ferendos, quod nostratum hominū plerique scilicet dicuntur pietatis studio, non ut ethnici, qui ut cæteris meliores haberentur, duo in primis sibi, proferre, ut fortia fortiter patrentur, & abstinerēt: sed hoc terrā sapit, illud cæ-

De Iob, mortalium patientissimo. (lum.)

Talis in Iob mortaliū patientissimo claruit uirtus, qui liberis, omnibusque; fortunis, siue prouidentia, siue casu priuatus: Nudus, inquit, exiit matris utero, nudus reuertar. Deus optimus dedit hæc, Maximus deus idem abstulit.

De Ezechia rege.

Monitus Ezechias rex, propheta uoce, fore ut diuitiæ, quas insolentius ostentasset, Babylo-næ transferatur, nihil oraculū auersatus, ita occurrisse fertur: Bonus est sermo, quæ dominus locutus est: sit pax (oro) & ueritas diebus meis. hæc ille, & prope in posteros dilata est.

De Stephano sacerdote Reatino.

Congesserat segetem desertam ex modo dicto agro in proximā arcem Stephanus sacerdos in Sabinis apud Reate: estque; ea mox paulo incensa subiecto igni à quodam Christiani nominis inimico: nunciauit id trepide discipulus, ue tibi, ue, inquit, clamatans, arca incensa est. Imò ue illi, respondit, per quæ id mihi accidit. Persusum habuit uir iustissimus

R nihil

nihil malum dici oportere præter peccatum.

De diuo Hieronymo.

ABegerant furto quidã diuo Hieronymo asinum (quẽ unicum habebat) in eremo agenti, tulitq; id incõmodum susq; deq; uir sanctissimus: resituerũq; eum ultro latrones pœnitẽtia ducti: quibus ueniam orantibus non solum ignouit, sed sue etiam mensæ adhibuit, monitosq; ut suo contenti uiuerent, comiter, & benigne à se dimisit.

De Tobia.

Tobias hirundinum excrementis casu quodã excæcatus, tulit inopinatam cladem patiẽter, nihil à pietate aberrans, cœli numen, ut si quando aliã, maxime ueneratus, meruit tenax ille cultus, ut uisus, qui iam in perditis habebatur, aliquot post annos humane sit pietati resitutus.

De Petro Clarauallensi abbate.

Captus est Petrus Clarauallensis abbas altero oculo, graui morbo affectus, ceterũ tantum absuit ut ob eam cladem sit mœrore aliquo affectus, ut testaretur etiam, uehemẽter se gaudere, quod ex duabus corporis partibus sibi inimicissimis, alterius molestia liberatus esset.

De Pigmeno Romano presbytero.

GAudebat et Pigmenus Romanus presbyter, quod amobus esset oculis captus, ne ecclesie inimicos uideret. Occurrit ita illi aliquãdo Iulianus

nus apostata habeoq; inquit is, atq; ago deo, ô Pigmeni gratias, quod te uideo: tum ille, & ego quidẽ habeo, & ago quod te non uideo. Tulit Pigmenius non solũ iactus à corporiũ fortiter, sed tyrannũ etiã contempsit, oibus alioqui formidolosum, & terrificũ,

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET PRIMVM

De Dionysio tyranno,

Dionysius iunior regno deiectus, a deo pristina est fortunã oblitus, ut iam minus superce, ac parũ sibi constare à multis crederetur: ceterũ rogatus à quodã ec. quid ex Platonis cõsuetudine esset affectus, quẽ incolumi regno tam diu penes se habuisset? an parũ, inquit, uobis cõsecutus uideor, quod præsentẽ fortunam tam fortiter fero?

De Socrate.

Socrates uir ad sapiẽtiam natus, ictu calcis à quodam percussus patiẽter tulit. Ferre id in quo animo ex eius affectatoribus quidam, monitusq; ut hominem repercuteret, an, inquit Socrates, si me us me asinus pcusserit, oporteat me cõinuo in quadrupe dem recalcitrare?

De Diogene Cynico,

Nihil alienum sit (arbitror) à presenti relatione (nã id exemplũ ad patientiã pertinet) quonã modo Sinopeus Diogenes sit iniuriã ultus,

R 2 fuit

fuit is Cynice sectæ ob uitæ austeritatē celeberrimus. Ingressus aliquādo conuiuiū, male acceptus est ab insolenti iuuenū cœtu, multisq; inibi, cruentisq; flagris affectus. Tulit fortiter Cynicus senex cōtumeliosam illam conuiuij temulentia, stultamq; intemperiem. Autorū tantum nomina exscripsit, suo sanguine exscripta ferculo circumtulit.

De Sertorio.

Fuit Sertorius Romanorū ducū uirtute bellica haud quidē ultimus, cū bello quodā adhuc priuatus oculum amisisset, nō solum id infortuniū fortiter tulit, sed gloriari etiam est solitus, quod ceteri uiri fortes sua uirtutis insignia, torques, hastas, coronas domi relinquerent, ipse ubiq; sua haberet decora.

De Cornelio Sylla.

Exstant & Cornelij Syllæ duo id genus exempla: siquidem deposita dictatura cum priuatus se domū reciperet, uno & altero amicorū comitantibus in adulescētis intemperie incidit, cuius pater suus erat ab eo scriptus: maledictis itaq; ac probris exceptū abeuntē insectatus est, atrocem ultionē minaciter intendēs, nullo interim ciuium intercedēte, aut adulescētis petulantia cohibente: tulit obiter Sylla tacitus patienter hoīs insectationē, tantū ad amicos cōuersus, hic, inquit, adulescēs fecit hodie, ut quicūq; post hac dictaturā inuasit, nō nisi cū morte sit illā depositurus: quod in, C. Casare postea euenit.

De eodem.

De eodem.

Sed quā patienter Sylla hanc tulit contumeliam, tam prudenter phthiriasim dissimulauit, qui ut rei fœditatem tegeret, soporisfram quietem morbo teterrimo prætextuit.

DE PATIENTIA IN DOLORE FERENDO. Caput VIII.

De Hieremia propheta.

Hieremias, qui ex prophetarū principibus unus fuit, nescias maior ne fuerit mente futurorū prescia, an in carceris molestia, & uerberibus ferendis constantior, patiens certe, & inuictus similis apparuit, dum cœnofo lacu mergitur, dum lapibus obruitur, ut dubium uideri possit, sit ne magis cœlum meritus, an adeptus?

De Esaiâ propheta.

Quid Esaiâs? qui uiuus sectus est in duas partes: ceterū affuit non tantū illi, sed super sit etia patientia medio cruciatu, ut ne pati quidē uideretur, quia nihil patienti esset similis.

De tribus pueris.

Sed quanta in his (quorum memini) exitit in doloribus uirtus, tanta ac nescio an maior etia in tribus eiusdem gentis pueris, qui etatem, que tænera adhuc erat, magnitudine animi supergressi, me

R 3 dio

dio inflāmarum aestu cōstituti, deo seruatori hymnum
De Christo Deiparæ filio. (eccinerū.

Magnū est fortiter ferre quæ ferēda sunt,
sed ultro sese suppliitio, & cruciatibus of-
ferre, cum uitare pot. is id multo maius est, quā præ-
stare soleat humana uirtus. Christus tamē Deiparæ
filius ignominiose & atrociter torqueri uoluit, cum
is esset qui ppria uirtute (erat enim Theāthropos)
omnem uim a se depellere potuisset, uolens itaq; de-
dit se ijs uerberandum, affigendumq; cruci, quorū
iuxta mors, uitāq; in ipsius erat potestate, qui inter
fontes, & nocentes appensus est, cum omnium esset
ipse innocentissimus.

De Stephano protomartyre.

Potuit protomartyr Stephanus, cum lapidibus
obrueretur, suppliitij diuitatem fortiter ferre,
atq; ita potuit, ut ducis optimi optimus males exem-
plum secutus, uel medio dolore nō potuerit de per-
cussorum salute non esse sollicitus.

De Marcellino, & fratre.

Quid Marcellinus, & frater, an hi spiritibus
minis cōstanter martyrium tulisse? qui medio crue-
ciatu sunt illi. I canere exorsi. Eax quā bonum, &
quā iocundum notum est reliquum carm. n. Ferre
illi tam pulchre suppliitium alioqui atrocissimum. At
impius Diocletianus eorum nocem ferre non potuit,
quā

quā ludibrio se illis esse arbitratus, quod canerent,
quos flere uoluisset, utrumq; telis transfigi impera-
uit. Sæuus carnifex, cui pro sirenibus fuit piorum
genitus, suppliitium pro theatro.

De Agatha uirgine.

Sunt & muliebris sexus nō minus grandia uir-
tutis huius exēpla nec pauciora, sed unū pone-
re, aut alterū curæ erit, ne caput nimū crescat. Dis-
secta est fidei culis atq; oculio iposita Agatha Catinen-
sis uirgo, qā demonibus nollet sacrificare, uel quod
testata est se non pænis affici, sed delectari: se uire
Quintianus siciiliæ Proconsul, simulq; illi mammam
imperat à pectore diuelli. Cōuulsam uirgo impio ho-
minū exprobrat: an non pudet te Quintiane laniasse
in me, quod te in matre aluit?

De Tecla uirgine.

Fuit & Teclæ uirginis tolerātia atrocissimis
par suppliitij, quā supersuit etiam: enim uero
innoxia flammis iniecta est, bestijs exposita, turis di-
stracta, tandē tortoribus stupentibus, suæq; impietati-
tis, & talium suppliitorū admontis, torqueri desita
est, & ab iniuria uindicta.

DE ETHNICIS EXEMPLIS.

De Mutio Scauola.

Age uero ecquis unq; tā paties fuit in dolo-
re ferēdo, quā Mutius Scauola, is qā de-
linax aīo cæde imprudētia aberrasset,

R 4 scribamq;

scribamq; pro rege obruncasset, dextram manum in ignem coniecit, fortiusq; Romana uirtus suā per tulit cladem, quā infestissimus hostis spectare potuerit: digna quapropter Porfena rex ex hoste Romani populi amicus repente sit factus

De Anaxarcho.

ANaxarchus cum in lapidea tyranni iussu tunc dederetur pila ferreis pistillis, tantū absuit, ut significationē ullam dederit doloris, ut hortatus sit etiā ad id opus tortores ipsos, tundite, inquit, pilā Anaxarchi, nam Anaxarchum non tunditis.

De Attilo regulo.

Nec Regulus maiorē in suo ad hostem reditu præstitit fidem, quā in supplitio cōstantiam; duplex itaq; laus hodie hominis memoriam comitatur, iustitiæ una, altera fortitudinis, utraq; uirtus, atq; eius indolis alumna, per quam res Romana non solum creuit, sed etiā in immensum propagata est.

De Hispani Reguli Seruo.

Mirum uideri possit, quod de quodā in Hispania seruo proditum est memoriæ. Is ut domini sui necem ulcisceretur, Hasdrubalem clarissimum Carthagensium ducem obruncauit. Idē ad supplitium raptus, cum uarijs torqueretur modis, dirisq; cruciatibus afficeretur, non modo uultu, aut querula uoce, gemituue ullo dolore affici, uisus est

est, sed ridens gestiensq; letitia medio dolore exspirauit.

DE Mario Arpinate.

Passus est Marius Arpinas sibi uarices extrahi. At quantum interim doloris pertulerit in ea curatione non ex ipsius fremitu aliāue doloris significatione est compertum, sed quod alterū, crux euaricandum medico exhibere noluit.

De Leena meretrice.

Adiciatur his mulicbre unū exēplū. Leena id illi nomen fuisse proditum est, corpore hæc questum Athenis faciebat, Pistratidarum scuita immaniter uexata, multipliciq; cruciatu affecta subigi non potuit, ut Armodium & Aristogitonem tyrannicidas, quorum erat consilij conscia, suo inditio proderet.

Quinti exemplorum libri finis.

Mareti

MARCI
ANTONII COCCII SA
BELLICI EXEMPLO-
RVM LIBER VI.

Vt extendenda nunc sunt his promissive animorum, corporumque; exempla, generatim tamen uendicant sibi in his quae ad Politicam pertinent primum locum, instituta urbium, gentium, & populorum tam multa numero, quam relatu dignissima.

DE PECULIARIBVS VRBIVM,
ET POP. INSTITVTIS.

Caput I.

De Iudeis

Orum peruetustum censetur illud in Iudeorum gente, quod quinquagesimo quoque anno debite relaxabantur pecuniae, donabatur serui libertate, quae uilius uenissent, antiquis possessoribus reddebatur: ut tellus immunis eo anno haberetur, ac quascumque sua sponte fruges tulisset, tribulibus essent, & hostiibus communes.

De eadem

De eadem gente.

Sed quam pie, & humane hoc, tam superstitiose (ne grauiore utar uerbo) mos tenet in his, omnino alterius gentis comertium, & affinitatem auersari, ut ne uitam quidem aberrantibus nisi suis, aut fontem sitientibus, monstrare fas esset.

De instituto Christianae religionis.

Qvanto sanctius Christiana tulit religio, ut stato & solenni die quotannis pro uniuersis gentibus uniuersa precaretur ecclesia, ne ijs quidem exclusis, qui ex confesso essent hostis infestissimi.

De eadem religione.

Quid illud quod festa luce quicumque sacrorum causa sacerdotibus assistunt, dum rem diuinam faciunt, pari instituto osculo pacis mutua inter se firman charitatem.

De cultu, & obseruatione diui Francisci.

Eiusdem haud dubie pietatis est exemplum, minus celebre, quia non ad omnes pertinet, quam priora illa praecipua, alioqui laude dignum. Est pars una Christiani nominis addicta religioni, atque in eo ordine plurimi mortales, qui signatum aurum non attingunt, non argentum, ullum ue monetae genus, non pecunia his ulla: pauperie cum castitate, et obsequio profesti, nudas lignea solea muniunt Plantas: corpus camisina tunica funiculo succincta pallioloque tegit. Sane & in alijs ordinibus alia austeritatis argumeta: nam

citra

citra hæc sunt quibus perpetuū silentium indicitur: alijs omnis est carniū usus ademptus, ut in nulla parte humane pietatis maior existat sanctitatis opinio, maioresq; sint profectus secuti, nec unde plures extiterint, qui caelestium numeū auxerint.

De Venetis.

Sunt qui in Venetis (dii enim gens hæc tenuit Adriæ oram) ante humanæ salutis annos ueteri instituto seruauerunt, ut uirgines iam mature uiro publice matrimonio locarentur: exigebaturq; pro ijs, quæ eleganti essent forma, grandis pecunia ab earum sponsis, cæu forma ipsa emeretur, mediocriter pulchræ gratis nuptiū dabantur: deformibus aspectus, et quas ne gratis quidē ducturus esset quisquā, dos ex ea pecuniā, quæ ex uenustarū locatione collecta fuisse, constabatur. Sed uetus hoc, et in Ethnicis potius reponendum. Nunc, quod ad præsentem attinet relationem, in florentissima ciuitate, quam hodie Veneti habent, ueteri instituto ciecicæ uirgines publica cura honeste, et scite instituitur, quæ ubi per etatē adoleuere, si gratis locari nequeant, quæ minus formosæ, ex publico accipiunt dotem.

De altero Venetorum instituto.

Quid quod in eadē ciuitate patrij moris est, ut pars multo maxima ciuiū tertiam ferē diei hora unum in locum cōeat, uelut ad emporiū negotiorum causa. Riuo alto est nomen loco, ubi sine fremitu,

mita, sine altercatione ulla, tanquam nutu, non uerbo inter se paciscantur, cuncta orbis uerius quàm urbis negotia incredibili silentio transigunt. Tanta est uni ciuitati in rebus agendis grauitas, et modestia: umbras dicas et statuas esse non homines frequenter illum hominū conuentū, tametsi proximus spectes: ut uere, sciteq; si illud in ore multorū, negotiationem nulla re minus egere quàm uerbis.

De Florentiæ ciuitatis instituto.

Et quia hæcenus nostratia dicuntur, unum etiamnū adijciatur publicum exemplum, ex Græci (ut arbitror) in Italiam translatum, præcipuèq; Florentiæ in Hetruria, ubi patrio instituto animaduertitur in eos, quæ otiose, et ignauiter in ea ciuitate agūt. Ex his exposulatus aliquis unde uictum sibi querat, et uestitum, si expe dire non possit, nec uitæ innocentiā probare, ut scelus conuictus plectitur, aut tanquā ciuitati pernitiosus urbe eiicitur.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET PRIMO

De Indis.

Sunt haud dubie multa hæc in antiquæ, et nouæ pictatis gentibus, populisq;: sed in Ethnicis adhuc plura, et in his detestabilia quedam: quale illud Indorū quorundam uetus institutū, qui parentes semio confictos gentili more intructos solemnibus epulis permixtos estabant.

bant. Et in Cathedis diuersa Indorū gente, uxor, quæ omnium charissima fuit uiro, cum eo uita defuncto uolens eodem rogo cremebatur.

De eadem gente.

Nec illud in eadem gente parū in signe, quod cum nullus in his esset literarū usus, omnis æui memoriam tenebant. Assidebant maioribus natu iuniores, ex his fabulantibus, uetustarumq; rerū memoriam repetentibus, totum uetustatis schema perāpiebant animo, tradebantq; per manus posteris.

De eadem gente, & Aethiopiibus.

Fuit præterea ipsi genti nullum parandi auri, & argenti studium: nemo enim utebatur. In quo Aethiopum (qui mortalium antiquissimi censentur) uideri possunt morē secuti. Sunt enim hi adeo aurū aspernati, ut in nulla re alia pretiosissimo alio qui apud alios mortales metallo uterentur, quam in penalibus cathenis.

De Aegyptijs.

Aegyptij uero ut cælo, & flumine, ita omni uiuendi ritu à cæteris mortalibus diuersi: in quibus mulieres cauponari, institutoriaq; obire uenia consueuerunt. Viri intra domorū parietes texere, & muliebriter operari: hi onera capitibus ferre, mulieres humeris: hi se dentes micturire: ille stantes: foemina ad hæc in uijs commessari, uiri in priuato. Usque adeo peruersæ omnia gens una, aut instituit,

aut

aut ab alijs instituta seruauit.

De Arabibus.

Proditur & Arabū mos minime vulgaris, sunt hi ab Aegypto non multū regione diuersi, in quibus non artes ab uno in alium transferuntur, sed in patrio quisq; instituto permanet: omnia uniuersæ cognationi cōmuna, una omnibus uxor, atq; eadem soror. Alterius sanguinis congressus pro adulterio est, aut certe olim fuit. Sic gens una, oblita humani iuris, præter incestum omnem uenerem pro flagitio repudiavit.

De Cretensium ritu.

Vestiti fuit moris in Creta insula nobiles puellas ex omni iuuenū cœtu sibi sponsum optare. Eiusdem fuit gentis (nam hoc quoq; proditū est) letos dies candido notare calculo, tristes atro: sed multo plures Thracū hoc fuisse malūt, potuit (scio) utrisq; cōmune id esse, sed in his translātū, aut illis. Cæterū cuiuscunq; gentis fuit inuentum, nescias ambitioso magis astu, an uana hominū persuasione sit mos ille inductus, per quem seipsum homo circūscriberet. Cum tristis diei, ac funesti non aliunde sit exordium, quam ex hoc ipso, quem stultæ mortalitas se licem existimauit.

De Spartanis.

Spartanū è medio omnē auri, & argenti usum Spartani ex Lycurgi instituto, ferrumq; præter lerunt,

tulerunt utpote rem magis uitæ utilem, nummo ex eadem materia percusso certa persuasione, nullam ciuitatem diu duraturam in qua luxus & auaritia

De eadem ciuitate. (preualerent.

EAdem ciuitas omnes sedentarias artes urbe expulit, rei bellicæ duntaxat studio ciuibus relicto: per quæ Lacedæmonij nõ solum Græcia sed omnium gètiũ parsimonia, & animi robore præstantissimi fuere

De Atheniensibus.

Contra Athenienses, solone autore, omnes huiusmodi artes complexi, rem sane utilem & ciuitati necessariam opificem credere, ut lege sanxerint, qui nullam à parentibus artem accepisset, nulla his senio confectis deberet alimenta. Caterum tam his nihil deberet, quàm qui meretricatu natus esset.

De Romanæ ciuitatis conditore.

Pari prudètia conditor Romanæ urbis Romulus ad uetitam uenerem inhièdam perpetuum uini usum mulieribus interdixit, temulentiam ratus principium corruptionis esse in foemina. Inoluit itaq; mos ciuitatis, ut uiri domum reuersi coniugis filiarumq; osculum poscerent, exploraturi an temetum olerent.

De eodem Romulo,

Sed quæ in hoc rex ille ueterem reluit Atheniensium

ensium morem, tam diuersus abijt ab illorum instituto in artium celebritate: quin Lacedæmonios potius imitatus, nullam reliquit Romanæ ciuitati artè exercendam præter agriculturam, & disciplinam militarem: unde suprema illa laudatio in ciuitate Quiritium, bonus miles, bonusq; colonus.

De Garamantibus.

GAramantes in Lybia locorum natura freti, latrocinio uictitant, in nauas ui tempestatis in breuia Syrtium delatos, uadatim grassantes.

De ritu Tauricæ gentis.

ATroctor Taurorũ ritus, ac minus hospitilis (sunt Tauri scythicum genus hominũ) tenuit uetus mos in his, hospites ad se quoquo modo uenientes, ad Dianæ aram immolare: testatur durũ morè religionis, Orestis ad ea loca accessus, qui cum Iphigenia sorore inde deæ simulachrum asportauit, si uera sunt, quæ de eo historiarum conditores quidam prodiderunt.

De Amazonibus.

AMazones, quæ regione non multum diuersa regnum tenuerunt, et ipse à scythis oriunda, præter quã quod sine uiris uitam agitant: bella multa, & grauiã tractasse dicuntur, lateq; imperitasse, mammarum altera adusta, ne sagittandi studio foret ea res impedimento. Mirum est quanta indole non solũ genus, sed & regnũ ampliari, omni

S alioqui

alioqui uirorum commertio, preterquam in conce-
ptu, longius excluso.

De Agathyrsis.

Sunt & Agathyrsi Scythæ cultissimi alioqui,
et aurum uulgo gestantes: sed fœdum illud in
gente, quod mulieres communes habent, ut inter se
germanisint, ac propemodum domestici, non odij
se, non probris incoessentes.

De Melanchlenis.

Melanchleni in eadem Scythia omnes nigra
ueste amictuntur, quod ipsum gentis nomē
declarat. Sed in his illud dirum, et detestabile, quod
ab esu humane carnis non abstinent.

De Budinis.

Sed quā hęc in Melanchlenis odiosum, tam
fœdum & in Budinis eiusdem gentis, & ob-
scœnum, quod pediculos esitant: Est (quis nescit?)
Melanchlænæ gentis facinus inuidiosius, sed hoc à
consuetudine non minus abhorrens.

De Parthis, & Persis.

Nunc Scythia egressus, duarum gentium ex-
empla adijciam. Parthicum hoc, illud Per-
sicum: utrumq; ab altero diuersum: pulchrum quod
ad Persas attinet: insituere hi liberos ita, ut non nisi
si uera loquerentur, & à mendatio abstinerent, quo
nihil ad humanam societatem tuendam efficacius
esse potest. Cōtra dirum, & detestabile in Parthis,
sed

sed in regio tantum stemmate, ut non nisi ex filio &
matre genus regnum capefferet.

DE NOVARVM RERVVM IN-
VENTORIBVS, Cap. II.

De Tubale, & Tubalchia.

Tubal & Tubalchia, X Adami suæssoribus nulli prope-
modum sunt artium inuētores anti-
quiore memoria quā Tubal, et Tu-
balchia erarie hic artis, ille musicæ
reptor Græci, & Romani scriptores Græcos. secuti
utrumq; inuentum in alios conferunt, arcani huius
(unde hæc sunt) haud dubie ignari.

De Noë.

Noë, qui cataclysmo superfuit, primus uitem
coluit, uinumq; ex ea bibit, nec citra tremu-
lentiam. Sed id Græcia inuentū ad Liberū patrē re-
tulit. suorū (ut uidere est) hominū fauitrix, ingenio=
rumq; suæ gentis ad inuidiam usq; ostentatrix.

De Literarum inuentione.

Nihil preterea prohibet nos credere litera-
rum inuentionem Hebraica esse gentis, hi
enim utustissimu censentur Assyriæ incolæ. Quæ ter-
ra pulcherrimæ rei partu merito gloriatur, si uera
fuit tanti partus mater, & non nutritrix.

De Abraamo.

Non desunt, qui citra omne Græcorum no-
strorumq;

strorumq; hominum testimonium, Astronomicam scientiam cum Geometria ab autore maximo Hebraicæ gentis Abraamo Aegyptijs importatâ asserant: cum eorum certe sacerdotibus, qui iidem & sapientes fuerunt, sepius cõgressus dicitur. Horũ opinionis quis aspuletur, quod tam pium sit, quã uero proximum: is duarum nobiliũ artũ ortum & incunabula ad Hebræos referat necesse est.

De Mose.

Moses dux et propheta summus cælestium nomen primus tabernaculo recepit. Solomon rex lapideo tẽplo, quod Dauid destinauit. Si quid est in terris his uetustius, Ethruca fuit gẽtis, nec ueri nominis locus, sed malorum dæmonum.

De Christo.

Verum enim uero nullum unquã institutũ sanctius fuit, quã Christi regis, nullũ magis memorabile, & salutare Eucharistiæ sacramentum: est hoc ineffabile, duabus basibus fidei et pietatis nitũ, per quod magna pars hominũ (cum omnes alioquũ potuissent) cælestium est particeps facta.

De Gregorio Pontifice.

Fuit hoc humanæ salutis summũ specimẽ: quod sequitur minime fuit de se estimationis. Gregorius p̄fex, qui diuorum est numero adscriptus, primus pontificũ diplomatiũ prefatione se seruari dei seruũ inscripsit. Quo nihil fieri potuit, aut

eius, qui hoc posuit, pietati conuenientius, aut doctioris summũ p̄cepto similis.

De Paulo primo eremita.

Paulus Thebis in Aegypto natus, primus omnium in solitudine uixit: magno posteris documento procul ab humanæ uitæ fluctibus tutior mortalibus patere uitam ad cæli fores referendas: quam mox Onophrius, Pasnuphius, et alij multi, constanter ingressi, multo ualidius, quã cæteri mortales terram calcauerunt.

De Calisto Pontifice.

Magna hæc nec obscure pietatis, sed quæ sequuntur magis illustria, tanquã medio quodam humanæ religionis theatro orta. Calistus qui quintus decimus fuit p̄fex à Bariona (sunt qui ad Urbanũ id referant, qui Calisto successit) quatuor anni tẽpora nouo obseruationis ritus insigniuit, ut tertio quoq; mense tres statim dies ieiunio transigerentur.

De Felice Pontifice.

Felix, qui sextus & uicesimo post Petrũ est loco creatus, primus instituit, ne quis rem diuinam faceret nisi sacris initiatus. Syluester octauus à Felice, ut à ciuitatis pontifice sanctũ chrisma consecraretur, ut idem baptismi fonte remersos sacro unguine signaret: ne ad prophanum tribunal uocetur sacerdos. Zoxtimus ne sacris initiatus in publico potaret: ne mancipium ad initia admitteretur.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMO,

De Simone.

ET hęc nostratia sunt, nec minus illustria: pauciora ceterarum sunt gentium, in quibus multi quidem multa inuenere, aut certe ab alijs inuenta in cōmunem usum. p̄tulerūt. Nā ab Iliacis usq; tēporibus Simon homo Graij sanguinis specularē inuenit significationē, qua Troiam (ut credere est) Danais noctu prodidit.

De Palamede,

Palamedes & ipse Græcorū unus, sed maiore quā Simon inter suos celebritate, igni datione eodem monstrauit bello: tesseræ, & uigilias in stituit: per que res bellica tutius hodie, relictusq; intra castrorū munitiones, mediāq; acie administratur.

De Libero patre.

Morem capitis diademate circumligandi, mundi, uendundiq; commertium, totumq; triumphischema, ad Liberum patrem refert Græcia. Vetrē defuncti morem laudandi, nostri ad Valerium Publicolam, qui primus Quiritium Iunium Brutum patrię assertorem, & collegam in consulatu pro concione laudauit: ut Athenis primus Pericles eos, qui Peloponnesiaco bello pro patria occubuerant. Submisit idem Publicola consul fasces nup̄ à regibus receptos Romano populo quod adeo uisum

sum est populare, ut nihil æque ac res ipsa astruxit illi Publicolę cognomen.

De Cleone Atheniensis.

Cleon orator Athenis sui etate uehemēs, primus inter agendum uociferatione usus est, percussitq; firmis manibus pulpito discurrens: quę res adeo moluit, ut nostri quoq; nō olim modo idem fecerint, sed morem ex Græciā receptum ad posteros transmiserint.

De Aphricano.

Barbam quotidie rasitadi togatorum primus morē Aphricanus induxit, cū intōsa olim esset Romana ciuitas, retulit consuetudinē hęc Aphricani omnū studiosissime Cęsar Augustus, cunctorū alioqui principū, qui Romę rerū potitū sunt, laudatissimus.

D L. Papyrio.

Solarij horologij usum, L. Papyrius Romę primus obtulit: sed nubilo id die inutile. Certius quia discretis horis posuit Scipio Nasica, Quiritium optimus olim iudicatus. Prius quā ea res inuenta sit, indiscreta lux fuit Romanis.

De Hannone Carthaginensi.

Primus hominum leonem mansuetum ostendit Hanno ex Carthaginensium clarissimis, atq; ob id publice damnatus, multis interpretatibus male tam artificij ingenio credi publicam libertatē, cui tanta feritas cessisset.

De Attica ciuitate.

Popularis ciuitas prima omnium (quod proditum sit) fuit Attica Aegyptij regem primi habere, tyrannicam Siculi, sed Theseus multo Phalaride antiquior, quem tyrannidem exercuisse quidam prodiderunt.

DE APPELLATIONIBVS, A
VIRTUTE AVT VITIO
IMPOSITIS. Cap. III.

De Christo.

Multum quidem hominum extiterit, quibus aut uirtus, aut uitiū, aliusue casus appellationem inuenere: quorum alij alia causa sed nulla maior augustiorque: sunt quam ea quae Christo Deiparae filio contigit, pro uero omnium consensu, ut redemptor sit mundi, sit et saluator dictus, cum seruatorem, uindicem, assertorem, elegantius dicere potuisset humana pietas.

De Iob patientissimo.

Reportauit ex insigni tolerantia nomen haud ignobile Iob, patientissimum mortalium iudicatus, ac proinde patiens nuncupatus. Versa est hominibus equanimitas illa, et perpetui animi temperies in prouerbium, ut tam pie hodie quam uere sit Iob in ore omnium, supremam in aduersis tolerantiam significare uolentium.

De

De Iosippo.

Iosippus, qui et Israelis fuit filius, quia duplicem somnii speciem, et utraq; de summa regni per quietem Pharaoni obseruatam sagaciter, et recte interpretatus. *Ἰερωτομαχικῶς*, id est oculatorum reperiorem, uniuersa Aegyptus nuncupauit.

De Solomone.

Sed quam sagax Iosippus tam sapiens, ac nescio an plus etiam, Solomon rex Dauidis filius: Cuius nomen in sapientiae appellationem abiit in ora hominum. Hunc ut audiret ab extremis usque terris praepotens uenit regina, cognouit illa sapientissimum regem, magnisque muneribus ornauit hospitalem regiam, ipsa multo maioribus affecta, multo enim sapientior quam uenerat in suum est regnum reuersa.

De deipara uirgine.

Tulit una omnium Christi mater uirginalis appellationis decus. Estque ita et pie et sancte comparatum, ut ubi nomen uirginis, uox caelo grata, inferis inuisa, gentibus popularis, ore effertur, hic Annae filia Christi patris nominari, nec ulla uirginum alia intelligatur.

De Iacobo minore apostolo.

Mirum est quod de Iacobo minore (sicut is Christi discipulus) proditum est memoriae, quia puer adhuc incredibili quadam ac supra aetatem

S 5 tem

tem sanctitatis opinione imbuunt omnium mentes, sanctus uulgo appellatus est: auxit opinionem hanc de eo recepta summa uita austeritas: enim uero neque uinum bibit unquam, nec ullum carnis nouit usum, intonsus uixit, unguenti, et balnei expers, ad eum precando numini deditus, ut eius genia in camelorum speciem ocellues

De plurium appellatione. (rim.

Sequitur nomenclatura ingens recentiorum, in quibus multi eodem dignationis uenere, ut sola appellatione sine abunde noti: hinc Seraphici, Angelici, subtilis, Inrefragabilis, et mille alia piorum cognomina, quae in ueritate asserenda primas ueniant dicant.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Superbo Tarquinio.

Superbus (ne Stercuij, Belligeri, Bifrontis et alia uetusta, fabulosaque cognomina repetantur) Romanorum regum ultimus, ob eam rem nominatus est, quod Tullum socerum suum regno, et uita spoliatum insepultum abiiecisset, et si reliqua eius uita seuitiae, et crudelitati dedita, nota fuit digna eiusmodi appellatione, quam exilio, et calamitate: in qua superbi sumus rex cum saeculata coniuge et liberis incidit.

De Publicola.

Gratior auditu appellatione Publicolae, quae Valerio

lerio Valefio filio merito contigit: non magis quia ex publicae libertatis assertoribus fuit unus, quam quod illam assertam, lege et popularibus exemplis stabilisset.

De M. Marcello.

Non aequitatis et iuris fuit studium, sed fortitudinis, et inuicti animi exemplum, illud in Marco Marcello, qui undequadrages dimicauit colatis signis, cognomen rei conueniens demum adeptus, ut secundo Punico bello aduersus Penos, Romae sit populi gladius nuncupatus, quippe qui rempublicae immensis cladibus alijs super alias afflictam bellica uirtute restituit, docuitque Penos posse uinci, a quo Romani toties uicti essent.

De Fabio Cunctatore.

Si Marcelli ferocia non magis profuit patriae, quam Fabij Maximij prudentia, et maturitas. ille ferocissimos hostis spiritus fregit: hic artes, quibus non minus stetit res Punica, quam armis: non desuit igitur et Fabio suus honor, qui et Cunctator cognominatus est, et Romae populi clypeus.

De Epaminunda Thebano.

Epaminundas Thebanus (ut et locis sua redatur celebritas) Boetium agrum ab effe etu Orchestram Martis, Xenophon Ephesum, belli officinam, Pindarus Romam, belligeri Martis templum, appellauit.

De Manlio

De Manlio Torquato.

A Bierunt Manliana imperia apud Romanos in prouerbium, estq; et ipse imperiosus appellatus: qui filium alte indolis percussit, quod præter militarem disciplinam in hostem ex prouocatione dimicasset.

De Mario Arpinate.

Venerunt & Mariani multi in adagium, ueteri memoria celebrati: est & hodie id frequens, ut cum uiri ualidi sunt, & ferendis oneribus idonei, Mariani multi dicantur, quia enim uero Marius sic milites appellauit, arma, palos, & sarcinas ferentes.

De Aristide Atheniensi.

Aristides Atheniensis ab æquitate, & innocentia iustus cognominatus est, fuitq; illi eius modi appellatio inuidiæ. Ostracismo damnatus, cum ignominie causam pro conatione requisuisset, respectum est, non posse ciuitatem pati unum aliquem ciuim ab omnibus iustum prædicari.

De Callia.

Non tulit Attica ciuitas in Aristide nomen ab æquitate, & innocentia inditum: at in Callia crudelis, & iniusti uocem ferre potuit: hic quia improbus, retentus est in ea ciuitate unde is fuerat electus, qui omnium eius ætatis hominum fuit iustissimus: manifesto leuitatis argumento in multitudine,

que

que amat leuiter, oditq; leuius.

De C. Mario.

Contigit & C. Mario suus appellationis honos, qui Cymbris, Theutonibus, & Ambroniibus duplici prælio cæsis, reque publica in pristino statu retenta, tertius est urbis conditor nuncupatus: Alter enim à Romulo est Camillus dictus, qui senonas Gallos ex capta urbe expulit: Hic tertius, quod capere uolentes non solum arcuit, sed occidione cæcidit.

De Mario iuniore.

Quid quod uariatum est nonnunquam in appellationibus cum fortuna? quandiu Marius iunior aule bellum feliater tractauit, Martis est filius nuncupatus: mox rebus partium fractis, pristinaeq; fortune fauore destitutus, non Martis, sed Veneris filius est dictus.

De Alexandro magno, & Pompeio.

Cognomen Magni non uni ueterum Imperatorum, regumq; contigit, sed externorum nulli uerius, iustiusq; quam Alexandro Philippi filio: ut Quirittium uni Pompeio præclare est datum.

De Lucullo.

Lucullus, qui Mithridatis Pontici opes fregit, ob insanas uillarum ædificationes, aliisque sumptuosiora opera, Xerxes Togatus à suis est ciuibus dictus.

De

De M. Tullio.

Pater patriæ Quiritiū primus M. Cicero curiæ decreto est appellatus, dein & Augustus id tulit cognomen. Cæsaribus postremo ambitiosè magis quàm uere adoptatum.

De Attila Rege.

Vidit sua etas Attilam Hunnorū regem, magnōq; hominū consensu flagellū dei nuncupauit: non quia è coelo sit hominibus mali aliquid (id enim impiū sit credere): sed quod, numinis permissu, Barbarus multis cladibus Italiam affecerit.

DE MODERATIONE VICTORIE. Caput IIII.

Incidit uelut ex cōposito relatio hæc ciuillū exemplorū in bellicæ rei mentionem, unde non una est cognominū ratio profecta. Nunc quādo in tota re neq; manus est aliquid, neq; mirabilis, quàm quod is qui multos uicerit, seipsum demum uncat, possitq; ignoscere, qui potuit uincere, et incolumes uelit esse, quos iure possit perere: procul à ciuilibus exemplis non nihil stilus immorabitur: ac qui hominū pulcherrime usi sint uictoria, proxime censendi sunt. Dabūt itaq; nostrarū genitum exempla huic capiti exordii, ut in qualibet parte operis institutæ relationis ratio nobis constet.

De Beniaminis.

De Beniaminis.

Magnū in his, & memorabile est Israëlitarū illud, quod Beniamine tribus uiri paucorum culpa ab omni Iudeorū gente alienati, atq; ex cōfesso hostis facti, post uarios belli casus, cū uno demum prælio ad Gabaam cōmisso, omnis prope modum gens interisset: ut ex quinq; & uiginti milibus bellatorū, qui nuper in acie stiterant, sexcenti ex suorum strage ægre reuulsi in deserta loca recessissent, tantum absfuit, ut uictrices tribus unius reliquias ad inicitū persecutæ sint, ut omnium Israëlitarum decreto, Beniamini exules, qui pauci numero supererant, ad reparandam sobolem, quia religio, & iusurandum totius gentis legitimis obstabat nuptijs, impune sibi ex solenni Iudeorum mercatu rapiant uirgines, raptasq; pro uxoribus haberent.

De Alarico rege.

Alaricus Gothorū rex (est enim hic Christiani nominis censendus, & si Arrianus) Roma capta, & hostiliter direpta, in eo temperauit, quod edictū proposuit, ut capitale esset, si quis apostolorū principum templa, aut que in his essent, uiolaret, & ut in uniuersum à cæde abstineretur, est militibus edictum.

De Athaulpho Gothorū rege.

Nec Athaulphus, qui Alarico in regnū successit, à propinqui sui clemētia degenerauit,

Is Roma

is Roma post Alarici interitū hostiliter repetita, in animo habuit eam receptā funditus euertere, diuersoq; urbem loco statuere, Gothiamq; pro Roma nominare. Caesarum abolita memoria, Athulphi appellationem in posteros transmittere. Ceterum Placidæ coniugis suafu adeo est mutatus, ut breui non hostis, sed amicus urbis, non euerfor, sed instaurator sit dictus.

De Totila Gothorum rege,

Est & Totila eiusdem rex gētis maiorum exempli immutatus: qui Cumis & cæteris Campaniæ urbibus captis, cū ingentē Romanarum mulierum numerum in illis intercepisset, quas Romani ciues ob nouos belli terrores urbi imminentes procul domo ablegarant, ut earum pudicitia in omnem belli euentum tuta esset. Eratq; in his omnis Romana nobilitas, captiuas honeste & sancte Barbarus penes se habuit, honestoq; comitatu ad suos Romanos sine precio dimisit.

De Philippo Vicecomite.

Est recentis memoriæ quod dicam, rarum tamē ac eiusmodi ut omnibus exemplis que omnis tulit ætas, iure conferri possit. Alphonsus maior, qui fuit Siciliæ & Apuliæ rex, uictus nauali prælio à Genuensibus circa Caietam, ac cum Petro Auarre rege fratre, & alijs clarissimis ducibus qui in Aragonū partibus erant, Philippo Vicecomite à

uictore

uictore Ligure traditus (erat tum Genua Vicecomitum ditionis) non modo non hostile quippiam est ab eo passus, sed amice, & regalter habitus, amplisq; muneribus donatus, cum suis omnibus est incolumis dimissus.

De Venetia ciuitate.

Veneti unam Delmatie urbem septimo rebellantem, ad imperium ui, & armis retractam nulla maiore ignominia, aut clade afflictam, nō solum incolumē præstitere, sed facile etiā passi sunt esse, ut antea, Delmatici nominis caput.

DE ETHNICIS EXEMPLIS, ET PRIMVM

De Romulo.

Romulus Cenieses, Crustuminos, & Aternates, qui ex Sabinis hostiliter Romanorum agrum inuaserant, bello uictos, tantum absuit ut crudeliter in eos aliquid stultum erit, ut in urbē traductos ciues ex hostibus fecerit.

De Tullo Hostilio, & cæteris regibus.

ID Romuli exemplum cæteri reges secuti, præter Hostilium qui Albam diruit, pro non paruo negotio habuere, quos bello uicissent, Romanos incolumes traducere, traductos eius ciuitatis participes facere, in quam inuiso & plus quam hostili nuper animo fuissent.

T De

De Cesare Dictatore.

CAius Caesar Dictator suus ad amicos episto-
lis testatus est, ex civiū uictoria nullum fru-
ctum percepisse, quā quodā se quamplurim ser-
uati essent, quos, quia hostes fuissent, & bello uicti, in
re perdere potuisset.

De Octauo Augusto.

Prostitit & Augustus Caesar ex inimicis quos-
dā incolumes: sed in eo maior apparuit, quod
Alexandriā in Aegypto, quā belli iure diripere po-
tuisset, direptam incendere, & euertere, intactam
reliquit. Testatus urbis incolumitatē, cum reg, qui
eam condidit, se dare, tum (quod māius omnino fuit,
magisq; memorabile) Arrio Alexandrino philoso-
pho ea tempestate insigni.

De Alexandro Macedone.

Sunt & Alexandri Macedonis exempla cle-
mentiae sunt et moderationis nō pauca, atq; cō-
plura fortasse quā ceterorum, quo plures uicit gen-
tes, quā quisquā alius: sed cum multa, & magna sint,
illud (ut mea fert opinio) praecipua est memoria di-
gnū: quod Porū regē ingenti praelio uictū, & in po-
testatē redactū, non tantū regnare permisit, sed res
sūtutum maiore etiam, amplioreq; regno donauit.

De eodem Alexandro.

Multi praeterea regū partim bello uicti, par-
tim deciti, pari clementia ita sunt ab eo ser-
uati,

uati, ut non solum in pristina sint fortuna retenti, sed
in multo etiam ampliore collocati, ut difficile sit iu-
dicare, māius ne sit belli decus, an liberalitatis &
clementiae nomen uincendo adeptus. Pulchrum est
reges uincere, sed multo pulchrius proprijs afflicti-
bus moderari.

De Agesilao Lacedaemone.

Agesilao ille Lacedaemonus ea fuit in eos,
quos uicisset humanitate, ut sepe milites pro
concione monuerit, ne capitulos cruciatu aliquo affi-
cerent: quin illa potius reputatio subiret animum,
eos qui uicti essent, & ad eam fortunam redacti, ho-
mines esse: ceterum si qui ex bis, cum castra moue-
rentur, ob senium aut corporis aegritudinem à mili-
tibus relictī essent, parati erant ducis imperio, qui
eos exciperent, exceptos humane, & benigne cu-
rarent: ne omni ope destituti strarum incurfu in-
diciue conficerentur.

DE CAEDIBVS MEMORABI-
LIBVS, Caput V.

De Chananea caede, siue Gabaonitana.

Nihil homini permissius homine, nulla
uis maior, quā quae ab homine profi-
ciscitur, non morbi, non naufragia, nō
lucis ulla, plus hominū abstulit terris,
quā prelia, quae hominum manu geruntur: hic
T 2 arbiūm

urbium iustitias, solitudines regnorum, populorum egestas, et quod terra multo maxima sui parte non colitur. C. Cæsar, qui postea dictator fuit, prædicare solitus dicitur, undecies centum, et nonaginta millia hostium, præter eos, qui civilibus bellis perisset, suo ductu, et auspicijs cæsa. Quod si ad unum ducem, qui paucis annis bellavit, tanta humani generis iactura referenda est, quid in tot ducibus tam longa rei um serie cucuisse oportet, quanta prima hominum memoria censetur? et ut quedam insignis gesta refratur, quanta, per decem, uis hominum uno prælio conficta dici potest, cum una acie omne Chanaanum nomen fufum cæsumque est: ad Iosue duce fortis: imo ad Gabaon, quin que hostium regibus uictis, atque extra aciem iactu lapidum uno loco obrutis.

De Madianitina cæde.

Age nunc et quanta tetra cædes illa estimanda est, quanta mortalibus funesta, cum circa Iordannem nocte una sunt a Gedone centum viginti millia hostium occisione occisa: fuerunt hi Madianite, Arabes, et Amalechite, quos dira confternatio, et paucior multo magis quam hostile ferrum affixit.

De Iudeorum cæde.

Est et illa in raris cædes habenda, ac nescio an omnium que unquam contigerunt maxima, et ob id præcipue memoranda, que Hierosolymitano excidio ædita est: decies centum millia Iudeorum obderi

deri cæpta dicuntur à Romanis, Titi Vespasiani ductu: urbe tum cæpta uix horum decima pars uenit in uictorum potestatem: cætera multitudinc, aut fame, aut ferro consumpta.

De Hunnorum cæde.

Sensit et Tholosanus ager quanta Calamitosa res sit hominibus uis bellica: cum paucis horis centum octoginta uirorum millia mortem occubuerunt, cum Hunnorum rex Atila aciem inibi aduersus Etium, et Theodericum Gothorum regem magis ferociter, quam feliciter expulcit.

De Gothorum cæde.

Quam tetra cladem Gothi circa Fesulas adierunt, prima eius gentis in Italia irruptione Vldim, et Sari ductu, ex eo potest facile existimari, quod præter immensum mortaliu numerum, qui ferro, et fame est consumptus, sectores nummo uno aureo licitarantur seruitiorum greges.

De Varnensicæde.

Est hodie, eritque semper tristis ad recordationem Varnensis illa acies in ora Ponticæ maris, qua Ladislaus regum rex fortissimus, et Ioannes Hunniades cum Amurrate Turcorum rege conflixerunt. Unde Hunniades uictus excessit, Ladislaus mortem occubuit: quantum Christiani sanguinis pugna illa hauserit ex eo facile conijcitur, quod ex ijs qui uicerunt, duo de quadraginta millia post pugnam

gnam sunt desiderata.

De Visigothorum cæde.

Res uetusta est, & ut Varnensi (cuius nunc memini) antiquior, ita maior adhuc cædes habenda ac magis insignis: produnt qui Gallorū regū gesta in literas miserunt, Abdiramū Visigothorum regem ex Hispania hostiliter Galliā uasstantē ad Burgalam ingenti prælio uictum à Carolo cui Martelli cognomē fuit. cæsaq; una acie ccc. octoginta Gothorum millia: & quod maiori admirationi accersit, Francorū mille, nec amplius ceciderūt eo prælio, si modo ad fidē hæc prodita sunt, nō ad ostentationē.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMO,

De Persarum cæde.

Maior Cyrus, qui Lydiorum regnum euerit, trans Araxem fluuium cū ccc. millibus Persarum à Scythis tam fœda occisione occisus est, ut ne nuntius quidem tantæ cladis superfuerit.

De Marathonia cæde.

Nisi Græcorum fidem suarum rerum ostentatio eleuaret, nihil in hoc genere exemplorū magis miraremur, quā quod in Marathōijs campis ducenta millia Persarū uno aiunt prælio deleta: & quod magis miretur postvitas, decem nullā diū axat Athenen

Atheniensium cum Plateensibus mille auxiliariibus aduersus sexcenta Barbarorū millia acie struxere.

De Salamina, & Plateensi cæde.

Calamitosus etdem genti adhuc bellum haud dubie habendum, quod Xerxes in Græciam instaurauit: si Salominæ pugne, & Plateensis damnata æqua lace æstimentur ac uerius uero dixerit, si quis ex nullo unquam bello affirmet, maior em humano generi iniuriam inuectam.

De Punicis cædibus.

TRebeciam, Trasimenum, et Cannas Romanus cruor nobilitauit: sed maior propemodum elades ad Metarum Pœnis repensa est, ubi sexaginta & amplius Pœnorum millibus cum Hasdrubale cæsis, Claudius Nero & Liuius Salinator Romanorum sanguinem toties eo bello fufum fortiter uindicauere.

De Romana cæde, ad Rodanum.

Nobilis erat Rhodanus, sed nobilior inde factus postquam octoginta millia Romanorum cæsa una uidit acie, ripsi cruore spumantibus, testantibus non bene credi rem publicam stultitiæ, & temeritati, quæ in omnibus rebus calamitosa est homini, sed in nulla re magis quàm in prælio, ubi si quid offenditur, mutari non potest.

T 4 De

De Cimbrica cæde.

CAeterum quantum hic Romani est sanguinis uno prælio haustum, tantundem, ac nescio an plus etiam, barbarici breui post ad Sextias aquas, et Vercellas Italus hausit ensis: quibus locis triginta Cimbrorum, Theutonum, & Ambronū myriades duobus prælijs cæse, affatim materiam præbuere locorum indigenis campestria prædia humanis ossibus in maceria speciem mutare.

De Asiatica cæde.

REdundauit Asia fræ tota citra Taurum uno die, Romano sanguine, crudelissimo Mithridatis edicto, centum quinquaginta millibus Quiritij nominis omnis sexus & ætatis, non una urbe, sed uno quidem tempore, interficendis: fuitq; classicum illud renouati belli. Quod si bellorum tessera tam calamitosa, quam tristia & funesta esse prælia oportet, quibus aut vincendum est, aut cadendum.

De Lucullana cæde.

Est & illud minime obscurum, quod ad centum millia hostium, L. Luculli ductu deleta sunt breui pugna à duabus Romanis legionibus in Armenia: nunquam minor bellatorum manus cum tam numeroso conflixit exercitu, ut bisdeni hostium cum singulis Romanis manum conseruisse dicantur,

De Gallicanis cædibus.

Preter cæteras pugnas quas Caius Cæsar in Gallos

Gallos tam prospere quam cruenta depugnauit, bis diurna pugna cæsa sunt ab eo centū perduellionum millia. Astipulatur rei gestæ ipsius ducis confessio, unde huiusmodi exemplorum relatio sumpsit exordium.

DE ASTV ET TOLERANTIA IN
FALLENDO HOSTE

Caput VI.

De Mo'e.

Moses dux summus, dum Israëlitas seruitio vindicat ex Aegypto profecturus uiarum dispendio hostem ludificari conatus, cum per Arabiam compendiosum iter pateret ad effugium in Aethiopiã flexit iter, quæ maxime Chananeæ erat terræ, quæ decreto petebatur, auersa, sed hostes falli non potuit, potuit tamen medio conatu extinguere, & quem terræ cohibere non potuerunt, cohibuit mare iudeis alioqui periuum.

De Gabonitis.

Gabonitarum legati ad Mosē misi, ut postulata cōmodo dius impetrarent, quo omnium Chananeorum soli ex hostibus socij fierent, cum magnis itineribus conficci eō uenissent calecorum attritu alijsq; laboriose peregrinationis argumētis facile iudeis persuasere, nihil sibi rei esse cū Chananeis, quibus Moses hostiliter imminēbat: estq; pax &

societas his data. Sed ea res postea ipsi genti fraudi fuit, suntq; pro socijs lixæ, & calones facti.

De Gedeone Iudeorum duce.

Cum Amalechite & Madianite (sunt hæc barbararū gentium nomina Iudæe finitimarum) non procul à iordane fluuio tumultuose conuersedissent, Iudæam hostiliter inuasuri, essetq; his cum Arabum appendicibus inuictus alioqui exercitus, Gedeon, qui cum decem nullibus hominū his obviam exierat, quia inter duos non potuit (erat enim viribus longe impar) noctu hostem inuasit, iuuuq; temporis opportunitatē astu, ut incensas faces dextra quaterent Iudæi, leua cornua, & lituos inflarent, quæ terrificæ species adeo hostem percudit, ut cæco tumultu disiectis Amalechitis, & socijs, mutuaq; in se cæde discurrentibus, ad centum uiginti milia hominū una sint nocte desiderata.

De Davide nondum rege.

Pulsus Iudæe finibus David sauli regis seua insectatione, ad Philistæos fuga delatus est, genus hominum cum Iudæis sua sponte infersum, tum Davidi ob Golie cædem insensissimū: agnitus itaq; & ad regem perductus, conspectim noua odia in eum exarsere, conspecta Golie lancea, quam ex Nobca David fugiens sustulerat: perierat haud dubie uir omnium maximus, nisi insaniam mentis, & furor tempestiue simulatus adiumento illi fuissent: impune dis-

missus

missus est, tanquā mors non uita sit habenda insani, & furiosi uita.

De Grimoaldo duce Beneuentano.

Grimoaldus dux Beneuentanus Langobardicæ uir gentis, Arriperti filijs Ticino, & Mediolano electus, ualidissimū Gallorum exercitum aduersus se in Italiam à rege missum, magna clusit arte, exemplo tamen uictu, uenientibus Gallis simulo metu reliquit castra omni opulentia referta, dein noctu hostem uino, & somno sepultum repente adortus ad facietatem cæcidit.

De Christianis ad Ptolemaidem sedentibus.

Circūsedebant Galli, Venetiq; Ptolemaidem in ora Syria, & tam non, procul aberant quin urbe potirentur, cum tabellariam sunt Columbam adepti militari clamore ad terram cum literis depressam: significabāt literæ, quas uolucris habuit, fore, ut intra triduum rex cum ualidissimo exercitu adesset suis diuturna obsidione se suis auxilio. Hic Christiani duces adulterinas pro interceptis alii affigunt literas, per quas regis nomine monebantur ciues, ut suis rebus consulerent, quando maioribus curis impeditus eò occurrere non posset. Pertulit Columba ficticiā ad suos epistolā: estq; confestim urbs dedita: obseruauit diem Barbarus rex, sed cognita urbis alienatione re infecta retro abiit.

De Ethnicis

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMO

De maiore Cyro.

MAior Cyrus, cum trans Araxen fluium frasset castra timenti similis, Massagetis in se irruentibus reliquit diripienda: quos abo, potuq; graues, ac somno deditos alta nocte adortus, cum suo rege trucidauit. Quod exemplum secutus uideri potest Griemaldus, cuius proxime mentio facta est: sed quibus tunc artibus Cyrus uiat, eisdem illis mox paulo est uictus. Adeo multo facilius est instruere insidias, quam cauere.

De Annibale Barchino,

Nullus hostium sepius uiat Romanos quam Annibal Barchinus, sed Punico astu potius quam uiribus: arte ad Trebeiam uiat, arte ad Trasimenum, & Cannas: & ipse magna quidem arte a Fabio interclusus, maiore aliquanto Romanum praesidium, quod abire uolenti fuerat obiectum, ludificatus per Casinatem saltum in apertum euasit. Ludibriu dici possit, quod bobus sarmentis ad cornua incensis in aduersum monte ab hoste obscura nocte adactis, Romanus miles noua specie territus praesidio abcesserit.

De M. Bruto.

Fabulosum uideri possit & citra fidem memoria

ria

ria proditum, Imperatorem Romani exercitus, & stoica disciplina uirum reibus hostes expiscatu uincendi cupiditate. M. Brutus cum Lycios trans Xanthum amnem compulso urbe exclusisset, indicio conperit, subter aquam nando urbem repetere, tetendit itaq; occulte retia cum tintinnabulis superne appositis, quo indicio inadiisse hostes in retia significaretur, multi per hunc modum capti sunt, caeteri a sumili conatu deterriti extorres esse maluerunt.

De P. Scipione,

Pvb. Scipio qui primus ex Africa a se uicta cognomen reportauit, per legatos Syphacis regis castra speculatus nocturno deleuit incendio, ut tum demum incensa uideri possint, cum frequentitu, & reditu ab exploratoribus uerius quam legatus eorum est forma, & materies obseruata.

De C. Mario.

Nec C. Mario suus defuit astus, cum iam summa rei in aperto sita esset discrimine, castris procul a flumine positis, & spes unica aqua diuiti militi praetenderetur, si non ab hoste aquatio inhibita esset, qui circa ripas late uagabatur, multitudinem fretus, erant hi Theutonones, & Ambrones, hic Romanus imperator ad sitientes milites conuersus, curre, inquit, a uobis potus hodie emendus est, aut uenstro aut hostili, dignu ad flumen interdēs, ac cum his suos ad pugnam uerius, quam ad undam dimisit, se

lic

lici quidem euentu nam et hostilis sanguis, et fluuia
lis aquae Romanus uictor ad facietatē hausit.

De Annibale Barchino.

Reuocat ad se stilum punica calliditas ille idem
Barchinus Annibal fractis Carthaginensium
opibus, patria pulsus, ad Antiochem Syriae regem
profectus est: cui naualem aduersus Romanos uictori-
riam noua arte comparauit. Romanā classē ui ser-
pentium ingenti a tortus, quos figlinis inclusos dolijs
medio certamine in aduersum hostem ex improviso
effudit: quo metu subita trepidatio extitit, ex trepi-
datione pugnae obliuio, ex obliuione turpis fuga or-

De Mithridate rege. (ta est.

Mithridates rex Ponti magno praelio à Lu-
cullō uictus, cum acie egressus ita fugeret,
ut hostem haberet uestigio haerentem, multum auri
onu: sequentibus obiccit: ceterum dum Romanus
praedae cupidus aurum diripit, maiorem praedam ē
manibus labi passus est.

DE ILLUSTRIBVS VICTO-
RIIS. Caput VII.

De Abraamo.

St occasio rerum omnium gerendarum
mater: sed uirtus maior omni occasio-
ne, multoque potentior: magna, et me-
morabilia haec duo in re bellica sepius
pepererunt

pepererunt exempla, quae fortunae ascribit stultum uul-
gus, omnia unum referens accepta, quae praeter opinio-
nem eueniunt: sed insipientis, et delirae sit mentis for-
tunam appellare, non occasio, non occasio, quod Habraamus
uir equitatis et iustitiae magis quam bellicae rei stu-
diosus, semiplena cohorte, ingentes Assyriorum copias
ad Iordanis caput terrarum caede affecit, disiectasque
praeda spoliavit.

De Gedeone.

Par opportunas centum uiginti millia perduel-
lionum circa eundem fluvium paucis horis dele-
uit Gedeon audacis auior consilij, qui occasione ma-
gis quam uiribus fictus duabus legiunculis trium ua-
lidissimarum gentium exercitus occidit, ho-
stilia castra nocturno tempore ingressus.

De Ionatha.

Avdax magis an temerarius fuerit Ionathas
Sauli filius, haud facile dixerim: factus haud
dubie omni aetate memorabile tentare ausus est, qui
uno dumtaxat comite adiutus, uetus Diomedis, et
Vlyxis exemplum retulit, hostium castra noctu ingres-
sus, passim cum caede peruegatus, tantum pauoris iniecit
Philistaeis, quorum erant castra, ut cum omnia ab hoste
teneri crederentur, facta sit fuga: occurrit eò saulus
cum robore copiarum, ubi hostem sua sponte turbatum
sensit Philistaeosque passim dispartatos immaniter truci-
cidat: difficile dictu, maiore ne uirtute an fortuna uni
hominum.

hominum, aut alteri iniunctis alioqui cesserit exercitus.

HAbuit David cohortem unicam ex collecti-
tjs suæ gentis uiris quamdiu extorris fuit
patria, Sauli regis scutis declinans, ædiditq; cū his
præclara aliquot facinora. Sed illud præcipua me-
moria dignum: quod Amalechitas, qui absente se Si-
cilechum (erat is uicus quem inhabitandum David
acceperat ab Acho Philisteorum rege, cum Gethe-
orum agrum incurfarent) diripuerat, omnibus for-
tunis cum duabus uxoribus spoliatus, irrequieto cur-
su affectus, improuiso accessu in eum cum iam ni-
hil minus quàm hostis expectaretur, adortos sudit, si-
gavitq; uniuersaq; præda exutos à prima diei hora
ad uesperam cæcidit.

De Venetis.

Est exemplum quod sequitur haud dubie re-
cens si superiora spectus, sed Venetæ uis
origini propemodum æquale, aut certe originibus
proximum. Pipinus rex, cum cætera Italia Gallorū
dicto pareret, Venetiq; soli omnium suæ memores
liberatis, patriæ iura uerentur, litorali ora Gallie
cis armis domita, Riuo alto (sic enim dicta est pars
urbis celeberrima) minaciter imminēbat, aderatq;
Pipino ingens exercitus, & cui ne Italia quidem to-
ta, nō modo Venetiæ partes obsistere posse credere
tur: uerum modicus armatorum numerus in cymbis
sedentium

sedentium ual'idissimam ratem, qua Galli ueheban-
tur primo fatigauit, inde uento Venetus adiutus
Gallicos conatus non solum frægit, sed hostem aqua-
rum angustijs colluctantem adeptus partim ferro
cōfecit, partim soluta rate medio stagno depreffit.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Persis.

Nulle sunt (ut arbitror) uictoriæ ma-
gis illustre, quàm cum insignis pauci-
tas aduersus multos feliciter dimicat:
qua acie, aut immensa uirtus uictoriam
inuicti necesse est, aut ars, casus uel aliquis. Sic ducenta
Persarum millia in Marathonij campis fusa, fuga-
tq; sunt ad mare à decem milibus Athenensium,
& Platensibus mille, cuius uictoriæ Tropheæ tan-
tā habita sunt, ut somnum dormire uolentibus ade-
re Alexandri Magni uictorijs. (merit.

Annibal Barchinus eo nomine Alexandrum
Macedonem, qui totum orientem domuit
omnibus prætulit imperatoribus, quod paruis fræ-
tus copijs immensos sudisset exercitus.

De Cesare Dictatore.

Censenda est & Cesaris Dictatoris laus in
hac parte, ac nescio an & ipse sit Alexandro
in hoc genere præferendus: nullus unquam Impera-
torum

ratorum ferociorem hostem natus, aut ualidior em
 sapius uicit maiorēq; hominum strage superauit, ipse
 semper multum numero inferior.

De Pugna ad Sagram fluuiū edita.

Memoria uictusior est, sed pugna nō minus
 memoranda quae ad Sagram fluuiū in Ca-
 labria commissa est: abijt res in prouerbū, ut uerius
 esse diceretur, cū quid uere assereretur, re ad Sagra
 olim gesta: ubi dena Locresiu milia cū modica Rhe-
 ginorum manu centum triginta milia Crotonatum
 una acie, psligarunt. Nec minori miraculo fuit, quod
 eodem die, quo est ita insigniter in Italia dimicatu,
 fama rei gestae Olimpiaci cōuentus aures percussit,

De Timoleonte Corinthio,

Magna & Timolconis Corinthij gloria ha-
 benda est, quando reputatio haec ad plu-
 res pertinet, tribus milibus militum fretus ad Cri-
 missum annum cum septuaginta milibus Carthagi-
 nensium non solum acie conflixit, sed ita etiam pra-
 lio uno hostē afflixit, ut pars multo maxima Cartha-
 gensis sit nobilitatis ibi loci desiderata.

De Thermopylarum pugna.

Miretur iure aliquis quonam modo fieri pos-
 uerit, ut tam opulentus exercitus à tam
 paucis unceretur, cui nec tota quidem Sicilia satis
 futura credebatur. uerum desinet hic idem mirari,
 qui fando audierit, aut legerit, treccentos Spartani
 nominis

nominis ad Thermopylas totū Orientē praelio ex-
 cepisse, exceptum, ac fusum in castra cum multa cae-
 de compulisse: ut magna opus sit fide ad tam mon-
 strificos bellorum euentus, fortunāq; uolumina cre-
 denda,

De Stratenſi pugna.

Nec multum ab his diuersa Stratenſium fa-
 ma, qui septem ualidissimis gētibus circum-
 festi, omnes modo dico praelio fuderūt, ut qui nuper tot
 & tam diuersis erant armis obnoxij, multa milia
 hostium tanquam pecora uilissima, totis praese cam-
 pis cum foeda strage, & multa caede egerint.

DE IMPERATORVM, ET DV-
 CVM IN MILITES AVO-
 RITATE. Caput VIII.

Quanta Imperatoris inter suos est auto-
 ritas, tanta bene gerēdae rei ubiq; spes
 adest, cōfert ad uictoriam haud dubie
 bellandi scientia in duce, confert, con-
 silij, uigor animi, felicitas, Si autoritas desit, cetera
 parū pderūt: sunt et aliae uirtutes, quae in eo requi-
 runtur, cuius ductu, & auspicijs res in bello geren-
 da est, sed cū gregario milite cōmunes, sola autori-
 tas unius est ducis, in qua summa imperij sita est.

V 2 De Mosia

De Mosis autoritate.

Mouerunt proculdubio Israëlitas prodigia, quæ in Aegypto facta dicuntur, ut Pharaonis munas, et imperiū quadā tenus cōtemnerent. sed Mosis autoritas multo impēsius perpulit, ut sine armis, sine commeatu per desertā, & dispendia uiarū sexcenta millia hominum unum sint ducem secuta, ut cum certa relinquerentur, quæerentur incerta.

De eodem Mose.

Hacc eadem in causa fuit, ut tam numerosa multitudo ducem per medios maris fluctus uadentem sit intrepide secuta: leges ferentem audierit, conflatilem uitulum susulerit, incermis in armata aciem iuerit, in quo aliquid demum esse crederet, quod supra fastigium humanitatis esset, secundū cæli numen præcipue uenerabile.

De Iosue.

Accessit & Iosue, qui post hunc dux fuit, sua autoritas: cuius iussu circa Iordanem omnis uirilis stirpis gens circumcisa est: eodem autore triginta regibus bello uictis, æternum obseruationis fœdus cum deo sanxerunt Israëlite. omnis Chanaanorum terra tributim & uirgim uictori populo diuisa est.

De Iudæ Machabeo.

Nec Iudæ, qui Machabei cognomen tulit, est parum à suis datum, cuius ductu permodicæ Hebræorum manus cum ualidissimis hostiū copijs sepius

sepius confixit: quod nisi egregia ducis autoritas affuisset, nulla subijci necessitate potuissent, ut rebus gentis atrociter afflictis, cum eo hoste manū cōscrerent, cui toties cædenda terga obuertissent.

De Michaële Veneto principe.

Exitit & in Michaële Veneto principe autoritatis exemplum clarum, et illustre: obsidebat Venetus Tyrum urbem circa Syriam cum numerosa classe: fuitq; obsidio illa longa, & laboriosa, & quia procul à patria stipendiū indiga: ne igitur socij nauales, remigesq; stipendiū causā militiam detrectarent, ex aluta ad tempus pecuniā publica forma signauit, adnumerauitq; classiaris ea cōditione, ut domū reuersis aurca, & argentea pro temporaria representaretur. crediderunt nauales turmæ, & quicumq; hominum in nauibus erant: publicamq; fidem, & ducis autoritatem secuti, quādiu foris est bellatum, sine discrimine imaginaria. inter se sunt pecunia usi.

De Vitoldo Duce.

Vitoldus, qui patrum memoria late regnauit in Lituania (fuit is Vladiſlai frater qui in Turcos memorabile bellum gessit) tanta inter suos fuit autoritate, ut multi mortales ab eo usi, sine carnisce uitam finiuerint, sed metus hic fuisse uideri potest, non officium, mira sunt, quæ de eius crudelitate memoriæ prodita sunt: nam & fontes uisus pellibus

bus inuolutos canibus laniandos obiecit, dicitur, et in expeditionibus arcū semper intentū habuisse, ut si quis ordine aberrasset, sagitta configeret.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Alexandro.

MElior igitur afflictus militaris ordinis in Alexandrum Macedonem, qui cum veterani tumultuosius missionem efflagtarent, sensissetq; ob eum tumultū alienatum à se regis animum: & si satis honorifice dimittēbantur, multum diu ambiuere ante eius tabernaculum cum mœnore, & luctu prostrati ut in ordinem restituerentur.

De Themistocle.

Tantum Xerxes rex Themistocli tribuit Atheniensis, ut nocte proxima, qua illum patria extorrem acceperit, exclamasse dicatur, habeo Atheniensēs.

De eodem Themistocle.

Par illi autoritas inter suos: nam præter Salaminiam pugnam, cuius autor fuit, satis constat Olympiaco conuentu totius Græciæ oculos in se uertisse: tanta in uno fuit aut autoritas, aut uirtutis opinio.

De

De Annibale Barchino.

HAbuit sub signis Annibal cum bellum in Italia gessit, Aphros, Numidas, Mauros, Hispanos, Baleares, Gallos, Ligures, & Italici nominis numerum ingentem: tanta tamen in eo fuit autoritas, ut nullam in tanta hominum colluione, tam longo bello, ac tam uarij euentus sit seditionē expertus.

De Scipione Africano.

Scipio Africanus, qui Annibalem uicit, milita Srem seditionem est nonnunquam expertus: fuit in eo alioqui tanta de ipsius uirtute opinio, ut nulli Italici nominis, qui tam stipendij erant emeriti, p̄tē secuti sint illum, Africam prouinciam extra sortem adeptum.

De C. Cesare Dictatore.

Est & C. Cesar, qui Dictator fuit, militari seditione aliquando exagtatus, ita tamē ut in nullo ducum maiora interim extiterint autoritatis exempla, quorum unum satis sit referre: dum Africanus bello petit, Romæ legionarij mota seditionem missionem efflagitabant: obtulit sese ille milibus eius sœuicti multitudini omnibus amicis frustra reuorantibus: ceterum uno uerbo, quo eos Quirites, & non milites appellauit, adeo circumegit, ut responsam sit, se milites esse, non Quirites, moxq; exautorati ægre precibus tenuerunt,

V 4

ut in

ut in integrum fuerint ab eo restituti. Sic circa Placentiam sexta legio multata. sic. C. Cassius Pompeianorum ducum unus, cum plures ductaret naues ad bellum instructas, eidem Casari cessit paruo nauigio sedenti: tanta uni ducum autoritas non solum inter suos fuit. sed super fuit etiam apud hostis.

DE AEMULATIONE.

Caput IX.

De Lucifero.

Ponam (inquit malus Angelus) sedem meam ad Aquilonem, & ero altissimo similis. quæ uerba arguunt emulationem esse in celo ortam, non creaturis uitio, qui summe bonus est, sed creaturæ eum emulari cupientis, qui omnia ex nihilo fecit: mala, & ingrata emulatio, ipsius auctori calamitosa, nam quo altius Lucifer ascendere conatus est, eo profundius corruit.

De Protoplasto.

Estque id exemplum angelis æquale: quod uero sequitur cum ipso homine natum penè est: nisi Protoplastus diuinam emulari uoluisse sapientiam, nunquam lege aberrasset: nam quid per deum aliud fuit omnium scientiam rerum affectare, quam cæli numen, cuius id proprium est uelle emulari?

De Magis

De Magis Aegyptiacis.

Late patet hic affectus, caretque interdum ultio: nam emulari in homine quæ iure laudetur, non solum non detestabile sit, sed laude etiam dignum. modo odium & insectatio procul absint: quale in ipsa Aegypto accidit, cum eorum, quidam quisapientes uideri uolebant, cum Mose in certamen uenere, magis odio quàm contentione accensi. Nam quia propheta summus mystica utebatur uirga, quæ coeli prouidentia nunc serpens fieri, nunc aliud diuersum: magica illi arte freti, ne miraculū pro miraculo esset, nouum commenti sunt oculorum ludibrium. ut quibus ipsi uirgis magicis uterentur in colubros uerterentur. Coarguit Magorum fraudem diuina uis, cui nemo nisi impius repugnat, uanasque hydrorum species non sine spectantium stupore uerus mysticusque Moysis deuorauit serpens.

De Bethleij senis emulatione.

A fuit emulatio, qui prophetam mentitus, Ladanem uirum prophetici spiritus instituto auerit itinere. Sensit fatidicus senex Bethleem reuersus incurrisse iram numinis, quod tantū Roboæ impietatem iussus corripere, prophani hominis dicto temere obtemperasset. Sensit ac simul uaticinatus est, fore ut breui uiolento bellu. incursu laniaretur. Nec uaticinio defuit euentus.

De Simone Mago.

Simon Samaritanus magicae artis haud ignarus, unde & magi illi cognomen fuit, quia pietate, & omni uirtutum genere inferior erat Petro Bardoniano, malis eum artibus uincere conatus est, obicitq; magicas uanitates diuinae uirtuti, hunc prouocare ausus, cui ligandi, soluendiq; omnia e caelo concessa erant, potestas: concecit Simon medio conatu, & dum pietati illudit, illusus est: dum caelum inaniter scandit, solo est grauiter afflictus.

De Rufino Aquileiensi.

Quid quod ne Hieronymus quidem, in quo tantum infusus luminis fuit, tantum eloquentiae, suus defuit aemulus? sed potuit Rufinus uerbis contendere, sanctitate non potuit: quanquam si illud quoq; in ambobus pensetur, tantum Stridonensis illa tuba Carinae praesitit, quantum Indici elephantis barritus, culicis bombitilo.

De Brachio, & Sfortia.

Sed nihil uoluit natura esse sine pari: nulla uirtus fuit unquam tam ardua, quam non aliquo modo exercuerit aemulatio, ut nullo alio affectu plures reperiantur in omni uirtutum genere profecisse, dum hic parem ferre nequit, ille superiore: Enim uero ut alia omittam, adeo hic stimulus ad aemulationem accendit duo illustrium uirorum paria, auorum nostrorum, & patrum memoria, militaris gloriae cupiditate, ut omnem

Italiam

Italiam in duas traxerint factiones, Sfortia, & Brachius prime nobilitatis, unde Sfortiani, et Brachiani fuerunt secuti, Nicolaus cognomento Piaminus, & Franciscus paterno cognomine, adeo acerbis stimulis sibi infesti, ut uterq; alteri semper fuerit hostis, ingenio, successu, opibus, uirtute bellica adeo inter se pares, ut nihil praeter euentum, fecerit in his discrimen. Euentus, qui de omnibus iudicat, Sfortiam maiorem declarauit.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Theseo & Hercule.

In nulla parte instituti operis maior exemplorum copia, uberiorq; materia sese nobis obtulit, quam in his, quae ad aemulationem pertinent: uel quia res haec multo plures illustrauit, quam ullus alius hominis affectus, uel quod pluribus sit ingentus, & quodammodo a natura datus, ut per eum uita exercitator fiat, & ad laudem adipiscendam concitator: sed in tam multis nobis modus tenendus est cum delectu, praesertim in Ethnicis, quae hic subtexenda sunt: quorum uetustissimum illud Thesei, qui Herculis propinqui sui laborum aemulus aliquot in terra Graeae coecepit monstram hominum, & ipse grande nomen adeptus, nisi partum decus peregrinarum mulierum rapina turpiter sedidisset.

De Salmono,

De Salmono, & Alladio Albano.

Nec recens est de Salmono & Alladio memoria, quorum Albe hic in Latio, ille in Eli de Archadia, Iouis tonitrua, fulgurat; imitati calamitoso emulationis euentu, uterq; sue pœnas luit impietatis, caelestem ignem experti, quem non minus fulte, quàm impie uano strepitu imitabantur.

De Hercule Thebano.

Potest & Alcmena filius uideri Liberum patrem emulari uoluisse terrarum orbe ab ortu ad occidentem solem, & meridiem peragrato, columnisq; in ipso oceani, & terra confinio constitutis.

De Alexandro Macedone.

Alexander Philippi filius (quod satis constat) intra Hydaspem fluiuium, & Gangem metas fixit, rerum à se gestarum terminos, in dubitato emulationis argumento eorum, quæ duo illi diu antea gesserunt.

De Themistocle Atheniensi.

Fuit & Themistocles ambitiosus, atq; in tantum illustrium uirorum emulus, ut plane fateatur Miltiadis trophæa sibi somnum adimere.

De Platone & Xenophonte.

Cacterum quia adhuc de Græcis sermo est, Plato uir summus, & Xenophon, haud expertes fuisse creduntur talis affectus, id indicio est

est, quod neuter alterius meminit unquam, cum multa uterq; scripserit, ambo clari, & inter se alioqui noti, Socraticæq; sapientie ambo alumni.

De Aristotele.

Vidit Aristoteles Stagiritis Xenocratem sibi prælatum, cuius condiscipulus fuit (nota est uox Platonis, cui illi ambo operam dederunt, heu qualem asinum iunxi currenti equo) nec eam tulit ignominiam philosophus alioqui eminentissimus, sed procul Athenis, ubi id acciderat, reliquum uitæ cogit, Atticæ ciuitati haud dubie iratus, Pari affectu ad Rhetoricen tractandam sese contulit Isocratis emulatione, nota est eius uox, turpe est Aristotelem silere, loquente Isocrate.

De Apelle Coo.

Est & Apelles emulantium ambitione sepe uulgi iudicio superatus, prouocauit inde ad nature tribunal, estq; ab ea uictor iudicatus in equi figuratiōe.

De Zeusi, & Parrhasio.

Non minori propemodum iudicio Zeusidis & Parrhasij emulatio decisa est: in quo ætamine non natura, sed ars ipsa, quæ est nature emula, iudicauit.

De M. Crasso & Pompeio.

Sunt Romanorum in utraq; partem sua exempla, & multa, & magna; uit M. Crassus ex confesso

confesso Cnei Pompei æmulus, sed ut diuitijs maior,
ita rerum gestarū gloria longe inferior. Catonem,
cui Vtica cognomē dedit, M. Fauonius æmulatus est
in uite sanctitate. Hortensius Cicronem in eloquen
tia, suntq; multo facilius æmulorū nomen, quā pro
positum adepti.

Sexti exemplorū libri finis.

MARCI
ANTONII COCCII SA
BELLICI EXEMPLO-
RVM LIBER VII.

DE GRATITVDINE. Cap. I.

De Israëlitis.

Nescio quonā modo id accidit, quod
nuper ciuitate egressa, & in re bel
lica nihil cōmorata, eodē sua fronte
instituta hæc exemplorū reuertitur
explicatio: quapropter non in sago
crit posthac, sed in toga, cui sequens liber, et qui pro
xime subijdetur, destinatur. Offertq; se nobis urbana
repetētib; laudatissima uirtutū omnium Gratiudo,
res celo, & hominibus iucunda, gratiq; nominis. In
quo genere, ut uetustissimū ita maxime pium Israëlite
exemplū

exemplū addere: qui excusso seruitutis iugo, perq;
medios pelagi fluctus in pacatum egressi, consilijs
deo seruatori hymnū cecinere, quem Moses itineris
autor est pie meditatus.

De eadem gente.

Fuit & in Rabaam Hiericuntia, eadem gens
non ingrata, quā in Hierecutis exadio solam
cum tota domo prestetit incolumem, quod suos hæc
exploratores in urbe deprehensos per diē texisset,
cum ad supplitiū quæreretur, noctuq; tutos in castra

De Dauide. (dimisisset.)

Gratus & Dauid rex, qui Ionathæ opera se
pius seruatus (erat filius Ionathæ Sauli re
gis, quo nullus unquā hominū fuit Dauidi infestior)
posteaq; regno Dauid potitus est, Ionathæ eius filiū
complexus, cum omnē alioqui progem Sauli ho
stiliter infestaretur, unum ob patris memoriam cle
menter fouit, regioq; conuiuio ascriptit.

De Cyri regis in Iudeos gratitudine.

Sequuntur duo externorū regum exempla, sed
Iudeorū rebus nihilominus inserta, & ob eam
rem in ordinem redigenda. Cyrus maior quod in
Esaiæ libris cc. ante & amplius annis æditi; no
men suum diserte positū inuenit. Prophete carmen
hoc habuit: Volo Cyrum, quem multarū & magna
rum gentium regem constitui, populū meum ad pro
pria remittere, ibiq; mihi templum iterum suscitari.
ipse

ipse inquam Cyrus prophetica prædictione letatur, edicto testatus est, se iudeos in patriam remittere, ut deo templum restituerent, cuius providentia nullò priusquam nasceretur fuisse rex constitutus.

De alexandri in iudeos gratitudine.

Pari gratitudine Alexander Macedo cū Hierosolymis esset, Danielis prophete oraculo instructus fore ut rex Græcie Persarum olim opes euerteret, certa spe uictorie ex ea re præcepta, iudum & ceteros sacerdotes per quos fatidicum carmen cognouit, amplissimis donauit muneribus: ipsi ciuitati permisit, ut suis uteretur legibus, tributumq; in septem annos remisit.

De Alexandro pontifice.

Alexander Romanus pontifex, qui tertius fuit eius nominis, nouitate suorum temporum Federico imperatori per Venetos reconciliatus, restitutusq; in pristinam dignitatem, grato animo umbella, & alijs insignibus Veneti principis maiestatem excoluit.

De Venetis.

Adiciatur his publicum ciuitatis exemplū, quando Venetorū mentio proxime facta est. Franciscus Dandatus, quia ad publicam ignominiam deprecandam diu ad Clementis Romani pontificis mensam humiliter stratus iacuisse, quod ipsum fuerat publice in Gallia misus, ex ea legatione

ne

ne reuersus, magno omnium ordinum favore princeps est ciuitatis factus, ut qui nuper in squalore, & sordibus pro patria conspectus esset, sublimi loco conspiceretur auro, & purpura conspicuus.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMO,

De Romanis mulieribus.

Proximus est publicæ gratitudinæ uetus ille Romanarum mulierum luctus, quæ Iunū Brutum, ob lesam Lucretiæ pudicitiam, Tarquiniorum infestatione insigniter uindictam, annum integrum luxere.

De Romulo.

Vetustioris adhuc memoriæ est illud Romulæ is quia matronarum interuentu Sabino bello ciuitas defuncta esset, indubitato gratitudinis argumento statuit, ut præter alia ornamenta ob id meritum mulieribus uno decreto congesta, ad omnem occursum uia illis decederetur.

De recentiore Rom. mulierū gratitudine.

Pvlchrum facinus, & in primis memorabile, quod in ea urbe, quæ futura erat caput, et arx omnium gentium uirilium gratitudo cum muliebri pænes certarit. Enimvero matrone rursus ob insignem pietatem à Martio Coriolano matri exhibitam, eum in tantum menses decem luxere.

X De

De Romanorū gratitudine in mulieres.

Contra publico decreto his datum, quia Secundo bello aurum in medium contulissent ad Capitolium obsidione soluendum, ut mulieres uita defunctæ pro concione laudarentur, cū is honos ad id tempus uirilis esset, & non alterius sexus.

De Minutio magistro equitum.

Minutius magister equitū (cui secundo bello Punico equatum est cum Dictatore imperium) temere in Pœnorū insidias præcipitatus, circumuentusq; ab hoste cū dimidio copiarū. Erat haud dubie locū ipsum Rom. clade ante Cannas nobilissimum, ceterum Fabij maximi Dictatoris à quo dissentiebat in administrando bello celeris oarsu imminenti periculo subtractus, huius inepte ad infamiam diluendam gratitudinem meriti præ exiit, utroq; Dictatori imperium restituit, patremq; appellauit: fuit præterea uis auctor, ut patronum militari clamore salutatum aurea corona donarent.

D Populo Romano.

Statuit pop. Rom. Antonio Musæ medico fratri Aesculapio proximum ob Augustum periculo morbo seruatum, monumentū publicæ gratitudinis haud uulgare, præcipuumq; artis decus, quod potentissimi populi, omniumq; gentium uictoris iudicio unus aliquis hominum medicinæ deo æquari debuerit

debuerit, quod caput unum, & si ciuitati gratissimum maiore felicitate, quam artis peritia seruasset.

De Græciæ gratissimo decreto.

Talis nec minor honos, minoræue gratitudinis fonte egressus, Hippocrati medico contigit in Græcia: nam cum pestem ex illirico appropinquare diceretur, ex discipulis quosdam in diuersas Græciæ ciuitates dimisit, qui illis laborare incipientibus opitularentur: quapropter eosdem, quos & Herculi, Græcia illi honores decreuit.

De eiusdem Græciæ gratitudine.

Nec ingrati animi inhumanæ afflictus extitit in eadem gente exemplum: cum enim Isthmiaco conuentu T. Flamminius, post Philipsum regem uictum omnibus Græciæ populis, quorum libertatem Macedo oppræsserat, in pristinae fortunæ statum præconis uoce restituisset, tantus fauor ac dimentionum secutus, ut aues superne uolantes ad terram deciderint. Quin maiora etiam gratitudinis argumenta extiterunt. Chalcidenses diu in eo perseverauerunt, ut nulli deorum templum nisi Flamminij nomine appposito dedicarent, ut Herculi, Mineræ, Neptunouæ, & Flamminio sacrum inscriberent.

X 2 DE

DE INGRATITVDINE.

Caput II.

Atis commode mortales inter se age-
rent, essetq; uita hominis proculdubio
tutior, beatorq; si non plura extarent
ingratitudinis exempla quã eius uirtu-
tis cuius nunc memini: nam quotus quisq; alienũ ma-
uult meritum quã suum cõmodum perpendere? iam
uerõ uita hominum eõ processit, ut pro beneficio sit
potentioribus gratificari, credaturq; diues presta-
re officium non accipere, si oblatum non repudiet.
Nulla gens, nulla ciuitas fuit in terris unquã, quam
non id uitium quadantenus fœdarit, ut penẽ plura
in hoc uitio sit, quã in ceteris omnibus inuenire ex-
empla: aut quia detestabiliora sint, & ob cam
rem magis cõspicua, aut quod natura sit hominis con-
tumax, nec minus aliud uelit quã debere.

De Malo Angelo.

Sed quid hoc? Lucifer, qui multo nobilior, san-
ctiorq; fuit homine, nisi ingrato fuisset animo,
nunquã meditari cœpisset altius scandere: quod in-
grate magis an pie cogitarit difficile sit iudicare.

De Adamo Protoplasto.

Pari exemplo, sed euentu minus atroci, primus
homo cõcidit, terrestribus delitijs, & immor-
talitate corporis amissa, creatoris sui immemor. quip-
pe qui plus scire uoluit, quã hominem oportebat.

f. d.

sed noxa hæc minus infelix, quia redemptorem
inuenit.

De Iacobo, siue Israële.

Neg; Israël (quod fas sit dicere) multũ in co-
ngratus dici potest, quod domo profugus mi-
ti hospitio, dupliciq; filiarum connubio ornatus à La-
bane auunculo, diuitijs præterea auctus, ad extre-
mum occultam ab eo fugam meditatus est, magna sta-
bulorum parte cum seruis compilata.

De Pharaone.

Quid Pharaõ Aegyptus rex, an ipse parum
ingrate egisse uideri potest, qui Moysen post
præclaram illam, quã de Aethiopicis uictoriam re-
portauit, Meroëq; ex hoste capti, haud dubie interfe-
cisset, nisi matura ille fuga sese periculo subtraxisset?
numinis providentiã, ut credere est, seruatus.

De Israëlitarum ingratitudine.

Sed minus damnet necesse est Pharaonis factũ,
Squi Israëlitariũ in eundem non ignorat ingra-
titudinem: Populus seruitio exemptus, septus desy-
derijs leustus, manifestis rerum miraculis per de, ex-
ta traductus, seditioni magis quã pietati indulgens,
sulte, impicq; duces ipsum male d'ctis incessuit, mi-
naciter occurrit, imperium detrectauit, communis
exitij auctorem appellans, quem populi seruatorem
multo uerius dixisset. Est ingratitudo illa sæpius cœ-
lesti ultione expiata, sed non minus propterea imme-

vito duci totius gentis vitio representata.

De Saulo.

Ingratus magis an amens fuerit Saulus rex, nõ facile dixerim, quem insanientem toties Dauid recreauit, arcanis eo carminibus retraxit, ut mens, & ratio homini constarent, cuius regnum Goliadis cæde stabilivit, à cuius corpore uiolando his abstinuit, cum bis iniuriæ obnoxium habuisset: & cum tot modis ille Saulum demeruisset, ingratus rex quo ad uixit Dauidem capitaliter odit, atq; ita pertinaciter, ut in eum scire non nisi cum morte desierit.

De Iuda Schariote.

Sed detur hoc furori, & amentie: Iudæ Schariote, nõ nisi perfidie, & sceleri dandum: quod quem magistrum, & regem sibi delegit, quem eundem è celo esse miraculorum magnitudine scire potuit, et debuit, à quo apostolatus insignitus celo admodum nebat, modica pecuniarum iactura, que in mystica unctiõne sacri corporis fuit ad eunda, uilissimo uendit pretio, quin seipsum potius homo infeliciter natu uendit, uel uerius perdidit prius consilio, mox precipiti desperatione, ut qui omnẽ Israël progeniem sedens iudicaturus fuit, sit perfidias, & impietate iudicatus.

DE

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Iafone.

Age nunc, & quæ in Ethnicis sunt reframur: an ne aliud æque ueteres poëta mirati sunt, aut potius detestati, quam Iafonis ingratitude: qui Medæ regis filiam, cuius opera aureum uellus ex Chelchide abstrulit, grauiq; est periculo seruatus, ex qua ulebram exulit sobolem, noui connubij cupidus repudiavit. sed mala libido male illi uenit: quippe qui nouo, ueteriq; toro exutus, liberis amissis, exul patria, luctu, & mærore confectus, uitam cum morte commutauit.

De Theseo.

Nec meliore exemplo, exituè minus luctuosa Theseus Ariadna, per quam Minotauri lanatum effugit, suas ciues seruauit, patriam seruatio exenit, in Iaxo insula reliquit captus sororis forma: à cuius connubio si abstinuisset, nec ipse filio orbatu esset, nec Aegæi penates incesti amoris sugillati fuissent affectu.

De Laomedonte.

Et quoniam poëtica fides in hac parte recepta est, age nunc, et quo sit Laomedon nomine censendus uideamus, perfidus ille (quis ignorat, qui fides Heruii nõ prestitit sed magis adhuc ingratus,

X 4 qui

qui accepti beneficii immemor, non solum premio fraudavit, sed hospitio etiam exceptum quantum in se fuit perdidit.

De Paride.

Maiore etiam fraude, ingratitudeque magis detestabili Alexander huius nepos ex hospite factus est prædo, regiam matronam rego toro abduxit, quo se flagitio suosque cum ipsa patria male perdidit.

De Atheniensibus.

Ingrate et in Socrate Athenæ, virum Apollinis iudicio omnium sapientissimum iudicatum, cui pro Attica iuuentute sanctæ, et sapienter institutæ, uicenum rependerunt. Ingrate et in Miltiadem, quem pro Marathonis trophæis, uinculis, et carcere mæcerant, cui non plus profuit quod assessor Græciæ fuisset, quam si signorum desertor.

De Syracusanis.

Syracusanæ Dionem suum haud multo postquam per eum libertatem receperant, urbe eiecerunt, electum breui post sua sponte reuocarunt, reuocatum

De Alexandro Magno. (interemerunt.)

Tam parum sobrie, quam etiam ingrate fecisse uideri potest Magnus Alexander, qui Lytium nutricis suæ filium in cõuiuio interfecit, quod aliquando liberius Philippi patris gesta extolleret; sed quæ Macedo in patrem, cuius laudi inuidebat, tantum nec minus

minus in Clytū ingratus, per quæ prelio ad Granicū annem commisso, morte seruatus, ingens nomē et imperium sibi comparauit.

De Thebanis.

Nulla Græciæ ciuitas habuit unquam tam claros duces uno tempore, nec qui tam con cordi animo rempublicam administraret, quæ Thebæ Epaminundam et Pelopidam, qui patria in libertate et Spartanis Græciæ dominatu deiectis, amplissimis rebus domitorisq; gestis insignes paucorum ciuium obrectatione maiestatis rei causam dixere. Ad eam nulla unquam uirtus fuit tam aut sua utilis, aut tam mitis, quam non domestica uellicarum inuidia.

De plurium ciuitatum ingratitudine.

Hæc eadem pestis cæterum non sine publicæ ingratitudinis susceptione Annibalē ab sentem reuocauit, reuocatum expulit. hæc utrunq; Africæ, hunc nocturna cæde, illum perpetuo exilio afflixit.

DE DISCORDIA, ET SIMVLTA
ADMINISTRANDA

Caput III.

LIST scio, à multis questum dissentio animorum et uelut similtas que sepe in his extitit, quibus domi, forisue

summa est reipublice credita, conducibilis ne sit dicitur, an calamitosa potius. Sunt non pauci reperi, qui civilem probent disceptationem, si cura rerum ita fiat, ut que sit in honesti, & ut illis disquisitione posita quod sepe in senatu accidit, publicisq; consilijs, cum de summa rei consultatio incidit: ubi quo plures sententiae dicuntur, magisq; inter se diuersae, eo accuratius omnia decernuntur, cum quid uerum sit, quid conduabile magis liqueat. Sed ut contentio haec sepe utilis domi, sic in re bellica, cum duces inter se dissident, tristis, & funesta regnis, & ciuitatibus, quarum res geruntur. Id experientia rerum omnium magistra, non uno docuit euentu.

De Aristobulo, & Hircano fratribus.

Aristobolus & Hircanus fratres dum domum, forisq; ad se trahunt Hierosolymitani regni summam, Nabatheis primo, mox Romanis patrum regnum prodidere.

De Hierosolymitanis ducibus.

Nec eo bello, quo Hierosolyma Oriëtis olim clarissima exarsa sunt, aeque aliud funestum ciuitati fuit, & exitiale, quam Eleazari, & ceterorum ducum discordia: horum disidium non minus obsessam multitudinem intus affluxit, quam foris Romanus hostis, qui caenibus haerebat.

De Obelerio & Beato Venetis ducibus.

Rem Venetam adulescere incipientem Obelerius

terius, & Beatus fratres, dum diuerso uiuunt ingenio, parumq; concordia animo in summa rei administranda, in apertum discrimen adduxerunt, ciuitate tam graui, & ancipiti bello implicita, ut propiores fuerint periculo, qui uicere.

De Varnensi clade.

Nobilitauit Varna in ora Poëtiæ maris Christianus cruor patrum memoria, fuitq; nostris hominibus pugna illa funesta, & calamitosa non magis hostium uirtute quam Christianorum ducum discordia: nam dum quisq; per se properat uincere, omnes una uicti sunt, atq; occisione occisi.

De Gallis Ducibus.

Cessisset Gallis, Syria Gothifredi Bolionij ductu, & auspicijs inuadentibus, post Antiochiam captam, multo diuturnius de Hierosolymis, ceterisq; eius terrarum urbibus uictoria: nisi ducum discordia intercessisset: quae in causa fuit, ut si qua letitia orta est ex ijs, quae postea feliciter gesta sunt, plus nimio fuerit Christianis hominibus breuis, & uictoria ad postremum irrita.

De Italorum ducum discordia.

Superuacuum sit (credo) memorare quoties, et quibus locis ualidissimi exercitus in Italia sint aut deleti, aut male habiti suorum ducum discordia. Sic circa Aemyliam patrum memoria pontificis, & fortiorum copiarum Bononienses missae à Nicolao Piccinio ducibus

ducibus inter se dissidētibus per occasionē susce, fugateq; sunt: sic Veneta classis in Pado delecta, praefecto classis à Carmaniola discrepante: sic Philippi Viccomitis res, haud uno loco periclitatae sunt, tanta ducū emulatione, aut parū feliciter administratae.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET PRIMO

De Aristide.

Quam civilis, & senatoria dissensio sit non semper utilis, sed obesse etiam potest uchemēter reipub. memorabilis uox Aristidis Atheniensium optimi, facile declarat: cui cum civili administratione parū conueniret cum Themistocle (erant enim ingenio, & moribus diuersi, constans hic & equitatis amicus, ambitiosus ille & temerarius) solitus dice re est, reipub. Atheniensium nunquam incolumem futuram, nisi se, & Themistocle in Barathrum coniecisset.

De Achille & Agamemnone.

Longe uetustior res est, sed ab eo quod nunc agitur non aliena. Graecis ad Troiam sedentibus nihil aequē obsuit, ac regum discordia: quae multo seuior Danais incubuit, quam aut fames, aut pestilentia. fuit enim haec breuis, & paucorum dierum, sed caedes, quae ob Achillis secessionem est ipsi genti ab hostibus illata, fuit omni calamitate calamiosior.

De Pericle

De Pericle, & Cimone Atheniensibus.

Nec Periclis, & Cimonis emulatio Atticae profuit ciuitati: hinc seuiētis populi scadae ille tempestates; Pericli uiro summo, medio belli ardore alienis stimulis cōate, ut uel quae utiliter fierēt, essent ipsi duā inuidiae.

De Pelopida, & Epaminunda Thebanis.

Exercuit idem malū rem Thebanam aliquādiu, Pelopida hinc reipub. illum Epaminundam ab initio trahentibus, tulit eos patria dissentientes, quae mox reipublicam concordia animo administrantes si re non potuit.

De Annibale, & Hannone Carthaginensibus.

Iam uero si quis Annibalis frēnitum indignantis attendat, nihil huic dubium erit, quin Hannone cum eo duce, & Barchina domo similtas plus Romano populo cōtulerit ad uictoriā, quam Metanrus, & Adrumetum.

De Fabio maximo, & Scipione.

Quid quod si Fabio maximo esset obtemperatum, Scipio nunquam exercitum in Aphricam deportasset? potuitq; duorum dissidium Romanum populum nobili uictoria priuare, quae breuis secuta est, ac nescio an etiam efficere, ut Italia Punice armis diutius praemeretur.

N De Pompeij & optimatum discordia. Occuit Romano imperio, immo ipsi libertati intempestiua

intempestiua Optimatū conspiratio, quæ Gn. Pompeium post clarissimā uictoriam à se alienauit, quod eius acta probare noluisse. ex eo quidē fonte omnis reipublicæ labes redundauit: ac ciuilia bella, quæ deinceps secuta sunt, ex funesta illa cōtentione profecta uereri possunt, quæ libertatem, & imperium euerterunt.

De Catone, & C. Cesare.

A Cæsit his malis acerbis & exitialis M. Catonis stimulus, C. Cesare hostiliter insectantis, uiri alioqui iusti, & equitatis amicissimi: fuit tamen inexpiabile illud Catonis odium, iudicia et damnationes denuntiantis armato duci, ciuilibus belli classis, ut merito Cesare credi possit magis huius, & aliorū æmulatione percitus, quàm dominandi libidine, ex ciue hostis factus, & qui princeps esse uoluisset, ne legibus cogi posset, sit tyrannus uerius, quàm Dictator factus.

DE PRIVATIS HOMINVM
AFFECTIBVS. Cap. IIII

De Christo.

Nigenitus dei filius, qui ut hominē redimeret, homo & deus esse uoluit, nunquam risisse dicitur: idem infremuit spiritu, ingenuitq;: fleuit autem nonnunquā: qui affectus & si hominū sunt, nisi in uere sapientē non cadunt: sed ceteros homines aut ars,

aut

aut natura effinxit. I. p̄se qui deus fuit, talis quidem esse uoluit.

De Samfone.

Samson (cuius uelutior, est fama) mortaliū fuit fortissimus: mirum est, quod de eo produm diuine literæ, fuisse robur illud hominis in capillis, quibus defectus unctus sit, & illusus ab ijs, quibus terrori fuerat, ac sepius exitio.

De Solomone, & alijs illustribus uiris,

Sed quàm hic fortis, & ualidus, tam nec minus sapiens Solomon, tam in acundus & impacabilis: Salus, iob patiens, ioseph iustus, Machabeus ludæ audax, tam fatidicus David, quibus sua cuiq; uirtus a deo insigniter affuit, ut unus omnium in suo genere sempiternū sit nomen adeptus, transgressus scilicet humanitatis fastigium.

De Mose, & Helia.

Quod Moses, & Helias in quadragesimum diem ieiuniū extenderint, quia humana conditio fieri repugnat, ut pie ita uere cæli prouidentia imputabitur,

De Petro Bariona.

Fleuit Petrus Bariona apostolorū princeps, ter suo rege abnegato, exijq; affectus ille non in tridū solum, sed in omne uite tempus, ut quoties eris illa incōstantie suæ recordatio subiret animū, ubertim flere sit solitus.

De Francisco

De Francisco Assiata.

Francisci Assiatis contemplatio adeo uehemens fuit & affectus plena, tam tenaciter domi uicæ passioni inherens, ut sacratissimi corporis stigmata eodem numero, suisq; locus sint præcisi illi representata, per quæ fortissimus Christi miles est signifer factus.

De Catharina Senensi.

Catharina Senensis tulit & ipsa suo corpore redemptoris stigmata, & sissianæ scilicet patris & meditationis emula.

De Ioanne Scoto.

Prædicari audio Ioannem Scotum, quo nempe subtilius diuinas tractauit literas, animo linqui solitum, ac uelut exanimem eodem quo deprehensus esset loco, per diem interdū & amplius immobilem se disse mente, & sensibus sopitis, aut certe procul à corpore aberrantibus. Atq; ita demum ab hominibus eius reitignaris pro defuncto elatū.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

Tale quiddam passus dicitur Aristes Proconnesius, cuius anima solita sit euagari relicto corpore, quæ nacti occasionem eius inimici corpus ita affectum flammis concremarunt, estq; menti peregre rediens, ut uelut uagina gladio adempta.

De Epi

De Epimenide Cretenfi

Epimenides Cretenfis quinquaginta dormiuit annos subterraneo specu. Ceterum tantū abest, ut res pro falso resilli possit, ut & ipse quosdam agnouerit, & in his fratrem adhuc superstitem: est uero & ipse à suis agnitus, tametsi puer admodum amissus: eius sapientia celebris fuit in Græcis, nec etas minus insignis, quæ centum quinquaginta sortita est annos.

De socrate.

Iam uero Socrates, si uera sunt, quæ de eo traduntur, semper eodē fuit uultu, eadem illi temperies animi affuit, cum uxorem duxit, quæ & cum uenenum bibit.

De Timone Atheniensi.

Tam tenax affectus nec minus fuit in Timone Athenensi, sed toruus, et detestabilis: nam ut in hoc de quo nunc dixi sedatus, & mitis, ita in illo atrox, & humano generi infestus.

De M. Crasi auo.

Marci Crasi, qui Parthico bello perijt, auus Græca uoce Agelastus est dictus, qui nunquam ridere sit usus, ut minor Antonia, quæ Druso Augusti priuigno nupsit, nunquam spueret.

De Vergilio Vate.

Vergilius Vates suspirabundus, ubiq; obseruatus est, unde factum illud Augusti responsum, inter hunc ipsum sedentis, et Flaccum Horatiū,

X qui

qui ab oculorū lippitudine laborauit: rogatus à quo
dam amicorum, quid ageret, sedeo, inquit, inter su-
ppiria, & lachrymas.

De Pericle, & Nicia Athenienfi.

Retrabor nunc tacito admonitu ad exteriora
Exempla, quis non hoc naturæ imputet? fuit
Pericles Atticus, fuit & Nicias, æquales inter se au-
toritate, et opibus, eiusdem ciuitatis principes, inge-
nio tamen tam diuersi, ut omnia huius opera, consi-
liisq; pacis fuerint, illius armorū, et bellici apparus.

De Fabio maximo, & M. Marcello.

Ex nostris quoq; hominibus duos dispari inge-
nio uiros secundum bellum Punicum illustra-
uit. M. Marcellum rei bellicæ adq̄ studiosum, ut per
quietem nihil aliud quàm prælia meditaretur, & Fa-
bium maximum, cuius cunctatio non minus celebris
desluxit ad posteros, quàm Marcelli feroci amanauit.

DE HONORE DOCTRINÆ.

RVM STUDIIS EXHI-

BITO. Caput V.

De Abraamo.

Egyptum ingressus Iudeorum ophe-
mus Abrahamus, ignotus quidem omni-
bus, nec ipse quemquā indigenarū no-
uerat: uerum cum sacerdotibus eius
gentis sæpius congressus cælestium & humanarum

rerum

rerum uir scientissimus, breui in eam diligentiam ue-
nit, ut ne principibus quidem eius ordinis cederet
cultu, & ueneratione, per quos regi insinuatū, non
solum domestico pudore integro regem coluit, sed
agrum etiam, quem coleret dono accepit.

De Dauide.

Nullus unquam regum infestior fuit animo
in omnes homines, minusq; placabili, quàm
Saulus Iudeorum rex: nec idem quenquam hominū
insensus odit, quàm Dauidem, quem ab adolescen-
tia plus nimio habuit inuisum: eius (ut credi par est)
indolem ueritus (semper enim aliena uirtus formi-
dosa fuit tyrannis) aut certe quæ inuictum à pro-
pheta non ignoraret. Verum & si grauius odisset,
Muscien tamen in eo complexus acer fuit non nun-
quā ad se, & canentem hilariter, & pericunde
audiuit.

De Mose.

Quid rogo, quid secundum numinis prouis-
deniam affuit Mose, quapropter tanta uis
mortalium uni hominum credidit? ut pacatam, &
delitiosam terram sugens, per deserta & deuia loca,
quod nunquā uiderat solum tanto studio, & la-
bore quesierit, nisi diuinarū rerū scientia humana
rūq; peritiam à primo mūdi exordio: li cōtingisset, nun-
quā genus hominū contumax alioqui & editiosum
à patienter & ducē, & legulatore tulisset: ualuit

X 2 (scio)

(Scio) multum antiqua pietas: sed hanc ipsam in con-
satione uituli haud dubie antiquasset, nisi uiri auto-
ritas intercessisset.

De Ptolemæo Philadelpho.

Ptolemæus Philadelphus septuaginta senes Bi-
blica historie scientissimos ab Iudæa usque
in Aegyptum uocauit: quos regali in be acceptos ho-
spitaliter & benigne coluit, eorumque interpretatio-
nem cupide complexus, magnis à se muneribus do-
natos honorifice dimisit. Neque id genti datum magis
quam doctrinæ credere est, cum nulla tum gens esse
set in terris inuisior omnibus, aut despicacior, quam
Iudæi.

De Ioanne Campegio.

Sunt & nostri temporis exempla non uulgaria.
Ioanne Campegio Bononiensi publico decre-
to in Patavinum Gymnasium accessit, posteaquã eius
accessus appropinquare dictus est, ob excellentem erudi-
tionem, nominisque celebritatem, à magistratibus urbis
(quod non nisi regibus, aut summis principibus dari
cõsueuerat) à Gymnasiarchis, & omnifariâ p̃fessori-
bus, ingentisque officiorum frequentia tum est obuiã,
ut nulla hominũ memoria profissorem honorificenti-
us acceptum uiderit Patauina ciuitas.

De Vicetina ciuitate.

Auiduit Vicetina ciuitas ex rhetoribus non
stre etatis Sabellicum obsecrari adhuc nomi-

nis

nis peregre transeuntem. Caterum dicendi facultas
tem in eo admirata, argentea patera magni ponderis,
& quod plus fuit, ciuitate donauit.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

De Syracusanis.

Dederunt & Syracusani non parum Eu-
ripidi Poëtæ, in cuius gratiã plerique
Atheniensium, qui apud se seruitutem ser-
uiebant, libertate donatos domũ inco-
lumes dimiserunt, quod aliqua ipsius poëtæ carmina
memoria tenerent: quanto plus ipsi carminum auctori
demum daturi, si ijs, quibus curæ fuit illa discere, tan-
tum tribuere.

De Dionysio Tyranno.

Vulgatiores fama est illud iunioris Dionysii:
sed is cui honos ille est exhibitus, non patitur
rem silentio præteriri: ex Athenis in Siciliã à tyranno
non accessit Plato, nauis qua ueheretur ad id in Atticam
missa, ad insulam delatus, egressusque uitata nauis
in littus albis est quadrigis à Dionysio exceptus,
ac triumphantis more ante nobilissimæ ciuitatis ocu-
los præteruectus.

De Alexandro Macedone.

Adeptus Alexander Macedo, post Dariũ præ-
lio uictum, sarrinum in regia præda ex auro,

Y 3

Et gemmis fabricatum, sciscitatus ab ijs qui Persicae erant luxurie non ignari, ecquis nam esset tam preciosi folia usus. Vbi rega audiuit in co ungue ta seruari solita, quin, inquit, rei magis preciosa sit post hac custos, Homerumq; in loculo clausit: dignus ipse qui praecone, quem Aeacide inuidit, esset alis quando sortitus.

De eodem Alexandro.

Nec Pindaro uati parum est ab eodem rege datum, qui Thebis bello captis, cum urbis excidio immineret, edixit, ut à Pindari penatibus, et eius familia omnis uis bellica abstineretur.

De Atheniensibus,

Beroso ob uerissimas rerum praedictiones statum posuere Athenienses inaurata lingua. Amplissimum Graeciae concilium eosdem Hippocrati, quos et Herculi honores decreuit. Antonio Musae medico Romana ciuitas statuam Aesculapio proximam, ob Augustum morbo seruatum.

De Pompeio magno.

Cneus Pompeius, qui cum maior Augusti auunculus C. Caesar de summa rei armis disceptauit, cum clarissimam ex oriente uictoriam reportaret, omnis liberalium artium professores Rhodi audiuit, auditos amplis muneribus donauit. Possidonijs et dibus Stoicae disciplinae uirtutum forte egrotan

iii

tis, eos submisit fascies, quibus se totus oriens submiserat.

DE HOSPITALI IURE.

Caput VI.

Cum multae sint necessitudines, et multa uincula, et iura, quibus homo homini iungatur, nullum propemodum maiore sibi religione sanxit uita, quam hoc quod hospitale uocant: de quo tanta ab imitatore cepta est opinio, ut ad illud undicadum Iouem è caelo lapsum fabulata sit uelustus. Quidam ex philosophiae affectatoribus cura de officijs (quibus magna pars uitae continetur) differeret, omnia cognationis, et affinitatis iura, huic uni posthabenda censuerunt.

De Loth uiro iustissimo.

Videntur mihi ij, qui iustatuerunt, non minus uita consilere, quam aequitati uoluisse: hospitali enim iure sublato, nulla inter homines esse potuit uita societas. Videntur hoc alij, sed omnium maxime uidit, et custo diuit Loth uir iustus, inus, qui duas filias uirgines multitudini conditione obtulit, si ab adolescentium supra abstinerent, qui ad se nuper diuerterant: erant hi caelestes nuntij cum homines crederentur: ceterum tanti fuit hospitalis illa pietas, ut unus omnium fil cum tota domo seruatus, Sodoma propinquisq; uirtutibus caelesti flamma pariter consumptis.

Y 4 De

De Abraamo.

Fuit huius equalis Abraamus, magno & ipse hospitalitatis exemplo hac parte censendus, qui in Mambrea ualle ante tabernaculi hostium sedens, omnes peregre trāscentes comiter inuitabat; meruit pia illa comitas caelestes hospites, quos numerus senex lacte pauit, butyro, & utulina carne, panēq; cimerico, pedes lauit, & duxitq; officiose abeum

De Gabaonita hospite. (101.)

Magna est in Gabaonita hospite fides, qui ut Leuita hospitis sui coniugem à corporis iniuria uindicaret, filiam intemperati iuuenum coetui, qui hospiti imminabant, ad se prū obtulit. aequiore animo domesticā labem, quā alienā aturus.

De Siluestro Romano pontifice.

Non potuit Siluester Rom. pontifex Timotheum hospitem suum ex Antiochia profectum incolumē prestare, quia Christianæ esset fidei cultor: eo inuito, & dolente ad supplicium arreptus est, martyriōq; cōsumptus: præstuit quod potuit sanctissimus pontifex, extinctum humi condidit, ac quā comiter uiuo hospitiū detulerat, tam pie mortuo sepulchrum detulit.

De Gerbonio Populoniensi.

Multum præstat, qui quantum in se est iniuriā arcet ab hospitibus. sed plus omnino q; hospitalia iura suis rebus præfert, manūq; propriam domum

domum quā hospitem periclitari. Verum qui sese morti deuouet pro huius incolumitate, is omnium maxime spectandus, quod Gerbonius Populoniensis antistes fecit, qui dum suos pertinacius tēgit hospites qui à Totila ad supplicium requirebantur, ipse barbari regis iussu urforum lanitu obijcitur innoxius, quæ res ruborem regi imposuit in eū leniendū, cuius simæ feræ pepercissent.

De Gregorio Rom. pontifice.

Nullius in hoc genere plus ualuit studium quā Gregorij Romani pontificis, qui cū ex foro, compitis & tota urbe accerferet, quos pie hospita retur, Christum meruit ignoto habitu hospitem habere. Nam sic ille opinatus est, postea quā ex omnium numero quos conuiuio admouerat, unus repente cuanuit, iussusq; est sibi per quietem moneri aequū & bonum fuisse, ut qui toties membra conuiuio ad mouisset, admoueret & caput.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET PRIMVM

Da Cimone Atheniensi.

Pari in hospites affectu fuit & Cimō Atheniensis, sed aliud omnino quā hic cuius nunc hospitalitas signata est, studium secutus, is omnia ad pietatem retulit, ille ad gloriam & nominis celebritatem. Cæterum quocūque Cimō consilio id fecit, priuatos lares in publicum

Y 5 cum

cum uelut hospitium uerit, quod iuxta ciuibus, peregrinisq; pateret, praediorum fructus omnibus legere uolentibus proposuit: nullum fuit tempus quo non hospitalitati indulgeret: est proinde & a Cratino diuinus, & in hospites officiosissimus hominum iudicatus. & Crystias tyrannus cum Scopadum diuitias sibi optaret, & uictorias Agesilai, adiecit Cimonis liberalitate. Atheniensis ciuitas: (quod satis constat) publicum illud in hospites studium tota Graecia celebratum, Cimonis munificentiae tantum acceptum.

De Lycha Lacedaemone.

Fuit & Lychas Lacedaemonius hoc clarus nomine, qui gymniciis agonibus peregrinos Lacedaemone abeuntes comiter excipiebat, benignoq; fouebat hospitio.

De Troezenijs.

Sed exempla haec priuatorum, illud uero publicum, & omni uero duraturum, eo quod Medicis temporibus Troezenij Atheniensium uxores, & liberos metu hospitum patria electos in urbem accipere, acceptos publica pecunia abluerunt, edictumq; est: ut pueri unde uellent, impune sibi fructus legerent.

De Iubio Paciaco Hispano.

Nec Iubij Paciacci Hispani fides parum memoranda, cuius opera, hospitalisq; affectu octonos menses M. Crassus profunda spelunca latebat in extrema Hispania, quo tempore pater eius, & frater

& frater à C. Mario ciuili bello interfecti sunt, ipse celeri fuga delatus cum decem comitibus in altam sese speluncam illatebravit: hic non solum tuus fuit Iubij silentio, sed benignae etiam cultus, ut non modo caetera corpori necessaria non defuerint, sed superauerint etiam omnium uoluptatum instrumenta.

De Pacuio Campano.

Acepit hospitio Annibalem Carthaginensium duces Pacuuius longe princeps Campani nominis, cuius filius Romanis gratificaturus: Patrum hospitem super cenam interficere cogitauit, percussissetq; haud dubie strox iuuentis audax fuerus, nisi paternis precibus, & lachrymis uictus (placuit enim cum patre priusquam conuiuium imiretur id consilium communicare) proposito abstinisset: potuit ille excidium, quod Campano romani imminabat, sua dextera redimere, nisi plura hospitalis patris sui fidem domesticorumq; larum praesentiam, qui tanti hostitis caede erat polluendi, quam patriae ciuiumq; salutem fecisset.

DE PROSPERA FORTVNA.

Caput VII.

Fortuna nil aliud esse philosophorum quidam arbitrati sunt, quam inopinatum rei euentum: nec his multi numero assensu sunt: sed multo maior pars hominum longe

longe aliter opinata est, esse fortunā deam quandā, cui potestas sit res humanas ad libitū uertendi, quæ cæca sit, uolubilis, inconstans, casu gaudens non ratione, desperare incipientibus sepe aridens, secundis rebus infesta. Et stulta mortalitas circa hæc caligat, cum multo æquius queant omnia quæ fiunt ad diuinam providentiam referri. Verum quando ita persuasum est, ut magna sit uis fortunæ in utranque partem, quibus hominum maxime obsecuta dicatur, breuiter censendi sunt.

De Mose.

Nefas sit (reor) nefas & impium ea, quæ in Mose euenerunt, cæcæ sorti, fortunæq; uoluntatibus, non diuinæ uolūtatī imputare: sed si quis uulgo temere accerserit, nonne nouum putet: & inauditum, deam, quam stulti fingunt, tam nouum luisse ludum? Infans Moses parua inclusus cista, & in Nilum proiectus, cum sine spe ulla salutis ueheretur, Crocodilo, cæterisq; belluis id flumen natātibus præde esse potuit, cæterum suo uagitu proditus, à regis filia, & coetu puellarum cum plausu excipitur, hinc regis domus alumnus, mox regni successor destinatus, ex seruo ingētis exercitus imperator factus, Aethiopicum bellum conficit, eundem, ut inconstans est, & uaria, repudiavit, repudiatum exilio damnauit, damnatum restituit, suæq; genti uindictam, ducentisq; designat, in asserenda libertate per medios fluctus pelagi

pelagi pedestrem ducit exercitum, per desertā & inculta loca alit ingentes hostium exercitus inermis fundit, legibus populū instruit. Sed qui hæc fortunæ opera credit, cum Leucippo delirat, qui cælum & omnia quæ cælo teguntur providentiæ ademit.

De Dauide.

AN & Dauidi parum indulgisse dixerit uanus hic uanisimæ rei cultor? qui ab ouium passione accersitus, rex inunctus est, ex tot si aatribus minimus natus: aut quod penè puer Philisteum inmani statura uirum, quem omnis iudæa formidauit, uoictu ex prouocatione peremit, quod Saulum regem sibi insensum bis cædi opportunum habuit, cum hoste nunquam infelicitè conflixit, quod regnum furto ademptum breui recepit, inoffensaq; uixit ualiditate ad extremum uitæ, prolemq; numerosam reliquit, & ex ea regem ex sententiâ designauit, ut posteritatis etiam securus moreretur.

De Solomone.

Solomon, qui regnū per manus ab illo accepit, præter affluentes regni opes, sapientia humana omnes alios antecelluit mortales, ad quam cognoscendam ab extimis terris reges uenere. Templum omnium, quæ in terris fuerit, augustissimum cōdidit, conditum dedicauit, multa tam pie quam sapienter scripsit, obijitq; grandis natu, liberis, & regno incolumi, sed providentiæ sunt hæc, quæ prophanum uulgus

gus mauult fortune fuisse.

De Aiotho, & Gedeone,

BREVIOR fortune cursus in Aiotho & Gedeone. Ceterum uterque suo conatu felix. Hic quod tres validissimas gentes, quæ iudæe hostiliter imminebat, cum modica subitariorum manu præter spem omnium nocte una affixit, ille quo d seruitutis iugum ex suorum ceruicibus excussit, Acgelone Moabitaram rege tyrannidem in iudæos exercente occasione interfecto. Maior Bruti fama quanto scilicet Roma maior, quam una iudæe pars trans Iordanem sita. Ceterum huius indoles maior, & felicior euentus: ille cum multis Cæsare peremit, hic solus, libertatem Brutus retinere non potuit, Aiothus restantem ita stabiliiuit, ut eate una ipsi genti incolomis manserit.

De Theodorico Gothorum rege.

CONTINGIT & Theodorico regi non vulgaris felicitas: fuerunt hi Christiani uominis, & si Arriana labe infecti: is Italiae imperio potius uix it feliciter est terram ipsam adeptus, quam pacate possidet annos. LXX. & amplius possedit.

De Nicolao Ro. Pontifice.

EST etiamnum recens exemplum, quod patri memoria accidit, Nicolaus pontifex maximus, Serzanæ in Hetruscis ortus, unius anni spacio per tres supremos dignitatis gradus magno fortunæ sed
uerim

uerius prouidentie suffragio, ad pontificatus maximi fastigium euectus est.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,
ET PRIMVM

MULTI fortune indulgentia habiti felices, & si nemo uere felix fuit unquam, ceterum alius alio successu usus est. Quo fit ut nō solum quæ bello geruntur censenda sint hac parte operis, sed quæ in reliqua etiam uita prospere euenerunt: nam (si Poëta cen spectes) Homerus nō solum felix est habendus, sed omnium eo genere felicissimus, siue operis fortuna, siue materia aestimetur.

De M. Tullio.

SI lingue uis, et dicendi facultas spectanda est, Scui sando unquam contigit, ut non homo, sed eloquentia loqui crederetur? nō hoc Pericli tametsi fulgurare, & cetera tonitrua sit dictus, non Hyperidi, qui Pericli proximus eloquentia floruit, nō demum ipsi Demostheni, quem dicendi ui nullus potuit æquare, Vnus. M. Cicero felicitate quadam adeptus est, ut eius nomen pro eloquentia in ora hominum abierit: is dein Catilinam urbe expulit, Antonium proscripsit, Agrariam legem abrogauit, & quod omnium felicissime illi contigit, latinum sermonem non auxit solum, sed longe etiam
latet.

propagauit, quod multo pulchrius fuit quam si Romanum auxisset imperium.

De Agefilao Lacedaemonio.

Age nunc et, quando de artium successu in diuersa parte operis sua erit relatio, ad ea reuertamur, in quibus mortalitas sagacius fortunam expedit, quae adeo in bello indulsisse credita est Agefilao Lacedaemonio, ut Critias Atheniensium tyrannus inter pauca quae sibi optare sit solitus, Agefilao uictorias omnium impensissime oprauerit.

De Alexandro magno.

Maior Alexandri felicitas, immo omnium maxima in re bellica, qui penè puer in Macedonia Graecia adeo Philippum patrem uiuit, ut Macedoniae primus in Sacram Thebanorum opibus fractis, omnem Graeciam ad imperium retraxit, Asiam transgressus triplici prelio Persarum regnum quod tamen maximum fuit euertit, ac penè plura perpetuo uictoriae cursu subegit regna, quae ceteri duces urbes: et quod omnium proferri non fuit triumphum prope annorum spacio ab Europae limite ad Garam Macedonica promouet arma.

De C. Caesare.

Par felicitas in bello cōtigisset et Caesari dictatori, ac nescio an maior etiam, nisi ciuili bello nefas, decus alibi partum ad extremum deluisset. Nullus imperatorum saepius collatis signis dimicauit

micauit, nullus prosperius, ad centum milibus perduellionum bis una die cesis: nullus ferociores uicigentes, Europam caede domuit, Africam consilio, Asiam celeritate.

De Pompeio.

Gnei Pompeij proxima felicitas, de omnibus terris triumphauit, Africa, Asia, et Europa, ante imperator quam miles, prius triumphalis quam senator aut consularis: nullus Romanorum ducum de uictoribus uno die triumphum egit: nullus Romanorum uictor tot percurrit terras: mille castra ex hoste cepit, urbes, octingentas parem nauium numerum. Scand praclarum hunc fortunae cursum, ciuiliis belli infamia foedauit, quod extremo uitae tempore gessit, aut quia uoluntarium fuit, aut certe quia non necessarium.

De Scipione Africano.

Indulsit et Scipioni non parum imaginaria haec potestas, quam sibi stultas mortalitas effinxit: is cum per per etatem adhuc magistratum capere non posset, extra ordinarium imperium adeptus, quatuor Carthaginensium duces, et totidem exercitus Hispania expulit: omne Ibericum nomen, quod Funco cesserat imperio, ad Romam nominis obssequium traxit: mox Africam adeptus, nocte una binas castra, binosque deleuit exercitus, Syphacem regem Romanum nominis hostem cepit. Carthaginensia castra admo-
uit. Annibalem ex Italia reuocatum, et ad Zamam

Z ingentibus

ingenti praelio uictum ad eam desperationem compulit, ut qui fax belli, duxq; ab initio fuerat, petenda pacis suis ciuibus impulsor uerius quã autor factus.

DE SVBITA MUTATIONE
FORTVNAE. Cap. VIII.

Apertè fecisse uideri possunt, qui fortunam uolucrè, cœcam, uariq; fincere. nihil certe hac una (siquid illa est) incōstantius, nihil magis uariabile: nunc blanda, & indulgens, nunc seua & infesta; nec ullis infestius irascitur, quã quos indulgentissime fouit, sitq; ex matre subito nouerca, ex nouerca mater: ne si queratur causa, alia reddi potest, quã quod ita liberat, quodq; incerte sortis sint res humane. Circūseri bit tamen sese stulta mortalitas, prudentiãq; reputat suã, tanquam homo semper sapiat præsertim in rebus subitis & inopinis, in quibus ne sapientes quidam dem satis sibi sapiunt.

De Mose.

Nam quis per deum, Mosen non sapientè arbitretur? tamen cum talis esset, post Aethiopicam uictoriam, cum luctum & terrorem, qui Aegyptio imminēbat, in hostes uertisset, aleretq; iam certam spem regni per successionem indispicēdi, repente sunt illi omnia mutata: perierat nisi fuga solū uertisset: estq; repente ex duce exul factus, ex successore, infestissimus:

infestissimus: pauit proinde alienas oues diu in Troglodytice: reuisit demum iactem fortuna, sed pro uidentia uerius dixerim, & qui nuper seruebat, ut par regi obijcitur: qui oues uersabat, sexcentis hominum nullibus præficitur, qui uni Batueli erat notus, apud omnes, omnibus sit gentibus illustris: & deum qui suæ erat libertatis indigus sit alienæ assertor. Vsq; ad cõuis hæc (quæcunq; est) omnia humana uersat, lætis tristia miscens, & læta tristibus, nulla re magis quã uarietate gaudens, & qua non excipitur: si re se inguens.

De Israële.

Fuit is, qui tam uarie iactatus est, ab Israële pugnatus, in quo nescias maior ne sanctitas fuerit, an prudētia, est tamē nihil o scius humanarum rerum incōstantiã expertus. Nam cum opibus, & liberis Chananeorū esset longe princeps, orbatur repente filiorum charissimo: sequitur hunc luctū diræ famis: & qui ceteris mortalibus opulari erat solitatus, ad alienas cogitur opes cõfugere: torquet senē desyderium decem filiorum in longinquã si uentatione profectorū: additur duplex luctus, & obsidã relictã, & alterius filij in suspectã terrã ablegãdi: & unius uiuax senectus tot modis torquebatur, cū et is quæ diu luxerat, & quibus demū timebatur repēte restituitur.

situuntur. eāq; terrā, quam nuper impensius horrebat, Iosippi cupidus, natali solo prætulit, in Aegyptū cū tota domo, pfectus: ubi honorifice à rege acceptus, agrumq; ex sententia adeptus, in otto & diuitiarū affluentia extremum uitæ tempus exegit.

De Iob.

Quid magis subitum esse potuit, quid minus euitabile, quā n cum subita domus ruina coarctatam hortem illam obruit filiorū unus senis, & si iusti, et innocenti, humanis tamen casibus obnoxij? secus est, iumentorū, pecorum, frugum, calamitas. Accersit erumnarum cumulo fœdissima tabes corporis, & putrescentis dira mendicitas, ut ex omnium nuper florentissimo, miserimus haberetur, sed quā præcipiti lapsu corruit, tam celeri recusu omnia, quæ amiserat, recepit.

De Dauide.

Et ut clara nomina sepius repetantur, nam sic melius quā si obscura ponerentur. Dauid rex ab exilio in regnū uocatus est. Regno deturbatus solo iterū sit exul: eiecto et extorri, ac sibi ipsi diffidētī, eadē illa fors inconstanti alicūa diadema restituit.

De Ioa.

Pari ludibrio, sed cur non prouidentia potius dicatur? Ioa cum in repudijs esset, omni uirili stirpe Dauidicæ gentis crudelissimo Athalie imperio uno die extincta, uita donatus est, regno spoliatus,

tus, puer tamen adhuc regnum recepit: receptū turpiter amisisset, nisi illud aliquāto turpius omni rega gaza fuisset ab eo redemptū. Ad postremū, ferrum, quod insans, aliena effugit solertia, sua ipsius effugere non potuit.

De Gregorio septimo.

Gregorius septimus, qui ita fregit Henricum tertium, ut brumali tempore nudis pedibus ad se ire coegerit, in Adriani molem metu cōpulsus, Romā uidit à Normanis incensam, & Clementē aduersus se pontificē creatū. Postremo ne in urbe quidem, ubi dignitatis fastigium fuerat adeptus, cōtingit mori: nullus Romanorū pontificū maioribus est fortune fluctibus iactatus, nullus susq; deq; magis utraq; que uicem pertulit, ut prouidentia factū uideri possit, quo ad humane uitæ exemplum fortuna, & uirtus in uno componerentur.

De Sarra Columnio.

Subijctam his quæ uetustiora sunt, duo recentis memorie exempla: erat Sarra Columnius facile princeps Romane ciuitatis, auctoritate, opibus, sobolis præstantia: quippe cui duo erant filij in supremo antistitiū ordine collocati, gestabantq; puniceum galerū: quod uix duobus alijs datum facile reperias: & cum is ita opibus, & dignitate floreret, subito fortune restatu uerius quā Bonifacij insectatio: (sunt is Rom. pontifex huius nominis octauus) repente as-

Z 3 fictus,

stictus, filios dignitate priuatos, & in ordinē reddē-
ctos uidit, castella circa urbem suā dittonis direpta
& incēsa. Ipse hostis iudicatus, & à prædonibus cap-
tus dissimulata persona seruitutem maluit seruire,
quā fateri quis esset. Reuisit cum fortuna, ac Mas-
silia agnitus, redemptusq; à piratis, cū modica manu
in Italiam reuersus pontificē incautum opprimit, in
uincula conijcit, coniectū luctu, et pœdore carceris
conficit: princeps locus recipitur, restituitur filij,
opes ampliatur, maiore ne fortuna ludibrio, an obe-
sequio, ne ipse quidē expedire potuerit, qui per hec

De Ludouico Sfortia. (exercitus est)

VNo uictus prælio Ludouicus Sfortia, floret
tissimè excidit principatu: sed uix tam ce-
leri desperatione cessit, quanta paucis inde mēsis
uirtute, & indole Mediolanū, & circūiectas urbes
recepit, exercitū instaurauit, Gallos percussit, et aliq;
iam uictor, cum recentior uis multo priore insisteret
in hostium potestate decet, subita militū defectione
proditū. Vt in tam breui successu ampliatus à fortuna
na dici possit, non adiutus.

De Neapolitano regno.

Sed nulla unquā scena tam uolubile cogit fortuna
nam, quā sese ipsa his paucis annis spectanda
præbuit in Neapolitano regno. Tradidit Ferdinā-
dus senior regnum per manus Alphonsi iunioris
eodem anno, quo regnare cepit, Gallorum metu re-
gnant

gnum Ferdinādo filio reliquit, Galli, qui Caroli octa-
ui ductu, bellū intulerant, Ferdinando eiecto, omnia
occupant. Caro o' abeunt intra annum Ferdinādus
Neapolim cum regno recipit, receptum moriens Fe-
derico patruo tradidit habendū. is Ludouico rege,
qui Carolo successit pellitur. Galli demū ab Hispanis,
qui ex fœdere in regni partē uenerant, nō uno præ-
lio uicti Caieta nouissime deiciuntur. Et per hæc for-
tuna uolumina penē plures numerantur reges, quā
anni à maioris Ferdinandi interitu ad Hispanorum
uictoriā: quæ rerum inconstantia fici, etiam si illud
in ore multorū, esse Neapolitanū regē a suo per-
quā simile, qui clitella cū sarcinis deiecta sistit cur-
sum, et agasonem respicit, onus iterum subiturus.

DE ETHNICIS EXEMPLIS,

ET hæc nostratia, quanquā interim pauca,
nam nulla in re pluribus abundamus exē-
plis, uerum sint hæc licet non pauca, ethni-
corum tamē, ut in ceteris, uerius crit ma-
teria, qui non solum fortunam aliquid esse credide-
runt, sed consecrarunt etiam, templumq; huic unus
prepotens populus non uno loco statuit, sed cur
statuere non debuit maiorum uenitate imbutus?

De Seruio Tullo.

Seruius Tullus, cui regnū incidit in ipso urbis
primordio,